

Van Beusichem (Culemborg, Vianen en Van den Waal)

door
B. de Keijzer

Inleiding

In 1494 is door Sweder van Culemborg een kroniek over zijn voorgeslacht samengesteld en in 1738 uitgegeven.¹ Er komen een aantal mythische gegevens in voor over de oudste generaties. Verder zijn gegevens over het geslacht Van Beusichem te vinden in de beschrijving van het kasteel van ‘Culemborch’ (1857).² Meer vaste grond bieden de publicaties van Vermast (1953)³ en van Dek (1975),⁴ waarin de hoofdlijnen van de genealogie zijn vastgelegd. Op voorhand zou kunnen worden vastgesteld dat – afgezien van onderzoek naar raakvlakken met andere families – het opnieuw opstellen van de genealogie tot omstreeks 1350 weinig zinvol is. Niets is minder waar, want juist bij het onderzoek naar raakvlakken met andere families bleek dat de zienswijze over een aantal zaken is veranderd en dochters met hun echtgenoten veelal buiten beeld zijn gebleven.

Vanwege de veelheid aan gegevens is het bijna ondoenlijk alle vermeldingen op te zoeken. Er is dan ook niet gestreefd naar volledigheid. Vanuit mijn kwartierstaat is aansluiting gevonden op de tak Vianen (Bloemenstein). Deze familie is in de tijd verder uitgewerkt dan gebruikelijk is in mijn studies over middeleeuwse adellijke families.

Een geheel ander facet bij deze omvangrijke familie is de betrekkelijk gecompliceerde wijze waarop de heraldische regels zijn toegepast wat uitnodigde om meer dan gebruikelijk dieper in te gaan op dit fenomeen. Een gelukkige bijkomstigheid daarbij was dat in vergelijking met andere families betrekkelijk veel zegelmateriaal bewaard is gebleven.

Daarnaast is van belang dat er enige oorkonden zijn waarin meerdere, zowel nauwe als verder verwijderde, verwanten een rol spelen als getuige of als borg. Analyse hiervan leverde nieuwe gezichtspunten op over de onderlinge familiebetrekkingen.

Emmen, 2021 (24 augustus).⁵

Heraldiek

In onderstaande publicatie zijn afbeeldingen van 65 zegels, verdeeld over de takken Culemborg (21), Vianen (32) en Van den Waal (5), één zegel van een echtgenote (Petronella van Abcoude), en één zegel van een echtgenoot (Egbrecht van den Damme), en vijf zegels van geestelijken, opgenomen.⁶ Dit grote aantal is het gevolg van toevallige omstandigheden, vele leden treden geregeld op in oorkonden die met zegels eraan bewaard zijn gebleven, en de omvang van de

¹ Matthaëus, *Analecta-3*, blz. 589-656.

² J. van Lennep en W.J. Hofdijk, *Merkwaardige kasteelen in Nederland* (Amsterdam, 1857), blz. 206/207.

³ Vermast, Van Bosinchem. Deze publicatie is postuum verschenen.

⁴ Dek, Van Culemborg.

⁵ Deze nieuwe versie is afgesloten op 12 augustus 2024 nadat zich nieuwe feiten hebben aangediend. Eerder zijn enige opmerkingen en verbeteringen ontvangen van de heer L. van Veenendaal (e-mail 12-9-2021; 21-9-2021). Eventuele aanvullingen en verbeteringen op deze publicatie s.v.p. richten aan de webmaster van HoGenDa: webmaster@onsvoorgeslacht.nl

⁶ Niet alle zegels, die gevonden zijn, zijn afgebeeld.

familie. Het voordeel hierbij is dat dit aantal de mogelijkheid biedt om de ontwikkeling van de heraldische wapenvoering beter te volgen.

Omdat niet alle zegels door beschadiging evengoed bewaard zijn gebleven en zegels, die in plastic zijn geseald niet goed te bestuderen zijn, levert dat bij het beschrijven van gelijke exemplaren een voordeel op. Desalniettemin blijft het lezen van de omschriften een moeilijke aangelegenheid en kan niet altijd worden ingestaan voor de juiste transcriptie.

Bij het bestuderen van de zegels, die door de verschillende leden van de familie werden gebruikt, met op de achtergrond de moeilijk te plaatsen moederlijke kwartierwapens van Arnoud Loef van Ruwiel, van wie de moeder een Van Beusichem is, bleek dat deze familie de nog niet lang bestaande erfelijke heraldiek een warm hart hebben toegedragen of beter gezegd dat de heraldiek in die tijdsperiode een belangrijke rol speelde in al haar uitingen, waaronder de wapens op de zegels. Ook de geuite veronderstelling dat er een nauwe samenhang zou zijn tussen de families Van Beusichem en Van Everdingen is op grond van wapenvoering hierbij betrokken.

Het uitgangspunt vormde het zegel met bijschildjes, dat door Sweder van Beusichem (1280),⁷ wordt gevoerd. Allereerst moet vastgesteld worden dat zowel de naam Sweder als het wapen met de zuilen afkomstig zijn uit de familie van zijn moeder Ava. Zij moet chronologisch een dochter zijn geweest van een Steven I van Zuylen, vermeld 1200-1206. Bovendien kan de familieverwantschap tussen Sweder van Beusichem en de familie Van Zuylen bijvoorbeeld aan de hand van het huwelijkscontract van 12 maart 1262 opgesteld voor zijn dochter en Hendrik de Rover van Montfoort worden aangetoond.⁸ Dit huwelijkscontract komt later aan de orde,

Het oudste wapen van de familie Van Beusichem is geschuinbalkt van zes stukken.⁹ Steven van Beusichem, vader van Sweder van Beusichem, en echtgenoot van Ava van Zuylen, voerde in zijn zegel een wapen dat beschreven kan worden als geschuinbalkt van zes stukken met over alles heen twee smalle dwarsbalken. Het zegel zelf uit 1239 is verloren, maar er is gelukkig een tekening van bewaard gebleven, anders zou deze voor dit onderzoek belangrijke kennis ontbreken.¹⁰ Aan de hand van dit gegeven kan geconcludeerd worden dat zijn zoon Sweder als hoofdwapen het wapen van zijn grootvader van moederszijde voerde en heraldisch links een bijschildje met het wapen van zijn vader. Het ligt dan voor de hand dat het andere bijschildje, geplaatst heraldisch rechts, het wapen van zijn vaderlijke grootvader moet zijn geweest. Indien dit uitgangspunt juist is dan is de veronderstelling gerechtvaardigd dat Steven van Beusichem in zijn zegel een gecombineerd wapen voerde van zijn vader en moeder. De twee (smalle) dwarsbalken (moeder) liggen als het ware over de zes schuinbalken (vader) heen. De kleuren van vaderswapen zijn afwisselend, beginnende in de heraldisch linker bovenhoek, goud en rood,¹¹ terwijl het geslacht Van Everdingen afwisselend zwart en goud hanteerde,¹² waarmee de nauwe samenhang tussen beide families een vruchtbare voedingsbodem heeft.

De kwartierwapens voorkomende op de grafzerk (afb. 1) van Arnoud Loef van Ruwiel, proost van Sint Jan, overleden op 1 november 1340, is voor mij al enige tijd onderwerp van onderzoek

⁷ CSN no. 720, d.d. 2-1-1280.

⁸ OSU III no. 1562, d.d. 12-3-1262.

⁹ Vermast, Bosichem, blz. 28. Hij vermeldt – zonder bronverwijzing – dat het oudste wapen van Beusichem geweest zou zijn geschuinbalkt van zilver (goud) op rood met een vrijkwartier, waarin in blauw een gouden scepterrad. Helmtken een uitkomende ezelskop met zilveren oren.

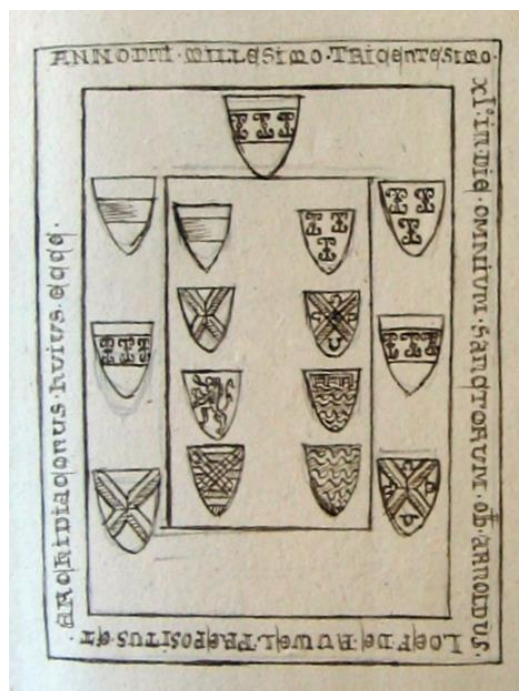
¹⁰ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 3, fol. 38-38v, d.d. 30-12-1239.

¹¹ Dit wapen voerde zijn kleindochter Jutte, abdis van Sint Servaes.

¹² CBG, Heraldische databank met als bronverwijzing de genealogie Pot, blz. 173v. Het betreft hier het echtpaar Adriaan van Borsele heer Jacobsz. en Maria van Everdingen met afbeelding van hun wapens in kleur. Vgl. Dek, Borsele, blz. 57. Zij wordt hier (ten onrechte) ‘van Eversdijk’ genoemd.

geweest.¹³ Niet zozeer de kwartierwapens van de vier grootouders van Arnoud Loef van Ruwiel, afgebeeld zowel op de hoekpunten van de buitenrand met daartussen zijn persoonlijk wapen aan de binnenkant. Het gaat met name om de andere vier kwartierwapens aan de binnenkant, alsmede de plaatsing en interpretatie daarvan. Plaatsing van kwartierwapens is niet aan strakke regels gebonden, zodat variaties voorkomen die door genealogisch onderzoek kan worden onderkend.¹⁴

De plaatsing van de vier kwartierwapens van vaderszijde aan de binnenzijde wordt eigenlijk bepaald door het vierde wapen dat overeenkomt met het wapen Van Amstel. Aangezien de naam Gijsbert in de familie Van Ruwiel voor het eerst voorkomt in de tweede generatie en bovendien de naam is van de tweede zoon, ligt het voor de hand dat hij vernoemd is naar Gijsbert I van Amstel (1169, 1176-1188). Dat houdt in dat het wapen met de klimmende leeuw in principe toegekend moet worden aan de familie van de schoonmoeder van Gijsbert I van Ruwiel, wier naam en herkomst helaas onbekend is.

Afb. 1. Tekening van de grafzerk van Arnoud Loef van Ruwiel in de Sint Janskerk te Utrecht.¹⁵
(Het Utrechts Archief, foto auteur)

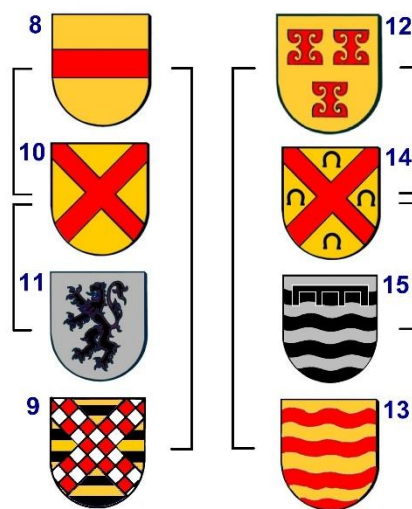
Bij toepassing van dezelfde volgorde voor de vier kwartierwapens van moederszijde blijkt dat hier de toewijzing gecompliceerder is. Het wapen van de moeder is juist weergegeven, want zij is, volgens een acte van 1317, een Van Beusichem, wat hiervoor al is gememoreerd. Het tweede wapen lijkt op dat Van Loenersloot, maar met in de vierhoekpunten een hoefijzer. Volgens het grootzegel van Arnoud Loef van Ruwiel staan de hoefijzers allen met de kalkoenen naar beneden, wat heraldisch correct is. Deze plaatsing van de hoefijzers is daarom op die wijze afgebeeld in het onderstaande schema van de grafzerk in tegenstelling tot de tekening daarvan.

¹³ Een publicatie over de geslachten Van Ruwiel en Van Loenersloot zal hopelijk te zijner tijd op HoGenDa worden gepubliceerd. Voor de in deze paragraaf genoemde feiten en zegels zullen in deze publicaties aan de orde komen.

¹⁴ Nagtegaal, Vademecum, blz. 67-68.

¹⁵ HUA, Verzameling van Winssen, inv.nr. 4, fol. 224.

De naam *Splinter* is significant voor het geslacht Van Loenersloot en is door vernoeming verspreid onder aangehuwde families. Ook in de familie Van Beusichem is deze naam terug te vinden, namelijk Dirk Splinter van Beusichem (1271-1305). Hij zal ongetwijfeld een broer zijn van Aleise, de moeder van Arnoud Loef van Ruwiel, en vernoemd zijn naar zijn moederlijke grootvader. Chronologisch komt hiervoor in aanmerking Dirk Splinter van Vecht (1224-1243). Op grond van het wapen zal hij de jongste zoon zijn uit het gezin van Gerard II Splinter (van Loenersloot). Dirk Splinter van Vecht is vermoedelijk getrouwd met een (erf)dochter uit het geslacht Van Vecht (vandaar de toenaam van Dirk Splinter). Het derde kwartierwapen zou in dat geval die van de familie Van Vecht moeten zijn geweest, terwijl het vierde wapen toe te wijzen valt aan de echtgenote van Steven van Beusichem. Dit leidt tot het volgende overzicht van de wapens op de grafzerk met de kwartiernummers bij de schildjes indien wordt uitgegaan van de gebruikelijk opstelling van een kwartierstaat met Arnoud Loef van Ruwiel als probant, waarbij twee schildjes (11 en 15) grijs/zwart zijn uitgevoerd omdat de families en/of kleuren onbekend zijn (afb. 2).

Afb. 2. Kwartierwapens op de grafzerk van Arnoud Loef van Ruwiel.

Het is duidelijk dat hoewel de kwartieren van vaderszijde zich redelijk goed laat verenigen met de kennis, die we hebben over zijn voorgeslacht, gaat dit op het eerste oog voor de kwartieren van moederszijde niet op. Want strikt genomen zou op de plaats van kwartiernummer 12 het wapen van Steven van Beusichem (zie hiervoor) en kwartiernummer 13 het wapen van Ava van Zuylen moeten staan. Toch is het wapen van kwartiernummer 12 wel in overeenstemming met het in de tijd van vervaardiging van de grafzerk gebruikte wapen in de hoofdtak. Dat wil zeggen dat de wapenwijziging, die in het verleden heeft plaatsgevonden, geen rol meer speelde. Het probleem spitst zich dus toe op het wapen van kwartiernummer 13. Een wapen met gegolfde dwarsbalken, zonder rekening te houden met brisures, wordt door betrekkelijk veel families gevoerd, onder andere Van Wulven, Overdevecht, Uten Weerde en Ouden Gheyn. De aandacht gaat uit naar de familie Van Wulven omdat in de oudste generatie Van Beusichem de naam Alfert voorkomt. Een naam die sterk verbonden is met het geslacht Van Wulven. De veronderstelling is dan ook dat men op de grafzerk op de plaats van kwartier 13 het wapen van een verre voormoeder heeft geplaatst in plaats van de drie zuilen van de grootmoeder Ava van Zuylen. Waarom daarvoor gekozen is, valt niet te verklaren.

Wat in dit kader van gewicht is, is dat Arnoud Loef van Ruwiel blijk geeft kennis te hebben van de heraldiek, zoals uit zijn *grootzegel* van 1337 valt te ontlenuen. Naast een geestelijk figuur staan heraldisch rechts het wapen Ruwiel (een dwarsbalk) en heraldisch links het wapen

Loenersloot met brisure (een schuinkruis met in de vier hoeken een hoefijzer) (afb. 3).¹⁶ Zijn *kleinzege* uit 1311 vertoont een combinatie van vaders- en moederswapen, namelijk: een dwarsbalk beladen met drie zuilen naast elkaar (afb. 4).¹⁷ Waarom de keuze is gemaakt om op het grootzege het wapen van zijn grootmoeder, dochter van Dirk Splinter van Vecht, te plaatsen valt eveneens niet verklaren.

Afb. 3. Grootzege van Arnoud Loef van Ruwiel, proost van Sint Jan (1337).¹⁸
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Afb. 4. Kleinzege van Arnoud Loef, proost van Sint Jan (1311).¹⁹
(*Het Utrechts Archief*)

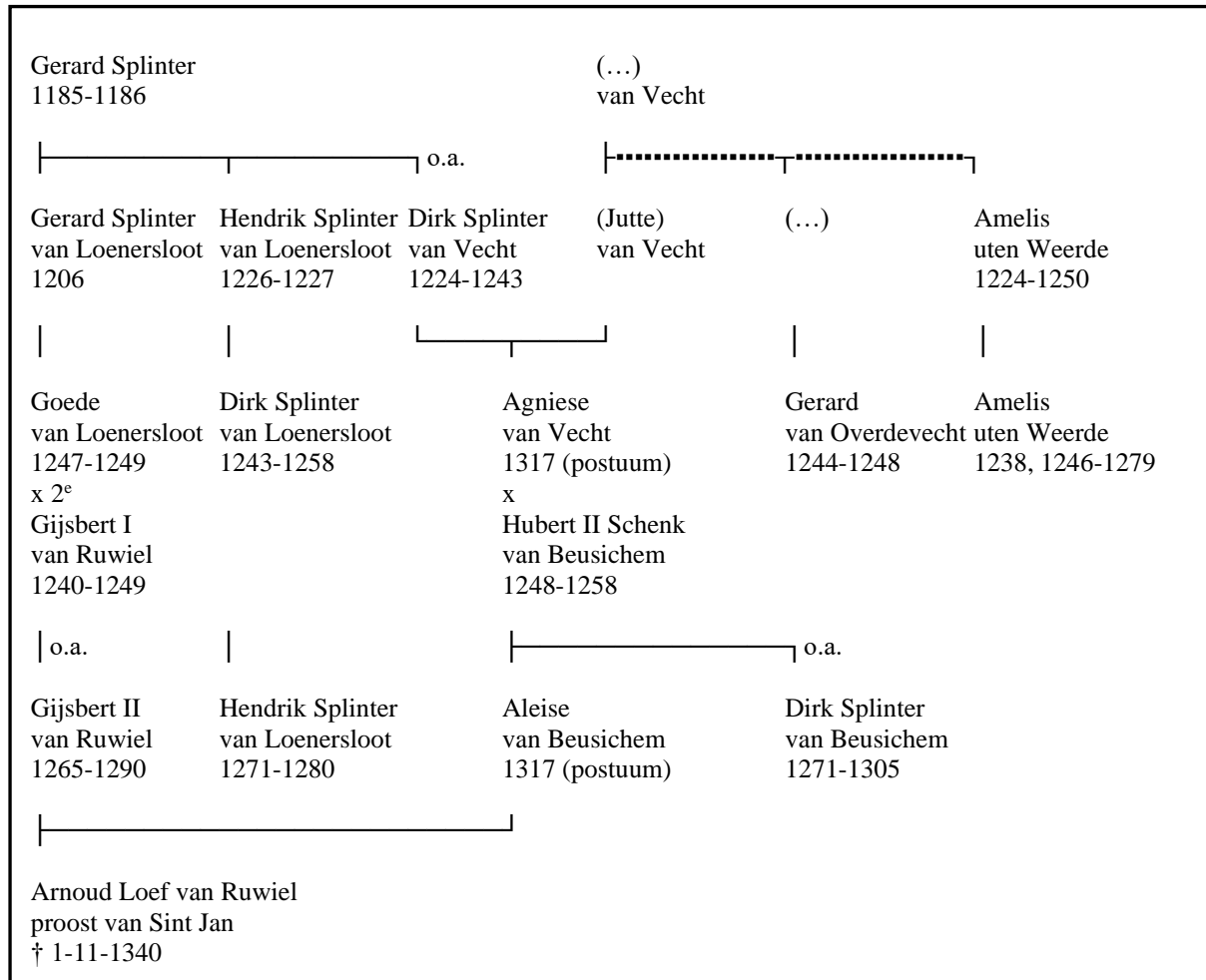
¹⁶ HUA, Archief Bisschoppen, inv.nr. 239, d.d. 7-3-1337.

¹⁷ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 25, fol. 57, d.d. 14-11-1311.

¹⁸ Beschrijving: 1. omschrift: S·ARNOLDI·DEI·GRA(TUA·PROPOSI)TI·ARCHID(I)·ACO(N)·A·SA(NCT)I·IOHAN
2. kenmerken: ovaal, ca. - mm, - was, beschadigd.
3. zegelbeeld: een gotisch schild.
4. wapen: een geestelijke met twee bijschildjes, (1) heraldisch rechts; een schildje met een dwarsbalk (Ruwiel) en (2) heraldisch links; een schildje met een schuinkruis vergezeld in de vier hoekpunten een hoefijzer.

¹⁹ Beschrijving: 1. omschrift: S·SECRETV(M)·PROSITI·ECCLE(SI)·SA(NCT)I·IOHAN(N)IS·T(RA)IECT(I)
2. kenmerken: rond, ca. - mm, - was, gaaf.
3. zegelbeeld: een gotisch schild.
4. wapen: een dwarsbalk beladen met drie zuilen naast elkaar.

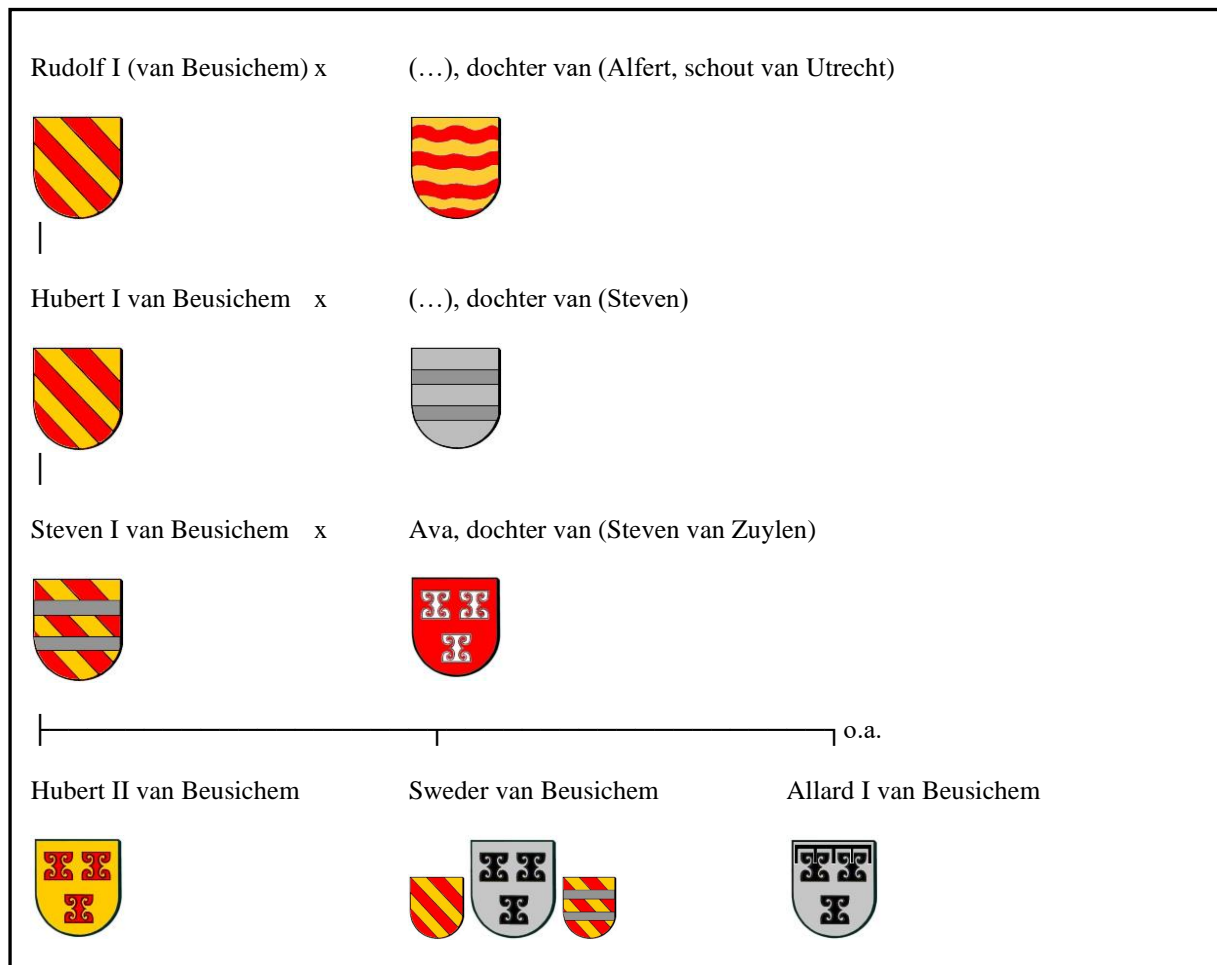
De verwantschap tussen Agniese van Vecht en Dirk Splinter van Vecht, vermeld 1224-1243, haar vader, blijkt uit het volgende. Haar neef Gerard van Overdevecht, vermeld 1244-1248, noemt in 1246 Dirk Splinter van Loenersloot, Bernhard van Dolre en Amelis uten Weerde, ridders, zijn verwanten. De hiervoor genoemde Dirk Splinter van Loenersloot, vermeld 1243-1258, is zijn aangetrouwde neef. Gezien de volgorde waarin de verwanten worden genoemd zal Amelis uten Weerde, de zoon zijn Amelis uten Weerde, die als wapen eveneens de gegolfde dwarsbalken voert. Dit kan als volgt aanschouwelijk worden gemaakt (geneagram 1).

Geneagram 1. Samenhang tussen de families Ruwiel en Beusichem enerzijds met die van Loenersloot en Vecht, anderzijds.

Op basis van voorgaande exercitie kunnen we een overzicht met de wapens van de familie Van Beusichem opstellen, waarbij het wapen met de twee smalle dwarsbalken in grijstinten is uitgevoerd en de balken geprojecteerd op het wapen Beusichem eveneens in grijstint (niet bedoeld als zilverkleur). De kleuren van het wapen van Allard van Beusichem (junior) zijn onbekend in zoverre dat een later wapen Van den Waal (Wale) wordt omschreven als in een zilver een hartschild geschuinbalkt van zes stukken, afwisselend goud en zwart, vergezeld van drie zuilen (2:1) van zwart. Dit hartschild wordt als wapen teruggevonden in het zegel van zijn zoon Sweder van Beusichem (van den Waal/Wale), weliswaar vermeerderd met twee smalle dwarsbalken. Het wapen van Allard van Beusichem (senior) zal in verband met de barensteel, die zijn zoon voert, qua kleurencombinatie gelijk zijn aan die van zijn broer Sweder van

Beusichem.²⁰ Ergo: drie zuilen (2:1) van zwart op een zilveren veld, terwijl voor de barensteel de kleur zwart is aangehouden (geneagram 2).

Geneagram 2. Wapenschouw (1).

Zoals hiervoor al is aangegeven voert de familie Van Culemborg aanvankelijk in goud drie rode zuilen (2:1), later gevierendeeld: 1. en 4. in goud drie rode zuilen (2:1) (Culemborg), en 2. en 3. in zilver een rood getongde en genagelde zwarte leeuw (van de Lek).²¹ De tak Van Vianen voert in zilver drie zwarte zuilen (2:1).²² En Van der Waal (Wale) in zilver een van zes stukken goud en zwart geschuinbalkt hartschild, vergezeld van drie zwarte zuilen (2:1).²³ Interessant is dat Sweder van Beusichem, zijn zoon Hubert, en diens twee zoons (Sweder en Hendrik) in hun zegel bijschildjes voeren. De bijschildjes vertonen dezelfde wapens, maar niet bij zijn kleinzoon Sweder van Bloemenstein. Hier staan op de bijschildjes de wapens Van Arkel en Uten Goye. Nicolaas van Vianen, zoon van Hubert van Vianen, voerde als breuk een gaand leeuwje, waarvan de herkomst en kleur niet bekend is, in plaats van een zuil. Het leeuwje heb ik de kleur zwart gegeven en is dus niet authentiek (geneagram 3).²⁴

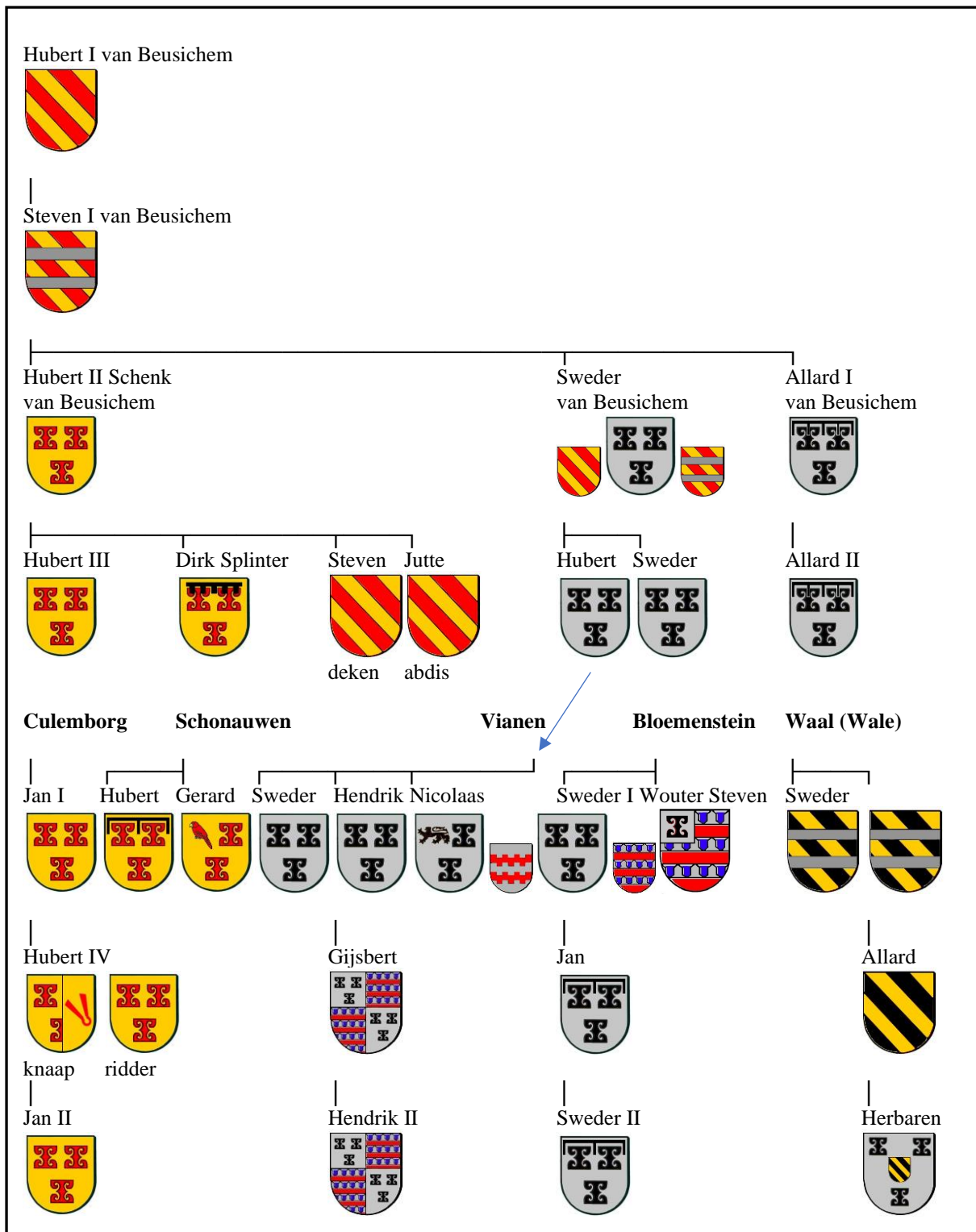
²⁰ Anders had het voeren van de barensteel geen betekenis.

²¹ Rietstap, Wapens, blz. 316.

²² Rietstap, Wapens, blz. 409.

²³ Rietstap, Wapens, blz. 412. Zie: Johannes van Hiltrop, Wapenkaart van oude geslachten van Utrecht (de Waal van Vyanen) (1769).

²⁴ Omwille van de ruimte zijn in dit geneagram geen data opgenomen.

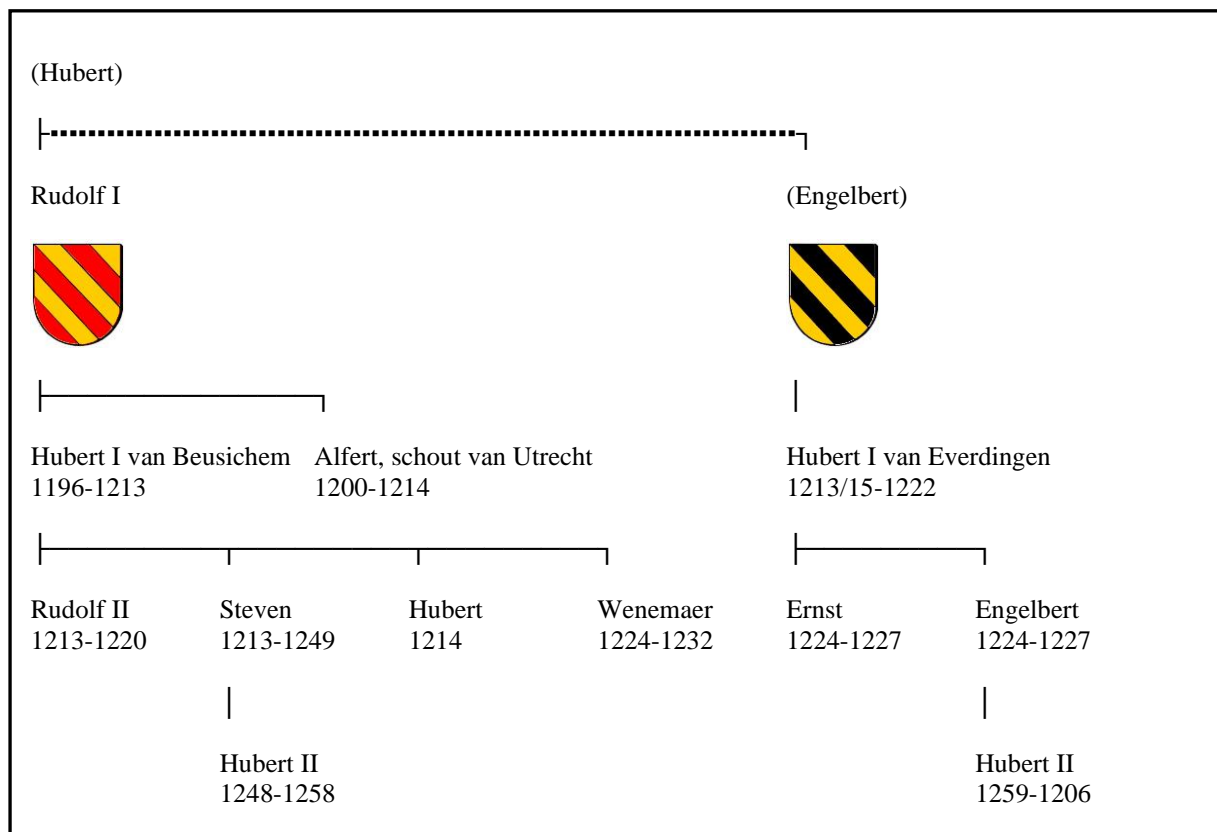

Geneagram 3. Wapenschouw (2).

Dirk Splinter van Beusichem voerde aanvankelijk het volle wapen (1280 als knaap), maar later een barensteel van 5 hangers (1288 als ridder). Dit zelfde wapen voerde ook zijn neef Allard van Beusichem, maar met andere kleuren, ten gevolge waarvan zijn zoons voor een andere wapenvoering hebben gekozen en teruggerepen op die van hun grootvader en overgrootvader. Verder is van belang dat Gerard van Schonauwen, die zich ook Gerard van Rossem noemt, in zijn wapen een papagaai voert, in plaats van een zuil. De papagaai is afkomstig uit het geslacht

Van Rossem en is daarom in rood uitgevoerd. Wanneer sprake is van een barensteel is deze in zwart uitgevoerd, omdat het wapen van enige familieleden een zwarte barensteel vertoont.

Hiervoor is de samenhang tussen de families Van Beusichem en Everdingen min of meer aangetoond op grond van het wapen. Hieraan kan worden toegevoegd dat het opvallend is dat bij beide families de naam Hubert toonaangevend is. Voorts liggen langs de Lek van oost naar west de plaatsen Culemborg, Everdingen, Hagestein en Vianen. De families opereren dus in dezelfde regio. Indien de vroegste vermeldingen van beide families naast elkaar worden gezet, ontstaat het volgende schema. In afwijking van mijn eerdere opstelling²⁵ wordt Hubert van Everdingen, vermeld 1213/15-1222, thans door mij aangemerkt als de oudste in de oorkonden voorkomende vertegenwoordiger van de familie Van Everdingen (geneagram 4).

Geneagram 4. Genealogisch verband tussen de families Beusichem en Everdingen.

Verder dan een hypothese kunnen we helaas (nog) niet komen. Rudolf de gedoodverfde stamvader van de familie Van Beusichem komt niet aanwijsbaar in een eigentijdse oorkonde voor. Hij is als stamvader opgevoerd in een manuscript.²⁶ Aangezien zijn oudste kleinzoon ook zo heette, lijkt het wel verantwoord zijn naam niet tussen haakjes te zetten en hem aan het hoofd van de genealogie te plaatsen. Ook de vermoedelijke stamvader van de familie Van Everdingen, die op grond van de vernoemingsgewoonte Engelbert zal hebben geheten, komt eveneens niet herkenbaar in een oorkonde voor. Ook is er geen kandidaat voor de hypothetische stamvader Hubert, die in de oorkonden rond het jaar 1140 zou kunnen voorkomen. Nu is de naam Hubert

²⁵ De Keijzer, Borgen, blz. 63. Dit veranderde inzicht doet geen afbreuk aan de eindresultaten van het onderzoek naar de borgen voor Gijsbert van Amstel en Herman van Woerden.

²⁶ Vermast, Bosinchem, blz. 30.

in vroege Utrechtse oorkonden zeldzaam. In dat kader is het aantrekkelijk om de in 1116 als getuige optredende ‘Hubertus’, ministeriaal van de bisschop, de stamvader te zien.²⁷

Zoals hiervoor al gemeld is, komen de familie Van Beusichem en Van Everdingen in de dezelfde regio voor. Het gebiedsdeel, benoorden en bezuiden de Lek, was in handen van de heren van Cuyk die het grotendeels in leen had uitgegeven aan de heren van Goye,²⁸ behoudens de gerechten Beusichem en Zoelmond die aan het kapittel van Sint Jan te Utrecht waren geschonken.²⁹ Het kapittel van Sint Jan heeft deze gerechten in erfpacht (lijfacht) gegeven aan de familie Van Beusichem. Vermoedelijk heeft een jongere zoon het gerecht Everdingen in achterleen ontvangen van de heren van Goye. Helaas reikt de leenregistratie, naderhand opgegaan in de leenkamer Vianen, niet ver genoeg terug om dit te kunnen bevestigen.³⁰ De genealogie van de familie Van Everdingen wordt apart gepubliceerd.³¹

Kasteel Culemborg

Ongetwijfeld zullen de eerste generaties Van Beusichem hebben beschikt over een (versterkte) hofstede, die geleidelijk aan zal zijn uitgebreid tot een mottekasteeltje. Echter, hoe het er uit heeft gezien en waar gelegen, is niet met zekerheid bekend. Hieronder een fraaie tekening van het kasteel Culemborg zoals het er in de 17^e eeuw zal hebben uitgezien (afb. 5).

Afb. 5. Het kasteel Culemborg.³²

Wellicht lag het hiervoor bedoelde mottekasteeltje aan de westzijde van de jonge nederzetting Culemborg, en heeft het zijn functie verloren nadat omstreeks 1310 met de bouw van een ronde wachttoren in de uiterwaarden langs de Lek was begonnen. Deze toren, genaamd ‘Den Witten toorn’, kreeg door de vijfhoekige ringmuur een kasteelachtig voorkomen. Omstreeks 1350 bouwde Jan II van Culemborg (1347-1377) binnen de ringmuur de grote zaal (*Hoge Saal*). Het kasteel beschikte toen over een voorburcht met binnenhof, bijgebouwen en een ronde donjon. In 1360 werd er een vierkante woontoren bijgebouwd. De ronde donjon werd in 1371 voltooid,

²⁷ OSU I no. 285, d.d. 1116 (tussen 6 januari en 15 april).

²⁸ Kort, Leenkamer Cuyk-2 (1989), blz. 258-263 (lenen 9, 14, 17, 19, 22, 23, 24). Het betreft hier achtereenvolgens de gerechten Paris, Everdingen, Goilberdingen, Gasperde (en Hagestein), Overheicop, Honswijk, Goy en Houten.

²⁹ Palmboom, Sint Jan, blz. 337-356.

³⁰ Kort, Leenkamer Vianen (1986), blz. 48 (inleiding). De registratie begint pas vanaf 1392.

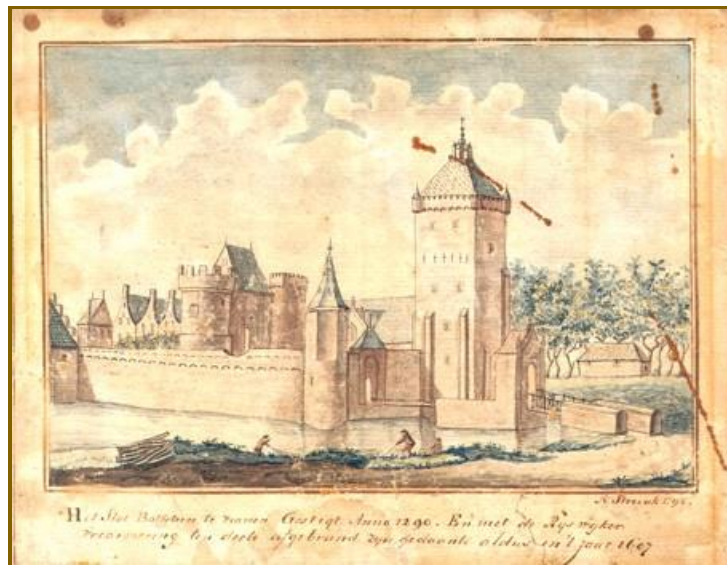
³¹ De Keijzer, Borgen, blz. 61-64.

³² J. van Lennep en W.J. Hofdijk, *Merkwaardige kasteelen in Nederland* (Amsterdam, 1857), blz. 206/207.

en had muren van ca. 4,40 meter. De aanvankelijk verdedigbare functie van de toren heeft zich gedurende de 14^e eeuw tevens ontwikkeld tot een woonfunctie.³³

Kasteel Vianen

Na het overlijden van zijn vader zal Sweder van Beusichem (1248-1284) bij de goederdeling in het bezit zijn gekomen van de gronden langs De Lek ten westen van de bezittingen van zijn oudere broer Hubert II Schenk van Beusichem. Omstreeks 1250 is hij gestart met de bouw van een versterking (kasteel) in de nabijheid van de aldaar gelegen kleine nederzetting. De bouw werd rond 1270 voltooid. Hij zal in een goede verstandhouding met de toenmalige bisschop van Utrecht, Hendrik van Vianden (1249-1267), hebben gestaan omdat het kasteel naar deze bisschop 'Vianen' werd genoemd. Onder het bewind van Sweder van Beusichem moet de nederzetting gestaag zijn gegroeid. In 1271 verkreeg hij van Jan van Nassau, bisschop van Utrecht, het marktrecht. Dat wil zeggen dat hij twee keer per jaar een markt mocht houden bij zijn kasteel 'Vyanen'. De naam van het kasteel is uiteindelijk op de nabij gelegen nederzetting overgegaan. Bij archeologisch onderzoek uitgevoerd in de jaren 1969-1971 bleek dat het ging om een onregelmatige achthoekige ommuurde burcht omringd door een gracht. In de kleine voorburch leek sprake te zijn van een oudere bouwfase, mogelijk een mottekasteeltje.

Afb. 6. Het slot Batenstein.³⁴
(Regionaal Historisch Centrum Zuidoost Utrecht)

Zijn achterkleinzoon Gijsbert van Vianen (ook: Gijsbert uten Goye) brak het oude kasteel rond 1370 af. Hij bouwde daarna een nieuw kasteel op een meer strategische plek tegen de muren van de stad Vianen aan. Het kreeg toen de naam *Batenstein* (afb. 6). Interessant is dat het kasteel beschikte over een hoge donjon, genaamd Sint Pol of Simpeltoren, van ongeveer 25 meter hoog.

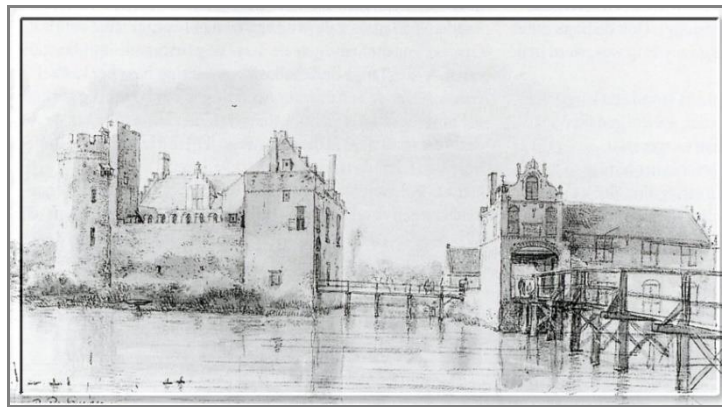
³³ Informatie ontleend aan de website van Kasteeltuin Culemborg: www.kasteeltuinculemborg.nl, en Wikipedia: www.wikipedia.org (geraadpleegd 7-8-2021).

³⁴ Tekening van R. Struik, 1792. Onder de tekening de volgende tekst: 'Het Slot Batestein te Vianen. Gestigt Anno 1290. En met de Rijswijker vredeviering ten deele afgebrand. Zijn gedaante aldus in 't jaar 1607'. Nagetekend van de prent van A. Rademaker, 1607.

Het geld om de bouw van de toren te bekostigen kwam van het losgeld van de Franse graaf van Saint-Pol, die in 1371 door Gijsbert tijdens de slag bij Baesweiler gevangen was genomen.³⁵

Het Kasteel Schonauwen

Het kasteel ligt ten zuiden van het dorp Houten in de voormalige polder Vuylcoop. In 1271 gaven de abt en het convent van Mariënweerd de rechtsmacht over het gebied, met uitzondering van een uithof aldaar, in leen aan Hubert III Schenk van Beusichem. Op zijn beurt heeft hij dit leen in achterleen gegeven aan Dirk Splinter van Beusichem, zijn broer. In 1305 bezit Dirk Splinter aldaar als eigen goed 'dat huys te Blancouwen' (afb. 7) met 13 morgen land. Nog dat zelfde jaar, namelijk op 28 augustus 1305, droeg hij het huis op aan de heer van Culemborg om er vervolgens mee beleend te worden.³⁶

Afb. 7. Kasteel Schonauwen (1646/47).³⁷

Na het overlijden van diens zoon Hubert van Schonauwen is het leengoed via zijn dochter Clementia van Schonauwen, getrouwd met Jan van Heukelum, heer van Leyenberg, vererfd op haar zoon Hubert van Schonauwen (vermeld 1370), en daarna op haar kleinzoon Jan van Leyenberg, knaap. Hij droeg het leen op 18 augustus 1374 over aan heer Otto van Schonauwen, zijn oom.³⁸

Enige apart te behandelen oorkonden

Van de familie Van Beusichem zijn een aantal oorkonden bewaard gebleven waarin nauwe of verder verwijderde verwanten als getuigen de rechtshandeling bewilligen of dat ze als borgen optreden.

Het uitwerken van de in de oorkonden optredende getuigen of borgen in familieverband levert prachtig bewijsmateriaal op voor het samenstellen van de genealogie van de daarin betrokken families, maar tevens ondersteuning van het adagium 'borgen zijn familie'.³⁹

Hieronder worden deze oorkonden in chronologische volgorde behandeld.

³⁵ Informatie website van het Regionaal Historisch Centrum Zuidoost Utrecht: www.rhczuidoostutrecht.com (geraadpleegd 6-8-2021).

³⁶ Olde Meierink, Kastelen en ridderhofsteden, blz. 410.

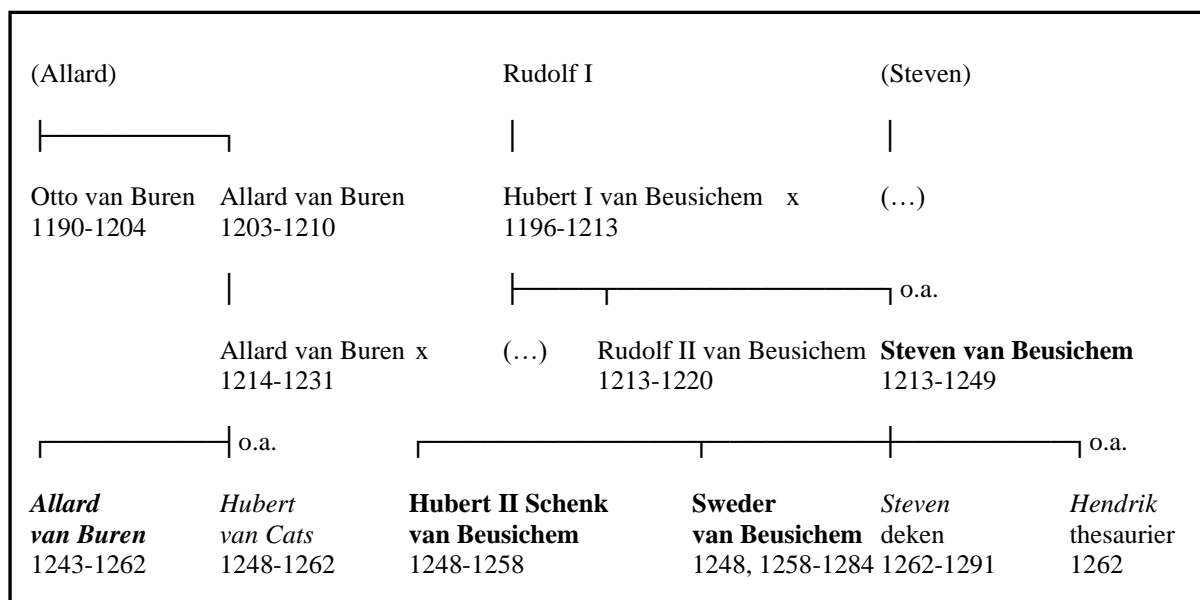
³⁷ Tekening van Roelant Roghman.

³⁸ Kort, Leenkamer Culemborg (1987), blz. 505 (leen 153).

³⁹ De Keijzer, Borgen, blz. 8.

1. Allard van Buren

Op 12 maart 1248 schenkt, Allard, heer van Buren, aan het hospitaal van Sint Jan en Sint Catharina te Utrecht zijn patronaatsrecht te Ingen.⁴⁰ Het interessante van deze oorkonde is dat niet alleen Steven, schenker, ridder, zijn oom, en zijn zoons Hubert en Sweder, knapen, bij deze aangelegenheid aanwezig zijn, maar dat ook al zijn broers Hubert, Otto, Steven, Willem, Wenemaer, Gerard en Hendrik van Buren worden genoemd. Daarmee is de verwantschap tussen de families Van Beusichem en Van Buren oorkondelijk vastgelegd (geneagram 5).

Geneagram 5. De verwantschappen genoemd in de oorkonden van 1248 (vet) en 1262 (cursief).

De oorkonden van 1248 (vet), 1262 (cursief) en 1273 (vet) vullen elkaar aan.

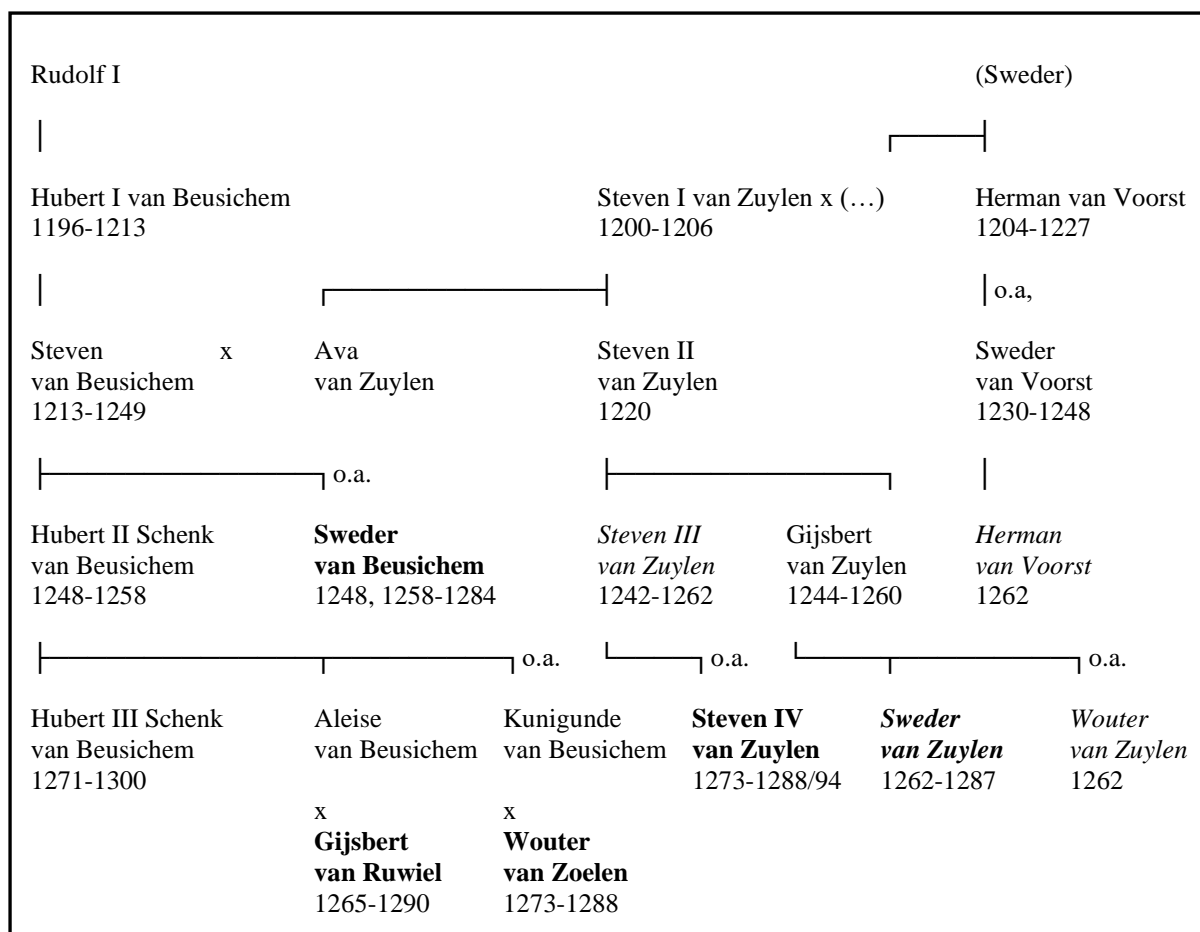
2. Sweder van Beusichem

Op 12 maart 1262 werden de huwelijks voorwaarden (verloving) tussen Hendrik de Rover van Montfoort en de oudste dochter van Sweder van Beusichem opgesteld. Als getuigen treden een groot aantal familieleden op, namelijk: Steven, deken van Sint Pieter, Hendrik, thesaurier van Sint Pieter, Steven van Zuylen, Allard van Buren, Herman van Voort, Wouter van Amersfoort (een aangetrouwde oom van Hendrik de Rover), Hubert van Cats, Steven van Wijk, ridders, Jacob (de schoonvader van Sweder van Beusichem), Sweder en Wouter van Zuylen ('fratres meus' = neven van moederzijde van Sweder van Beusichem).

Behoudens Steven van Wijk, waarvan de familieverwantschap nog niet vastgesteld is,⁴¹ en de aangetrouwde oom (Wouter van Amersfoort) en de schoonvader (Jacob van Lichtenberg), kunnen de andere getuigen ondergebracht worden in enerzijds de familie Van Beusichem (geneagram 5) en anderzijds de afstammelingen van een Sweder, die zelf (nog) niet in een oorkonde is aangetroffen, te weten de families Van Zuylen en Van Voorst (geneagram 6).

⁴⁰ OSU II no. 1163, d.d. 12-3-1248.

⁴¹ De verzamelde gegevens over deze familie Van Wijk laten momenteel niet toe om de verwantschap te duiden. Hoewel de voornaam Steven en zijn optreden een familieverwantschap insluit.

Geneagram 6. De verwantschappen genoemd in de oorkonden van 1262 (cursief) en 1273 (vet).

3. Hubert III Schenk van Beusichem

Hubert van Beusichem, zoon van Hubert Schenk van Beusichem, zaliger gedachte, ridder, verklaart op 3 juni 1273 aan de deken en het kapittel van Sint Jan te Utrecht al hun goederen te Beusichem voor 15 jaar in pacht ontvangen te hebben met uitzondering van de goederen, die Steven van Buren, ridder, van het kapittel houdt. Verder genoemd ‘Theodericus dictus Splinter, frater meus’.⁴² Borgen zijn: Steven van Zuylen, Sweder van Abcoude (= Sweder van Zuylen), Sweder van Beusichem, Arnoud van Amstel, Hendrik van Loenersloot, Gijsbert van Ruwiel, Wouter van Zoelen en Willem van Rijswijk, ridders.

Het optreden van Hendrik van Loenersloot als één van de borgen past volledig in hetgeen hiervoor is uiteengezet bij het interpreteren van de kwartierwapens op de grafzerk van Arnold Loef van Ruwiel (geneagram 1). De andere borgen, behoudens Arnoud van Amstel en Willem van Rijswijk, zijn samen met die uit 1262 (zie vorige paragraaf) in één geheel (geneagram 6) samengebracht.

Arnoud van Amstel zal een aanverwant zijn via zijn vrouw Agniese van Merlo, waarbij de naam Agniese een associatie oproep met Agniese van Vecht (geneagram 1). Mogelijk dat bij nader onderzoek een verband kan worden aangetoond tussen de families Van Vecht en Van Merlo.

⁴² OSU IV no. 1845, d.d. 3-6-1273; HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 10, fol. 7v-8, d.d. 3-6-1273.

Het interessante is dat de borgen en/of getuigen, die in alle drie de pachtenovereenkomsten worden genoemd, allemaal leden zijn van de familie Van Beusichem (behoudens Otto van Buren),⁴⁶ namelijk (1280) Sweder van Beusichem, ridder, Allard I, zijn broer, Hubert III Schenk van Beusichem, en (Dirk) Splinter, zijn broer, knapen, respectievelijk (1287) Hubert III Schenk van Beusichem, (Dirk) Splinter, zijn broer, ridders, Allard II van Beusichem, en Hubert van Vianen, knapen, (1317) heer Hubert van Vianen, ridder, Jan van Beusichem, Otto van Buren en Gerard van Schonauwen, knapen.

Nadere bestudering leert dat ze zoals gebruikelijk in volgorde van anciënniteit (de ridder voor de knaap, en de oudste voor de jongste) worden opgesomd, en zich bij de borgen tussen de drie data wijzingen hebben voorgedaan wegens overlijden en promotie van knaap tot ridder.

De aanwezigheid van leden van de familie Van Beusichem als borgen in alle drie de oorkonden kan niet op toeval berusten. De conclusie – zoals hiervoor al is gesteld – is dat Rudolf de Cock, vermeld 1265, met een dochter van Rudolf II van Beusichem is gehuwd. Op die manier was Rudolf de Cock van Waardenburg in de 5^e graad verwant met Sweder en Allard van Beusichem, en in de 6^e graad met Hubert III Schenk, Dirk Splinter van Beusichem, en Hubert van Vianen. Voor wat betreft Gerard de Cock van Waardenburg ligt het gecompliceerder in die zin dat Otto van Buren, zijn zwager, en Gerard van Schonauwen,⁴⁷ zijn neef is, maar Hubert van Vianen en Jan van Beusichem vallen nu buiten de 6^e graad van verwantschap. Ze zijn hoe dan ook familie maar verder verwijderd (geneagram 7).

5. Jan van Beusichem, heer van Culemborg

De volgende casus betreft de belening van Jan van Beusichem, heer van Culemborg, op 19 oktober 1307, dat al onderwerp is geweest van een uitvoerige studie gepubliceerd in het aan mij opgedragen *Liber Amicorum*.⁴⁸ Op die dag wordt Jan van Beusichem, heer van Culemborg, knaap, beleend met de heerlijkheid Maurik ten behoeve van zijn wettige zoon Hubert, verwekt bij Margaretha, dochter van heer Gerard van Maurik, ridder, zaliger gedachte, zijn vrouw.⁴⁹ In de oorkonde treden als getuigen op Jan, heer van Arkel, Arnoud van Arkel, Hubert van Vianen, Hubert van Schonauwen en Steven, zoon van heer Allard van Beusichem, ridders, Sweder van Abcoude, Sweder van Montfoort, Wouter van Zoelen, en tenslotte Dirk- en Steven van Lienden, knapen. De laatste twee treden op als belanghebbenden voor de kinderen van hun overleden broer Jan van Lienden. Deze conclusie kon niet eerder worden getrokken nadat een uitvoerige studie was gemaakt over het geslacht Van Lienden.⁵⁰

Het geslacht Van Lienden is in de publicatie van Vermeulen verkeerd ingepast. Datzelfde geldt ook voor Allard van Beusichem waarvan hij de vermeldingen heeft opgedeeld in een broer (1280) en als zoon (1287-1298) van Sweder van Beusichem (1248-1284), terwijl het hier gaat om een broer en diens gelijknamige zoon.

Met deze oorkonde wordt de verwantschap tussen de familie Beusichem met die van Arkel, Lienden en Zoelen oorkondelijk aangetoond (geneagram 8a en 8b).

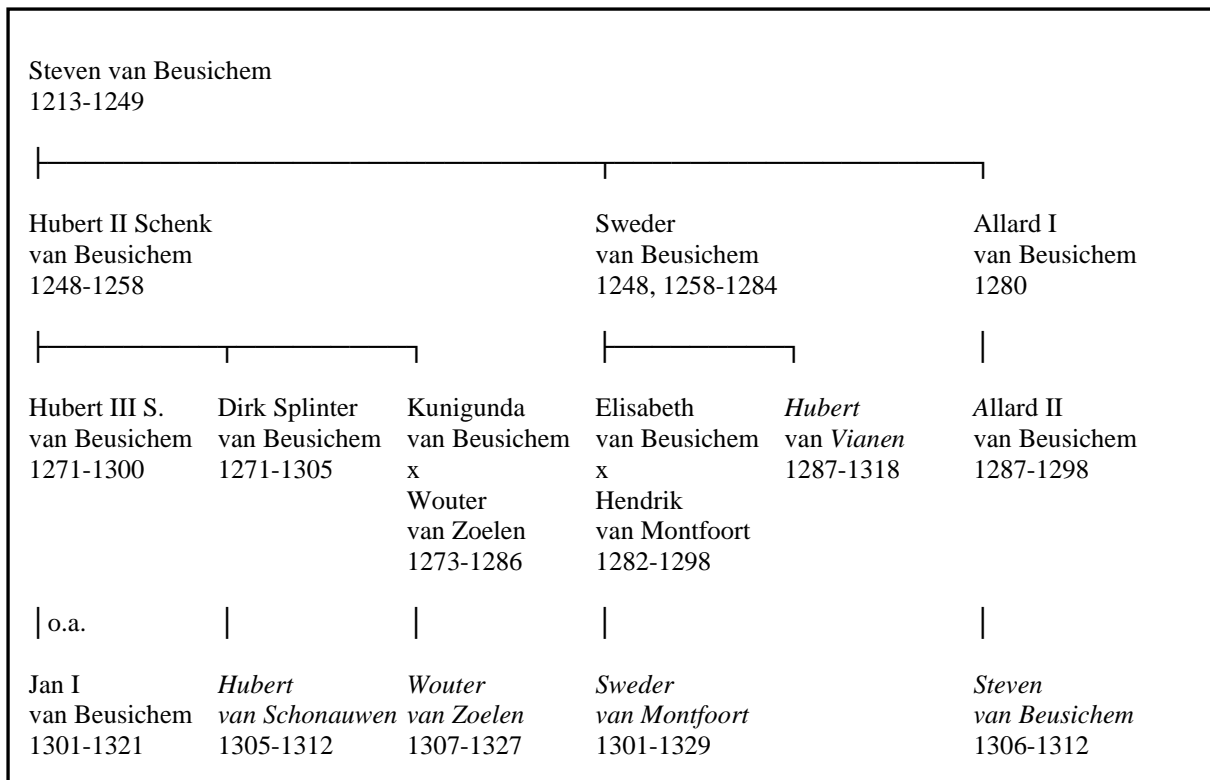
⁴⁶ Otto van Buren, heer van Buren, vermeld 1315-1321, is een zwager van Gerard de Cock van Waardenburg, die gehuwd was met Johanna van Buren, beiden kinderen van Allard van Buren, heer van Buren, vermeld 1295-1315.

⁴⁷ De Keijzer, Van Rossem.

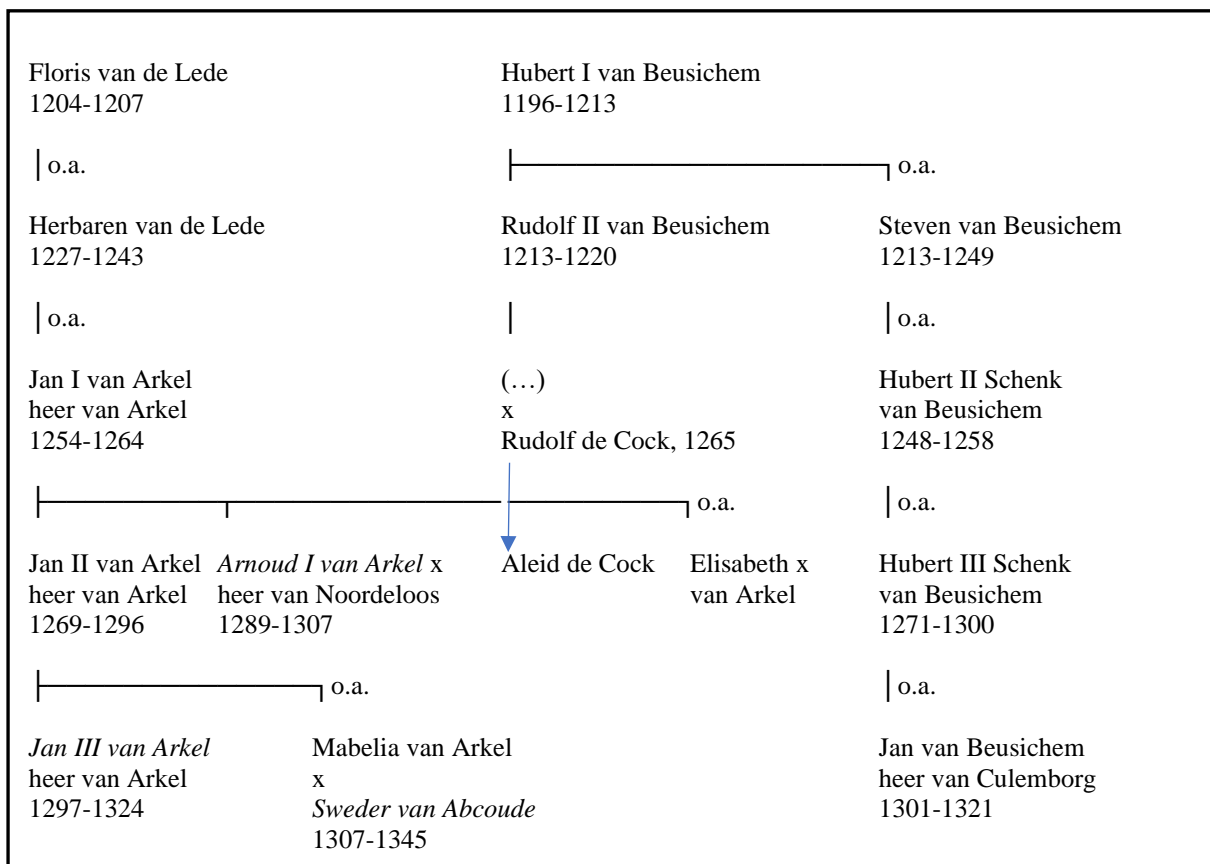
⁴⁸ Henri J.J. Vermeulen. Borgen zijn familie. De borgen van Jan van Beusichem en Culemborg, knape, op 19 oktober 1307, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 65 (2010), blz. 394-408.

⁴⁹ Van Doorninck, Akten Gelre en Zuthpen-4, blz. 33.

⁵⁰ B. de Keijzer, Bewijsvoering in de genealogie in het bijzonder met betrekking tot middeleeuwse (adellijke) families, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 71 (2016). Het geslacht Van Lienden staat in deze publicatie centraal.

Geneagram 8a. Verwanten van vaderszijde.

Geneagram 8b. Verwanten van moederszijde.

Genealogie

I. *Rudolf I (van Beusichem)*, overl. 1164 of 1174,⁵² tr. *N.N.*, (verm.) dr. van Alfert, schout van Utrecht, vermeld 1127-1139.⁵³

Uit dit huwelijk:

1. *Hubert I van Beusichem*, volgt II.
2. *Alfert van Beusichem*, vermeld 1200, 1209, 1213, schout van Utrecht (1200).

II. *Hubert I van Beusichem*, vermeld 1196-1213, overl. tussen 14 oktober 1213 en 1214, tr. *N.N.*, (verm.) dr. van (Steven).

In 1196 sluiten het kapittel van Sint Marie te Utrecht en de burgers van de stad Utrecht een overeenkomst in het geschil over een door de kanunniken gebouwd huis. Onder de vele getuigen wordt onder de groep ministerialen genoemd 'Huberto de Businchem'.⁵⁴ Bisschop Dirk II geeft in 1200 een overzicht van het ontstaan van het klooster Bethlehem bij Doetinchem, met een opsomming van hun bezittingen, waarbij o.a. 'Huberto de Bvsenheim' getuige is.⁵⁵ In het zelfde jaar bevestigt de bisschop de door zijn voorgangers gedane schenking aan het convent Nieuw-Bethlehem of Oostbroek, en geeft vrijstelling van belasting om aldaar veertig hoeven, die het convent bezit, te kunnen ontginnen. Onder de ministerialen worden als getuigen genoemd 'Alfero, scultetus, Hubertus, frater eius'.⁵⁶ Omdat Alfert de jongere broer van Hubert de functie van schout van de stad Utrecht vervult, wordt hij als eerste genoemd.

Op 22 januari 1201 wordt er verdrag opgesteld tussen de graaf van Gelre met de hertog van Lotharingen en de bisschop van Utrecht, waarbij van de kant van de bisschop o.a. 'Hubertus de Busenheim' optreedt als getuige.⁵⁷ In een oorkonde van 1207 bevestigt Dirk, bisschop van Utrecht, de door bisschop Godfried gedane schenking aan de kerk te Ootmarsum aan het klooster te Weerseloo. Onder de getuigen 'Hubertus de Bijsencheijm'.⁵⁸ In 1209 draagt bisschop Dirk vier van hem in leen gehouden hoeven, gelegen bij Weerdorp, die Rudolf Over de Vecht heeft afgestaan, op verzoek van deze in eigendom op aan de abdij Mariënweerd. Onder lekengetuigen o.a. 'Huberto de Busichem, Alfardo, fratre suo'.⁵⁹ Bisschop Dirk bevestigt in 1210 de abdij Mariënweerd in haar goederen, waarbij o.a. 'Hubertus van Businghem' getuige is.⁶⁰ Op 14 oktober 1213 vergunt de elect Otto aan de abdij Mariënweerd op haar goed te Naaldwijk een kapel te stichten onder zekere bepalingen en schenkt haar vrijheid van de tiende aldaar. Onder de getuigen 'Huberto de Businchem, Alfero fratre suo, Stephano, filio suo'.⁶¹ Hierna volgt een soortgelijke oorkonde, gedateerd 18 oktober 1213, van de domproost Otto, waarbij als getuigen optreden 'Huberto de Businchem, Stephano filio suo'.⁶² In 1213 schenkt de elect Otto aan de horige lieden te Wilsum en Zalk, dezelfde vrijheid, die burgers van Zalk

⁵² Vermast, Bosinchem, blz. 30. De daar genoemde echtgenote 'Aleyt van Heynsberch', die als wapen twee afgewende zilveren zalmen op een blauw veld zou gevoerd hebben, zal opgevoerd zijn om het geslacht meer aanzien te geven.

⁵³ De Keijzer, Van Wulven.

⁵⁴ OSU I no. 529, d.d. 1196 (na 30 april).

⁵⁵ OSU II no. 542, d.d. 1200.

⁵⁶ OSU II no. 543, d.d. 1200 (voor 24 september).

⁵⁷ OSU II no. 554, d.d. 22-1-1201.

⁵⁸ OSU II no. 581, d.d. 1207; OSU V no. 3045, d.d. 1207.

⁵⁹ OSU II no. 590, d.d. 1209; De Fremery, Cartularium no. 21, d.d. 1209.

⁶⁰ OGZ no. 427, d.d. 1210; De Fremery, Cartularium no. 23, d.d. 1210.

⁶¹ OSU II no. 611, d.d. 14-10-1213.

⁶² OSU I no. 612, d.d. 18-10-1213.

en andere steden in de omtrek, genieten, met als getuige o.a. Steven van Beusichem.⁶³ In het zelfde jaar bekrachtigt de elect Otto het privilege door zijn voorgangers verleent aan het klooster te Weerselo, en voegt er enige rechten aan toe. Onder de getuigen o.a. Hubertus en zijn zoon Steven van Beusichem.⁶⁴

Uit dit huwelijk:

1. *N.N.*, tr. *Allard van Buren*, vermeld 1213-1231, zn. van Allard van Buren.
2. *Rudolf II van Beusichem*, volgt III-a.
3. *Steven van Beusichem*, volgt III-b.
4. *Hubert van Beusichem*, vermeld 1214 (als getuige samen met zijn oudere broers, maar komt daarna niet voor), overl. voor 22 oktober 1224.
5. *Wenemaer van Beusichem*, vermeld 1224, 1231, 1232 (als getuige samen met zijn oudere broer Steven).

Zeer waarschijnlijk is Wenemaer van Redichem een kleinzoon van Wenemaer van Beusichem.

Op 31 mei 1278 legt Wenemaer van Redichem een verklaring af inzake een ruil van 'weren' (landerijen) door deze met de vorige abt van Mariënweerd aangegaan, bezegeld door Steven, proost van Sint Pieter, en Hubert, genaamd Schenk, van Beusichem, zijn verwanten.⁶⁵

III-a. *Rudolf II van Beusichem*, vermeld 1213/15-1217/20, overl. uiterlijk tussen 18 augustus 1220 en 22 juli 1224.

In een ongedateerde oorkonde, nader te dateren tussen 12 oktober 1213 en 25 maart 1215, gaf de elect Otto aan Gerard, graaf van Gelre, alle *novale* tienden in zijn graafschap voor zover ze niet al vroeger door kerken of particulieren bezeten werden, in leen en waarbij onder de getuigen worden vermeld 'Roldolfo de Bosenkhem'.⁶⁶ In 1214 is onder bemiddeling van gravin Richardis van Gelre een overeenkomst getroffen waarbij de Hospitaalbroeders van Sint Jan het gasthuis te Nijmegen verkrijgen en het convent van Mariënweerd landerijen onder Zoelmond en Beusichem. Hierbij zijn als getuigen aanwezig 'Rudolfo et Stephano, Huberto, fratribus de Busengheim'.⁶⁷

In een oorkonde, gedateerd tussen 23 juli 1216 en 18 augustus 1220, bevestigen Otto, bisschop van Utrecht, Rembold, domdeken, en Wouter, proost van Oudmunster, de overeenkomst gemaakt tussen het convent van Mariënweerd en het kapittel van Tiel over de kapel van Zennewijnen. Getuigen o.a. 'Rodulfus de Busenghem et Stephanus, frater eius'.⁶⁸

In 1217 bevestigt Otto, bisschop van Utrecht, het klooster te Ruinen in verschillende bezittingen. Getuigen o.a. 'Rodulfus de Busenchem, Stephanus, frater eius'.⁶⁹

⁶³ OSU I no. 613, d.d. 1213.

⁶⁴ OSU I no. 613, d.d. 1213; OSU V no. 3048, d.d. 1213.

⁶⁵ OSU IV no. 1973, d.d. 31-5-1278.

⁶⁶ OSU II, no. 605, d.d. (na 5-12-1212 en voor 1-9-1215); OGZ no. 435, d.d. tussen 1213 en 1216). De Keijzer, Van Wulven. Hoofdstuk 'Nieuwe inzichten' voor de nadere datering van de oorkonde tussen 12-10-1213 en 25-3-1215.

⁶⁷ OSU II no. 618, d.d. 1214; De Fremery, Cartularium, no. 28, d.d. 1214.

⁶⁸ OSU II no. 630, d.d. (tussen 23-7-1216 en 1220); Harenberg, OGZ-Harenberg-I no. 1220.08.18 (na 1216.07.23).

⁶⁹ OSU II no. 642, d.d. 1217 (voor 23 juli).

Kind:

1. (...) *van Beusichem*, tr. *Rudolf de Cock*, vermeld 1265.⁷⁰

III-b. *Steven van Beusichem*, ‘pincerna’ (schenker) (1224), ridder (1226), vermeld 1213-1249, in leven 1249 (8 april of later), memorie 10 januari,⁷¹ overl. 10 januari 1250/51, dood december 1251, tr. *Ava van Zuylen*, memorie 13 augustus,⁷² dr. van Steven I van Zuylen.

Op 14 oktober 1213 wordt hij samen met zijn vader en oom als getuige vermeld: ‘Huberto de Businchem, Alfero fratre suo, Stephano, filio suo’.⁷³ In 1214 wordt hij samen met zijn broers ‘Rudolfo et Stephano, Huberto, fratribus de Busengheim’ als getuige genoemd.⁷⁴ In een oorkonde, gedateerd tussen 23 juli 1216 en 18 augustus 1220, worden o.a. als getuigen genoemd ‘Rodulfus de Busenghem et Stephanus, frater eius’.⁷⁵ In 1217 treedt hij eveneens samen met zijn broer als getuige op: ‘Rodulfus de Busenchem, Stephanus, frater eius’.⁷⁶

Na het overlijden van zijn oudste broer treedt hij steeds meer op de voorgrond op. Op 22 juli 1224 oorkondt Otto, bisschop van Utrecht, dat Hendrik van Amersfoort, ridder, verschillende goederen, gelegen in de Betuwe, in eigendom bezat en met toestemming van zijn vrouw, die ze door erfenis heeft verkregen, aan het convent van Mariënweerd heeft verkocht. Onder de getuigen ‘Stephanum, pincernam, et fratrem eius Winemarum’.⁷⁷

Na overleg met zijn prelaten bevestigt bisschop Otto in maart 1226 de overeenkomst die het kapittel van Sint Jan is aangegaan met Steven van Beusichem, ridder, over de tienden van ‘aanwassen’ te Beusichem. In het vervolg zal het kapittel deze bezitten behalve de tienden in de waard voor Redichem.⁷⁸ In 1228 geeft bisschop Wilbrand aan het klooster Bethlehem het patronaatsrecht van de kerk de Doesburg, nadat Hendrik van den Berg daarvan afstand had gedaan. Onder de vele ‘nobilis’, die als getuigen optreden, wordt als laatste in de rij ‘Stephano de Bosinchem’ genoemd.⁷⁹ Op 22 mei 1230 lost bisschop Wilbrand een schuld, die afkomstig is van zijn voorganger, af, waarbij o.a. ‘Stephanus, pincerna, miles’ als getuige optreedt.⁸⁰ In 1231 bevestigt bisschop Wilbrand de abdij Mariënweerd in haar bezittingen. Als getuigen treden o.a. op ‘Stephanus de Busenchen et Winemarus, frater ipsius’.⁸¹ Bisschop Wilbrand schenkt in 1232 een halve hoeve, gelegen te Weel, in eigendom aan het klooster Bethlehem, nadat Albert van Weel, ridder, die deze hoeve in leen had gehouden maar vanwege zijn vertrek voor een pelgrimstocht zijn recht aan het klooster had verkocht, waarbij o.a. ‘Stephano et

⁷⁰ Doorninck, Akten Gelre en Zutphen-4, blz. 118-119, d.d. 5-8-1265. Heer Rudolf de Cock verkocht met bewilliging van zijn zoons Rudolf, Hendrik, Gijsbert en Willem, aan de graaf van Gelre zijn burcht te Rhenoy met alle toebehoren, die hij daarvoor van de graaf in leen hield.

⁷¹ Necrologium Sint Servaes, blz. 108: Januari III Idus (= 10 januari) Dominus Stephanus de Busichem.

⁷² Necrologium Sint Servaes, blz. 148. Augustus Id. (= 13 augustus) Obiit domina Ava, uxor domini Stephani de Businchem.

⁷³ OSU II no. 611, d.d. 14-10-1213.

⁷⁴ OSU II no. 618, d.d. 1214.

⁷⁵ OSU II no. 630, d.d. (tussen 23-7-1216 en 1220); Harenberg, OGZ-Harenberg-I no. 1220.08.18 (na 1216.07.23).

⁷⁶ OSU II no. 642, d.d. 1217 (voor 23 juli).

⁷⁷ OSU II no. 721, d.d. 22-7-1224; OSU II no. 722, d.d. 1224 (na 22 juli); De Fremery, Cartularium no. 40, d.d. 22-7-1224.

⁷⁸ OSU II no. 759, d.d. maart 1226; OGZ no. 493, d.d. maart 1226. In de veronderstelling dat de bisschop overgegaan tot het gebruik van de Paasstijl (anders: maart 1227); HUA, Verzameling Van Buchel-Booth inv.nr. 10, fol. 7v, d.d. maart 1226 (1226, mense martio).

⁷⁹ OSU II no. 784, d.d. 1228 (na 20 augustus).

⁸⁰ OSU II no. 801, d.d. 22-5-1230.

⁸¹ OSU II no. 823, d.d. 1231 (voor 24 september).

Wenemaro, fratribus de Busighem' als getuigen aanwezig zijn.⁸² In een oorkonde, gedateerd tussen 1233 en 1238, kent de elect Otto de tienden, gelegen aan de oever van de Lek en IJssel, waarvan Steven van Beusichem, ridder en schenker, afstand heeft gedaan, toe aan het Domkapittel.⁸³

Op 30 december 1239 bevestigt Otto, bisschop van Utrecht, de schenking van de kerk van Werkhoven aan het klooster Sint Servaes te Utrecht,⁸⁴ eerder gedaan door Wilbrand, bisschop van Utrecht, met goedkeuring van Paus Gregorius,⁸⁵ in aanwezigheid van enige ministerialen w.o. Steven van Beusichem. Van zijn zegel is een tekening bewaard gebleven (afb. 8).⁸⁶

Afb. 8. Tekening van het zegel van Steven van Beusichem (1239).⁸⁷
(Het Utrechts Archief)

Op 12 maart 1248 schenkt Allard, heer van Buren, aan het hospitaal van Sint Jan en Sint Catharina te Utrecht, zijn patronaatsrecht over de kerk te Ingen. In deze oorkonde waren vele getuigen uit de familiekring van Allard aanwezig waaronder al zijn met naam genoemde broers, maar ook 'Stephano, pincerna', zijn oom, ridder, en 'Huberto et Suedero, filiis predicti pincerne', zijn neven.⁸⁸ In 1249 is onder andere 'Stephano, pincerna, de Bosinchem' aanwezig toen Guda, echtgenote van Gijsbert van Ruwiel, het vruchtgebruik van goederen afstaat aan het klooster Sint Servaes te Utrecht.⁸⁹

Uit dit huwelijk:

1. *Hubert II Schenk van Beusichem*, volgt IV-a.
2. *Sweder van Beusichem*, volgt IV-b.
3. (verm.) *Gerard van Beusichem (van Voorn)*,⁹⁰ (verm.) vermeld 1271 (postuum).

⁸² OSU II no. 846, d.d. 1232.

⁸³ OSU II no. 868, d.d. 1233/38.

⁸⁴ OSU II no. 940, d.d. 30-12-1239.

⁸⁵ OSU II no. 857, d.d. 1-7-1233.

⁸⁶ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 3, fol. 38-38v, d.d. (30-12)-1239.

⁸⁷ Beschrijving: 1. omschrift: S'·STHE·DE·BVSICHEM

2. kenmerken: rond, ca. - mm, - was, gaaf.

3. zegelbeeld: een gotisch schild.

4. wapen: geschuinbalkt van zes stukken, waarover twee dwarsbalken.

⁸⁸ OSU II no. 1163, d.d. 12-3-1248.

⁸⁹ OSU III no. 1197, d.d. 1249 (8 april of later).

⁹⁰ De aansluiting van deze tak van de familie, die onder de naam Van Voorn voorkomt, is discutabel en is daarom niet verder opgenomen. Een kleindochter zou kunnen zijn Margaretha van Voorn, abdis van Outwijk (1350), die als wapen drie zwarte zuilen (2:1) met een zwarte barensteel van drie hangers voerde.

Misschien wordt met hem bedoeld ‘frater Gerardus’ genoemd in de leenmannenlijst van begin 1271.⁹¹

4. *Allard van Beusichem*, volgt IV-c.
5. *Steven van Beusichem*, vermeld 1262-1291, deken 12 maart 1262⁹² tot en met 26 september 1273,⁹³ proost 11 december 1273⁹⁴ tot en met 31 mei 1291⁹⁵ van Sint Pieter, overl. tussen 31 mei 1291 en 31 januari 1294.⁹⁶
6. *Hendrik van Beusichem*, vermeld 1262, trezorier 12 maart 1262 van Sint Pieter.⁹⁷

IV-a. *Hubert II Schenk van Beusichem*, knaap (1248), schenker (1253), ridder (1258), vermeld 1248-1258, in leven 5 mei 1258, memorie 5 oktober,⁹⁸ overl. 5 oktober 1258/61, dood 12 maart 1262, tr. *Agniese van Vecht*, vermeld 1317 (postuum),⁹⁹ dr. van Dirk Splinter van Vecht en (Jutte) (van Vecht).

De elect Hendrik draagt in december 1251 aan het kapittel van Sint Pieter te Utrecht de eigendom van 25 morgen land, gelegen tussen Vechten en Bunnik, over. Dit land had Roderick van Overrijn, in achterleen, en Hubertus van Beusichem, in leen van bisschop. Het leen is verkocht aan het kapittel nadat Roderick aan de bisschop andere goederen in leen had opgedragen.¹⁰⁰ Op 28 juni 1253 oorkondt bisschop Hendrik, dat Arnold, kanunnik ten Dom, en diens zuster Aurelia, enige goederen in Darthuizen, gelegen in de parochie Doorn, hebben geschonken aan de abdis en het convent van Sint Servaes, waarbij o.a. ‘pincerna de Bosinchem’ als getuige aanwezig is.¹⁰¹ Op 5 mei 1258 sluit graaf Otto van Gelre vrede met Hendrik, bisschop van Utrecht, waarbij de bisschop gesteund wordt door zijn leenmannen w.o. ‘Hubertum, pincernam, et Squeuderum, marescalcum, suum, milites’.¹⁰²

Aangezien Hubert II Schenk van Beusichem geen rol speelt in de opstelling van de huwelijksvoorwaarden (verloving), gedateerd 12 maart 1262,¹⁰³ tussen de dochter van Sweder van Beusichem met Hendrik van Montfoort, terwijl dat voor vele andere familieleden wel het geval is, kan hieruit afgeleid worden dat hij niet meer in leven was.

Uit dit huwelijk:

1. *Aleise van Beusichem*, vermeld 1317 (postuum), memorie 26 april,¹⁰⁴ overl. voor 22 januari 1317, tr. *Gijsbert II van Ruwiel*, ridder (1265), vermeld 1265-1290, in leven 14

⁹¹ OSU IV no. 1791, d.d. (eind 1270); OGZ no. 725, d.d. (midden XIIIe eeuw). Het betreft hier een lijst van leenmannen van de graaf van Gelre met leengoederen gelegen in het Sticht. De lijst wordt gedateerd eind 1270, maar zal vermoedelijk direct opgesteld zijn na het overlijden op 10 januari 1271 van Otto II, graaf van Gelre en Zutphen, vermeld 1229-1271. De lijst zal naar het zich laat aanzien begin 1271 zijn opgesteld.

⁹² OSU III no. 1562, d.d. 12-3-1262.

⁹³ OSU IV no. 1852, d.d. 26-9-1273.

⁹⁴ OSU IV no. 1855, d.d. 11-12-1273.

⁹⁵ OSU V no. 2478, d.d. 31-5-1291.

⁹⁶ Vermast, Beusichem, blz. 36.

⁹⁷ OSU III no. 1562, d.d. 12-3-1262.

⁹⁸ Necrologium Sint Servaes, blz. 161: October III Non. (= 5 oktober) Hubertus, miles de Businchem.

⁹⁹ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 25, fol. 61, d.d. 22-1-1317.

¹⁰⁰ OSU III no. 1249, d.d. december 1251; no. 1885, d.d. 8-4-1275.

¹⁰¹ OSU III no. 1298, d.d. 28-6-1253.

¹⁰² OSU III no. 1437, d.d. 5-5-1258.

¹⁰³ OSU III no. 1562, d.d. 12-3-1262.

¹⁰⁴ Necrologium Sint Servaes, blz. 125: Aprilis VI Kal. (= 26 april) Obiit domina Aleysa matrona de Rueel,

januari 1290, memorie 17 mei,¹⁰⁵ overl. 17 mei 1290, dood 1 juli 1290, zn. van Gijsbert I van Ruwiel en Goede van Loenersloot.

Op 22 januari 1317 verklaarde Jan van Beusichem, knaap, op verzoek van Arnoud Loef van Ruwiel, kanunnik van Sint Jan, zoon en erfgenaam van ver Aleise, voorheen vrouwe van Ruwiel, dat zij jaarlijks 6½ pond, te komen uit 6½ morgen land, gelegen tot Redichem, vermaakt had aan de parochiepaap van Sint Nicolaas te Utrecht en het huis van Sint Lazarus te Oudewater. Genoemde 7 (sic!) pond was Jan van Beusichem, en daarvoor zijn ouders, schuldig aan ver Aleise, vrouwe van Ruwiel, en ver Agniese, haar moeder, toen zij nog in leven waren. Op voorspraak van Arnoud Loef had zijn moeder deze jaarlijkse uitkering vermaakt aan de voornoemde geestelijke instellingen, ieder voor de helft, te betalen op Sint Pietersmisse (= 22 februari) bij het voldoen van de jaarpacht. Jan van Beusichem, of zijn erfgenamen, mag lossen met betaling van 60 pond ineens.¹⁰⁶

De relatie tussen Jan van Beusichem en Aleise, vrouwe van Ruwiel, wordt bevestigd met de volgende ongedateerde vermelding: ‘In Culenborch: Jan van Bosinchem gaf zijne nichten der vrouwen van Ruweele tot meedegave etc., ende sij heeft gemaect die heeren van sinte Johan’.¹⁰⁷

2. *Hubert III Schenk van Beusichem*, volgt V-a.
3. *Dirk Splinter van Beusichem*, volgt V-b.
4. *Kunigonde van Beusichem*, memorie 11 september,¹⁰⁸ tr. *Wouter van Zoelen*,¹⁰⁹ heer van Zoelen, ridder (1273), vermeld 1273-1288, overl. voor 21 juli 1291, zn. van Otto van Zoelen, heer van Zoelen.
5. *Steven van Beusichem*, deken Ten Dom, vermeld 1284-1295, testeerde 16 juli 1295, memorie 11 september,¹¹⁰ overl. 11 september 1295 of 1296, dood 19 februari 1297.

Steven, domdeken, komt het eerst voor in een oorkonde van 11 januari 1284, toen hij samen Dirk, trezorier, en Gijsbert Overdevecht, kanunniken van Sint Jan te Utrecht, een uitspraak deden in een geschil tussen de deken en het kapittel van Oudmunster, enerzijds en Sweder van Abcoude en Jan van Zuilen, anderzijds, inzake het patronaatsrechts van de kerk van Jutphaas.¹¹¹

Op 24 december 1289 verklaart Johan Zwart van de commandeur en de broeders van het Duitse huis bij Utrecht een zekere hoeve land, gelegen in de Nijendijk onder Werkhoven, in het gerecht van Herman, zoon van Ludolf van Overdevecht, ridder, in leen ontvangen te hebben, waarbij ‘viri domini Stephani, decani ecclesie Traiectensis’ zegelt.¹¹² Aan de oorkonde hangt zijn grootzegel (afb. 9).¹¹³

¹⁰⁵ Necrologium Sint Servaes, blz. 130: Mei: XVI Kal. (= 17 mei) Dominus Giselbertus, miles, de Ruele.

¹⁰⁶ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 25, fol. 61, d.d. 22-1-1317. [zie: bijlage 5]

¹⁰⁷ HUA, Verzameling Van Winssen, inv.nr. 13, blz. 641.

¹⁰⁸ Necrologium Sint Servaes, blz. 155: September III Jd. (= 11 september) Domina Cunegundis de Sulen.

¹⁰⁹ B. de Keijzer, *Van Zoelen* (Emmen, 2020). Gepubliceerd op HoGenDa.

¹¹⁰ Necrologium Sint Servaes, blz. 155: September III Jd. (= 11 september) Obiit pia memoriae dominus Stephanus, decanus Maioris ecclesiae, qui obtulit de bonis Nicolai de Dorschen ad pitanciam dominarum etc.; HUA, Van Buchel, Monumenta (Calendarium van de Laurensabdij te Oostbroek), fol. 162v: September III Idus (= 11 september) Steven van Beusichem, domdeken.

¹¹¹ OSU IV no. 2176, d.d. 11-1-1284.

¹¹² OSU IV no. 2404, d.d. 24-12-1289.

¹¹³ CSN no. 87.

Afb. 9. Grootzegel van Steven, deken ten Utrechtse Dom (1289).¹¹⁴
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Johan Visscher, kanunnik, tekent namens de deken en het kapittel van Oudmunster te Utrecht op 22 januari 1294 hoger beroep aan bij de paus. Bezegeld door o.a. 'domini Stephanus'.¹¹⁵ Aan de oorkonde hangt zijn kleinzegel (afb. 10).¹¹⁶

Afb. 10. Kleinzegel van Steven, deken ten Utrechtse Dom (1294).¹¹⁷
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Op 16 juli 1295 maakt 'Steh(anus), Dei gratia decanus ecclesie Traiectensis' zijn testament, te overstaan van o.a. Sweder (van Voorn) en Steven van Vianen, kanunniken Ten Dom. Hij begunstigt o.a. de abdis van Sint Servaes (= zijn zuster Jutte), Jutte van

¹¹⁴ Beschrijving: 1. omschrift: S:STEPHANI:DECANI:TRAIECTEN
2. kenmerken: ovaal, ca. - mm, groene was, licht beschadigd.
3. zegelbeeld: in een gotische nis de afbeelding van de deken, staande met een boek in de handen.
4. wapen: -

¹¹⁵ OSU V no. 2612, d.d. 22-1-1294.

¹¹⁶ CSN no. 88.

¹¹⁷ Beschrijving: 1. omschrift: +SEC[-]I:TRAIECTEN·AD·CAS
2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, beschadigd.
3. zegelbeeld: afbeelding van Sint Maarten te paard, zijn mantel met opgestoken zwaard en de bedelaar delend.
4. wapen: -

Beusichem (= dochter van Dirk Splinter van Beusichem), Jutte van Marsen,¹¹⁸ voorts zijn neef, zoon van Willem van Rijn, Steven van Schalkwijk, zijn verwant, en Jacob, diens broer.¹¹⁹ Aan het testament hangt hetzelfde zegel als dat hij in 1289 gebruikte. Willem, bisschop van Utrecht, verklaart op 19 februari 1297 dat Nicolaas van Dorschen, knaap, erkend heeft aan de executeurs w.o. ‘Suederi de Vorne, Stephano de Vianen, cononicis’ van het testament van wijlen Steven, domdeken van Utrecht, verkocht te hebben 44 morgen land in de omgeving van Vreeland, die hij weer in erfpacht heeft terugontvangen.¹²⁰

Steven, deken Ten Dom, voerde als wapen ‘geschuinbalkt van goud en rood’.¹²¹ Op grond waarvan hij tot deze tak van de familie van Beusichem wordt gerekend. Dit wordt bevestigd met zijn memorieaantekeningen, die op naam van de domdeken Steven van Beusichem staan.

6. *Jutte van Beusichem*, vermeld in het testament van haar broer 1295, abdis van Sint Servaes (na 1286 en voor 1313),¹²² memorie 30 oktober.¹²³

V-a. *Hubert III Schenk van Beusichem*,¹²⁴ knaap (1271), schenker (1273), ridder (1292), vermeld 1271-1300, in leven 29 december 1300, memorie 19 april,¹²⁵ overl. 19 april 1301, dood 22 juni 1301,¹²⁶ begr. in het convent van Sint Servaes te Utrecht, tr. 1^e *Elisabeth van Arkel*, memorie 22 december,¹²⁷ dr. van Jan II van Arkel, tr. 2^e *Clementia van Woerden*, beleend van de helft van de tiend te Kesteren 21 maart 1303, in leven 17 juli 1312, memorie 29 april,¹²⁸ overl. 29 april 1313/14, dood 1 mei 1316, dr. van Herman van Woerden en (*Clementia*) van Montfoort.

In een leenmannenlijst van begin 1271 wordt genoemd: ‘Item filii pincerne de Bussingem sunt feodales de domo, que dicitur Vyanen, et de bonis, de quibus Hubertus, pater pincerne, habuit de vobis in feodum et idem Hubertus habuit, donec moriebatur. Ego frater Gerardus significo vobis, quod domus Vyanen, in qua dominus Swederus manet et quam multum fortem fecit, vestra est et allodium. Quando pater suus vivibat, dedit ei aream ad manendum et per consensum fratris Gerardi contulit vobis in allodium et omnia detenta infra fossata. Et quando Stephanus moriebatur, tunc Hubertus contulit domino Swedero, fratri suo, quia habuit multa bona de vobis et videbatur eis, quod possent facere. Et sic filii pincerne sunt vestri homines

¹¹⁸ Is zij soms identiek aan Jutte van Beusichem, die met Ernst II van Wulven, heer van Wulven, is getrouwd?

¹¹⁹ OSU V no. 2692, d.d. 16-7-1295.

¹²⁰ OSU V no. 2806, d.d. 19-2-1297.

¹²¹ HUA, Van Buchel, Monumenta, fol. 41v.

¹²² HUA, Van Buchel, Monumenta, fol. 81v. Wapen: geschuinbalkt van goud en rood.

¹²³ Necrologium Sint Servaes, blz. 166: October III Kal. (= 30 oktober) Domina Jutta de Businchem, monialis huius loci.

¹²⁴ Matthaeus-Analecta-3, blz. 592: ‘Hubrecht Schenck Hubrechts soon, eerste Heer van Culemburch, getrouwt mit Joncfrou Margriet (sic!) des Heeren dochter van Arkel. Unde Iohannes ende twee dochteren, d’ene getrouwt mit Heer Gisebrecht uten Goye, ende die andere mit Heer Gisebrecht van Cats Nicolaes (sic!) soon. Dese Hubrecht Schenck had twee broeders, als Sweder ende Dirck’.

¹²⁵ Necrologium Sint Servaes, blz. 124: Aprilis XIII Kal. (= 19 april) Obiit dominus Hubertus pincerna de Busichem; Necrologium Sint Pieter, blz. 117: Obiit Hubertus de Bosinchem, milis, pater Iohannis de Culenborch. Ad memoriam ejus dantur xv. solidi praesentibus in choro.

¹²⁶ Van Schilfgaarde, regest 22a, d.d. 22-6-1301.

¹²⁷ Necrologium Sint Servaes, blz. 174: November XI Kal. (= 22 december) Domina Elisabeth, mater J(ohannes) de Businchem.

¹²⁸ Necrologium, Sint Servaes, blz. 126: Aprilis III Kal. (= 29 april) Domina Clementia de Businchem.

feodales.¹²⁹ Hieruit blijkt dat Hubert Schenk van Beusichem het goed, genaamd Vianen, dat zijn vader, Steven, aan de graaf van Gelre had opgedragen en in leen had terugontvangen, in achterleen heeft gegeven aan zijn broer heer Sweder van Beusichem.¹³⁰

Gijsbert van Schalkwijk, ridder, zoon van wijlen Arnoud van Schalkwijk, ridder, verkoopt op 11 februari 1271 aan Hubert van Beusichem, zoon van heer Hubert schenker, de grove en smalle tiende, gelegen 'Weythuyzerbroeck' en elders in de parochie Beusichem, zijnde leengoed van de proost van Sint Jan te Utrecht.¹³¹ Op 31 mei 1271 doet Hubert van Beusichem, zoon van Hubert Schenker, ridder, zaliger gedachte, op raad van zijn broeder Splinter, en zijn ooms Steven, deken van Sint Pieter te Utrecht, en Sweder, maarschalk, afstand van zijn vermeende rechten op een derde deel van de tiend van het broekland te Spijk ten gunste van de abt en het convent van Mariënweerd.¹³² De abt en het convent van Mariënweerd belenen op 25 juni 1271 Hubert van Beusichem, knaap, zoon van Hubert Schenk, zaliger gedachte, met hun jurisdictie in Vuilkoop en Weteringhuizen, behalve het erf van de hof Schonauwen.¹³³ Hubert van Beusichem, zoon van Hubert Schenk van Beusichem, zaliger gedachte, ridder, verklaart op 3 juni 1273 aan de deken en het kapittel van Sint Jan te Utrecht al hun goederen te Beusichem voor 15 jaar in pacht ontvangen te hebben met uitzondering van de goederen, die Steven van Buren, ridder, van het kapittel houdt. Verder genoemd 'Theodericus dictus Splinter, frater meus'.¹³⁴ Borgen voor hem zijn Steven van Zuylen, Sweder van Abcoude, Sweder van Beusichem, Arnoud van Amstel, Hendrik van Loenersloot, Gijsbert van Ruwiel, Wouter van Zoelen en Willem van Rijswijk, ridders. Aan de oorkonde hangt zijn zegel (afb. 11).¹³⁵

Afb. 11. Zegel van Hubert III Schenk van Beusichem, knaap (1273).¹³⁶
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

¹²⁹ OSU IV no. 1791, d.d. (eind 1270); OGZ no. 725, d.d. (midden XIIIe eeuw). Het betreft hier een lijst van leenmannen van de graaf van Gelre met leengoederen gelegen in het Sticht. De lijst wordt gedateerd eind 1270, maar zal vermoedelijk direct opgesteld zijn na het overlijden op 10 januari 1271 van Otto II, graaf van Gelre en Zutphen, vermeld 1229-1271. De lijst zal naar het zich laat aanzien begin 1271 zijn opgesteld.

¹³⁰ Vermast, Bosichem, blz. 33.

¹³¹ OSU IV no. 1692, d.d. 11-2-1271.

¹³² OSU IV no. 1802, d.d. 31-5-1271; OGZ no. 995, d.d. 31-5-1278.

¹³³ OSU IV no. 1805, d.d. 25-6-(1271).

¹³⁴ OSU IV no. 1845, d.d. 3-6-1273; HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 10, fol. 7v-8, d.d. 3-6-1273.

¹³⁵ CSN no. 722.

¹³⁶ Beschrijving: 1. omschrift: +S':HVBERTI:DE:BVSENKHEIM
2. kenmerken: rond, ca. - mm, bruine was, licht beschadigd.
3. zegelbeeld: een halfroond schild.
4. wapen: drie zuilen (2:1).

Op 11 december 1273 verklaart vrouwe Jutta, dochter van wijlen Jan van Hogelanden, ridder, van Willem proost en aartsdiaken van Sint Jan te Utrecht, de goederen in leen ontvangen te hebben, die haar vader van de proost hield. Getuige o.a. 'Huberti de Bosinchem, pincerne Traiectensis'.¹³⁷ De elect Jan verklaart op 23 juni 1277 2.000 mark sterling schuldig te zijn aan Jan van Cuyck, ridder, waarbij vele getuigen aanwezig zijn w.o. 'Huberti Pincerne', knaap.¹³⁸ Op 31 mei 1278 legt Wenemaer van Redichem een verklaring af inzake een ruil van 'weren' (landerijen) door deze met de vorige abt van Mariënweerd aangegaan, bezegeld door Steven, proost van Sint Pieter, en Hubert, genaamd Schenk, van Beusichem, zijn verwanten.¹³⁹ De deken en het kapittel van Sint Jan te Utrecht geven op 2 januari 1280 aan Hubert van Beusichem, zoon van Hubert Schenk van Beusichem, ridder, en aan diens zoon, en bij gebreke daarvan, aan zijn broer Dirk, genaamd Splinter, hun goederen te Beusichem met uitzondering de goederen, die Allard, zoon van Steven van Buren, ridder, van het kapittel houdt, in lijfpacht,¹⁴⁰ waarna Hubert van Beusichem de overeenkomst bevestigt.¹⁴¹ Bezegeld door o.a. Hubert van Beusichem.¹⁴² Dit zegel (afb. 12) is anders dan het hiervoor afgebeelde zegel (1273).

Afb. 12. Zegel van Hubert III Schenk van Beusichem, knaap (1280).¹⁴³
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Op 1 mei 1280 neemt Rudolf de Cock van Waardenburg, ridder, van de deken en het kapittel van Sint Jan voor 16 jaar de grove en smaltienden van Hier, Neerijnen en Opijnen in erfpacht, waarbij Hubert van Beusichem en Splinter, broers, knapen, zich borg stellen.¹⁴⁴ Aan de oorkonde hangt zijn zegel (afb. 13).¹⁴⁵

De elect Jan hecht op 21 juli 1280 zijn goedkeuring aan de verpachting door het kapittel van Sint Jan van hun goederen, gelegen te Beusichem, aan 'Hubertus de Bosinchem, pincerna, fidelis ecclesie nostre Traiectensis'.¹⁴⁶ Op 4 juli 1281 draagt Dirk van Altena, proost en

¹³⁷ OSU IV no. 1855, d.d. 11-12-1273.

¹³⁸ OSU IV no. 1942, d.d. 23-6-1277.

¹³⁹ OSU IV no. 1973, d.d. 31-5-1278.

¹⁴⁰ OSU IV no. 2019, d.d. 2-1-1280.

¹⁴¹ OSU IV no. 2020, d.d. 2-1-1280.

¹⁴² CSN no. 723.

¹⁴³ Beschrijving: 1. omschrift: +S·HVBERTI-DE·BVSENKHEM

2. kenmerken: rond, ca. - mm, bruine was, licht beschadigd.

3. zegelbeeld: een halfroond schild.

4. wapen: drie zuilen (2:1).

¹⁴⁴ OSU IV no. 2028, d.d. 1-5-1280.

¹⁴⁵ Niet opgenomen in CSN.

¹⁴⁶ OSU IV no. 2046, d.d. 21-7-1280.

aartsdiaken van het kapittel van Oudmunster te Utrecht, aan Hubert van Beusichem, schenker van het Sticht, een hoeve land over, gelegen te Culemborg, waarop het kasteel van Hubert is gesticht, en die deze voordien van de proost en het kapittel hield, waartegenover hij anderhalve hoeve, gelegen in het gerecht Lanxmeer, overdraagt en wederom in leen ontvangt.¹⁴⁷ Op 21 november 1281 verkoopt Hubert van Beusichem met toestemming van ‘domini Suederi de Bosincheym, militis, avunculi mei karissimi, Theoderici Splinter, fratris mei’ zijn burcht, genaamd Culemborg, voor 100 Hollandse ponden aan Reinout, graaf van Gelre, ontvangt het van hem weer terug in leen, en stelt tot zekerheid goederen te Lexmond en Lanxmeer in pand.¹⁴⁸

Afb. 13. Zegel van Hubert III Schenk van Beusichem, knaap (1280).¹⁴⁹
(*Het Utrechts Archief*)

Op 20 januari 1287 zijn ‘Hubertum Pincernam, Splinterum, fratrem suum, militis’ borg voor Rudolf de Cock, ridder.¹⁵⁰ Hubert Schenk III van Beusichem is dus tussen 21 november 1281 en 20 januari 1287 ridder geworden. Hubert van Beusichem, ridder, is op 28 april 1287 getuige wanneer Havezo, zoon van wijlen Steven van Wijk, ridder, een hoeve land in erfpacht neemt.¹⁵¹

Op 1 april 1288 verkoopt Hubert van Vianen, knaap, een hoeve land, gelegen tussen de Gaasp en de Haagwetering, afkomstig van ‘dominus Swederus, pater meus bone memorie’, aan de proost, deken en kapittel van Sint Pieter te Utrecht, en ontvangt deze weer van hen in erfpacht terug. Bezegeld door Hubert van Vianen en ‘domini Huberti de Bosinchem, pincerne, et domini Splinteri, frates sui, militum, et domini Jacobi, avunculi vero mei’.¹⁵² Wessel van Beusichem, vader van Gozewijn, draagt op 1 april 1292 de eigendom van twee morgen en vier hond land, gelegen onder Beusichem, belend aan de ene zijde Hendrik van Coelhorst, knaap, en aan de andere zijde heer Hubert van Beusichem, schenker, over aan Werner, kanunnik van Sint Pieter te Utrecht. Bezegeld door heer Otto van Buren en heer Hubert van Beusichem, schenker, ridders.¹⁵³

¹⁴⁷ OSU IV no. 2075, d.d. 4-7-1281; no. 2076 d.d. 4-7-1281.

¹⁴⁸ OGZ no. 1039, d.d. 21-11-1281; Doorminck, Akten Gelre en Zuthpen-4, blz. 25, d.d. 21-11-1281.

¹⁴⁹ Beschrijving: 1. omschrift: +S’:HVBERTI:[DE:BVSENKHEIM]
2. kenmerken: rond, ca. - mm, - was, zwaar beschadigd.
3. zegelbeeld: een halfroond schild.
4. wapen: drie zuilen (2:1).

¹⁵⁰ OSU IV no. 2290, d.d. 20-1-1287.

¹⁵¹ OSU IV no. 2302, d.d. 28-4-1287.

¹⁵² OSU IV no. 2334, d.d. 1-4-1288.

¹⁵³ OSU V no. 2517, d.d. 1-4-1292.

Op 2 november 1295 stelt Sweder van Voorst zich borg voor Jan, bisschop van Utrecht, ten behoeve van graaf Reinoud van Gelre voor 1.000 mark sterling. De bisschop stelt tot zekerheid van de betaling meerdere borgen w.o. genoemd Hubert van Beusichem, ridder.¹⁵⁴ Enige geestelijken, edelen w.o. Hubert van Beusichem, ridder, en twee schepenen van Utrecht leggen op 21 november 1295 en verklaring af.¹⁵⁵ Op 13 september 1296 erkent Willem, bisschop van Utrecht, aan Lambert de Vriese, ridder, en heer Philips, 9.000 pond schuldig te zijn, waarvoor hij borgen stelt w.o. ‘haren Hubrecht de Schinc’.¹⁵⁶ Hubert Schenk van Beusichem, ridder, erkent op 8 oktober 1296 verkocht te hebben aan de deken en het kapittel ten Utrechtsen Dom 11 morgen land, gelegen Weithuizerbroek, belend aan de ene zijde Hubert, zoon van Gerard van Voorn, en aan de andere kant Heimerik van de Weide, en enige andere landerijen, om deze weer in erfpacht terug te ontvangen. Als getuigen treden op heer Allard van Beusichem en heer Dirk Splinter, zijn broer, die de oorkonde mede bezegelen.¹⁵⁷ Aan de oorkonde hangt een nieuw model zegel omdat hij ridder is geworden (afb. 14).¹⁵⁸

Afb. 14. Zegel van Hubert III Schenk van Beusichem, ridder (1296).¹⁵⁹
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Op 2 respectievelijk 5 november 1296 wordt de voorgaande transactie door de deken en het kapittel ten Utrechtsen Dom bevestigd.¹⁶⁰ Willem, bisschop van Utrecht, oorkondt op 1 februari 1297 dat Hendrik de Rover, burggraaf van Montfoort, voor het leengerecht met twee leenmannen van het Sticht gezworen heeft dat hij het huis Montfoort, en het bijbehorende burgleen, als erfburgleenman rechtmatig bezit, waarbij o.a. ‘haer Hubrecht de Schencke van Bosinchem, ridder’ als getuige is.¹⁶¹

Op 18 maart 1300 verklaart Hubert Schenk, ridder, heer van Culemborg, dat een zekere polder sinds onheuglijke tijden door zijn voorouders en nu door hem in bezit is geweest. Daarnaast wordt opgemerkt dat zijn voorouders kosten hebben aangewend om dat gebied te ontginnen en door waterlozingen te verbeteren. Hij draagt het gebied op aan de graaf van Gelre om het weder

¹⁵⁴ OSU V no. 2717, d.d. 2-11-1295.

¹⁵⁵ OSU V no. 2721, d.d. 21-11-1295.

¹⁵⁶ OSU V no. 2785, d.d. 12-9-1296 (?).

¹⁵⁷ OSU V no. 2790, d.d. 8-10-1296; Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 15, d.d. 15-10-1296.

¹⁵⁸ CSN no. 724.

¹⁵⁹ Beschrijving: 1. omschrift: +S’HVBE[RTI]·[PINCE]RNE·MIL[ITIS·DE·BVSENKH]EM

2. kenmerken: rond, ca. - mm, witte was, beschadigd.

3. zegelbeeld: een gotisch schild omgeven door bloemranken.

4. wapen: drie zuilen (2:1).

¹⁶⁰ OSU V no. 2792, d.d. 2-11-1296; Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 16, d.d. 2-11-1296; OSU V no. 2793, d.d. 5-11-1296.

¹⁶¹ OSU V no. 2803, d.d. 1-2-1297.

in leen terug te ontvangen met het verzoek aan de graaf om het klooster Mariënweerd recht te doen wegens zekere aanspraak op de tienden in dit gebied, en landhoeven in Pavijen en Rietveld (gelegen Beesd en Culemborg).¹⁶²

Johan, abt van Sint Paulus te Utrecht, beleend op 21 maart 1303 ‘vrouwe Clemence’, weduwe van heer Hubert van Beusichem, ridder, met de halve tiende van Kesteren.¹⁶³ Hendrik van Rick, abt van Sint Paulus, beleent op 17 juli 1312 ‘vrouwe Clementie’, weduwe van heer Hubert van Beusichem, met goed en de tienden te Kesteren, zoals zij ermee was beleend door abt Johan, die overleden is.¹⁶⁴ Op 10 november 1317 beleent Hendrik van Riele, abt van Sint Paulus, jonkvrouw Elisabeth, dochter van wijlen heer Hubert van Beusichem, ridder, en zijn vrouw Clementia, met de halve tiend te Kesteren.¹⁶⁵ Hendrik van der Wolfsteghe, abt van Sint Paulus, verklaart op 1 oktober 1323 dat indertijd de heer van Ringhelberch de halve tiend te Kesteren van de abdij in leen hield, en overdroeg aan vrouwe Clementia, vrouw van heer Hubert van Beusichem.¹⁶⁶

Uit het eerste huwelijk:

1. *Jan van Beusichem*, volgt VI-a.
2. *Agnes van Beusichem*, memorie 21 oktober.¹⁶⁷
3. (*Aleid*) van *Beusichem*, tr. *Jan van Lienden*,¹⁶⁸ vermeld 1294/95, zn. van (Dirk) van Lienden.
4. *Jutte van Beusichem*, testeert 19 december 1314,¹⁶⁹ tr. *Ernst II van Wulven*,¹⁷⁰ heer van Wulven, knaap (1295), vermeld 1295-1297, memorie 16 mei, overl. voor 21 april 1303, zn. van Alfert II van Wulven en Ada van der Made.
5. (...) van *Beusichem*, tr. *Jan uten Goye*,¹⁷¹ heer van Hagestein, knaap (1306), vermeld 1305-1312, overl. tussen 11 maart 1312 en 7 juni 1313, postuum vermeld 1333 en 1342, zn. van van Gijsbert II uten Goye en Margaretha van Teylingen.
6. *Margriet van Beusichem*,¹⁷² tr. *Gijsbert V uten Goye*,¹⁷³ knaap (1312), vermeld 1299 (jonger dan 15 jaar), 1308-1316, burggraaf van Utrecht 1314-1316, overl. tussen 31 mei 1316 en 29 mei 1317, postuum vermeld 1333 en 1342, zn. van Gijsbert II uten Goye en Margaretha van Teylingen.

Uit het tweede huwelijk:

7. *Hubert IV Schenk van Beusichem*, vermeld 1316, 1322-1334, kanunnik ten Dom (1322, 1330, 1331), procurator van de Domfabriek (1333) en ‘canonicus Traiectensis’ (1334).¹⁷⁴

¹⁶² Nijhoff, Gedenkwaardigheden I no. 69, d.d. 18-3-1300; Doorninck, Akten Gelre en Zuthpen-4, blz. 29, d.d. 18-3-1300; Van Schilfgaarde, regest 21, d.d. 18-3-1300.

¹⁶³ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 35, d.d. 17-7-1312.

¹⁶⁴ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 23, d.d. 21-3-1303.

¹⁶⁵ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 46, d.d. 10-11-1317.

¹⁶⁶ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 55, d.d. 1-10-1323.

¹⁶⁷ Necrologium Sint Servaes, blz. 164: XII Kal. (= 21 oktober) Obiit domicella Agnes, sorer Johannis de Businchem.

¹⁶⁸ De Keijzer, Bewijsvoering – Van Lienden, blz. 51.

¹⁶⁹ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth inv.nr. 10, fol. 14, d.d. 19-12-1314.

¹⁷⁰ De Keijzer, Van Wulven.

¹⁷¹ De Keijzer, Uten Goye-1, blz. 165; De Keijzer, Uten Goye-2; De Keijzer, Zoenovereenkomst 1309.

¹⁷² Matthaëus, Analecta-3, blz. 602: ‘Margriet dochter van Heer Hubrecht Schenke was getrouwd mit van den Goye’.

¹⁷³ De Keijzer, Uten Goye-1, blz. 166; De Keijzer, Uten Goye-2; De Keijzer, Zoenovereenkomst 1309.

¹⁷⁴ Vermast, Bosinchem, blz. 46.

Hendrik, abt van Sint Paulus, beleent op 1 mei 1316 Hubert van Beusichem, broer van Jan van Beusichem, met de helft van de tiende te Kesteren, zoals zijn moeder vrouwe Clementia deze had bezeten.¹⁷⁵

Op 13 augustus 1330 geeft Hubert van Beusichem, kanunnik van de dom te Utrecht, kwijting aan het nonnenconvent bij Biezelinghe van twee pond zwarte Tournois, die hij heeft ontvangen.¹⁷⁶

8. *Elisabeth van Beusichem*, overl. voor 14 november 1339, tr. 1 augustus 1322 (huwelijksdispensatie)¹⁷⁷ *Gijsbert van Cats*, knaap (1305), vermeld 1305,¹⁷⁸ 1311¹⁷⁹-1331,¹⁸⁰ overl. tussen 15 april 1336¹⁸¹ en 14 november 1339,¹⁸² zn. van Hubert van Cats.

VI-a. *Jan I van Beusichem*, heer van Culemborg, knaap (1301), schenker (1311), vermeld 1301-1321, in leven 15 november 1321, memorie 29 september,¹⁸³ overl. 29 september 1322, dood 11 oktober 1322, tr. 1^e *Margaretha van Maurik*, overl. voor 19 oktober 1307, dr. van Gerard, heer van Maurik, tr. 2^e (voor 11 juli 1308) *Petronella (Pernella) van Abcoude*, overl. na 26 juli 1314,¹⁸⁴ dr. van Gijsbert van Abcoude en (...) van Cats.

Jan van Beusichem knaap, erkent op 22 juni 1301 een hoeve land, boven Rietveld achter Paris, aan hem leenroerig verkocht te hebben aan Volpertus de Molendino.¹⁸⁵ In 1304 zou Jan van Beusichem, heer van Culemborg, de sloten van Everdingen en Schalkwijk hebben verwoest.¹⁸⁶

Jan, heer van Arkel, erkent op 6 januari 1305 verkocht te hebben aan heer Gijsbert, heer van Goye, ridder, Jan van Beusichem en Gijsbert van Cats, knapen, een watergang, gelegen tussen Beusichem en de Diefdijk, waardoor het land langs de Linge in de Merwede kan afwateren.¹⁸⁷

Sweder, 'wijlen Hubrechtsone van Vorne', verkoopt op 5 april 1305 aan de deken en het kapittel van Ten Dom te Utrecht voor 150 pond zwarte Tournois, 9 morgen land, gelegen 'Weithusen' in het gerecht van Allard van Buren. Borgen zijn 'Jan van Bosinchem, Henric Sprunc van Lopike, Willaem die Sluter, Splinter Heymeric Covoit, Jan de Selander, ende Henric van Lanxmere'. Bezegeld door Jan van Beusichem en Hendrik Spronk van Lopik, tevens voor 'Sweder Hubrecht van Lopike, Wilaem den Sluter, Splinter Heimeric, Jan den Zelander ende vor Henric van Lanxmer', die geen zegels hebben.¹⁸⁸ Aan de oorkonde hangt zijn zegel (afb. 15).

¹⁷⁵ Van Schilfgaarde, Culemborg, regist 43, d.d. 1-5-1316.

¹⁷⁶ Dekker, Victorinnenklooster, blz. 116, no. 75, d.d. 13-8-1330.

¹⁷⁷ Brom, Bullarium Trajectense-1, no. 608, d.d. 1-8-1322.

¹⁷⁸ Van Schilfgaarde, Culemborg, regist 24, d.d. 6-1-1305.

¹⁷⁹ Van Schilfgaarde, Culemborg, regist 32, d.d. 29-10-1311.

¹⁸⁰ Berkelbach van der Sprenkel, no. 984, d.d. 12-1-1331.

¹⁸¹ Berkelbach van der Sprenkel, no. 1178, d.d. 15-4-1336.

¹⁸² Van Schilfgaarde, Culemborg, regist 120, d.d. 14-11-1339.

¹⁸³ Necrologium Sint Servaes, blz. 159: September III Kal. (= 29 september) Obiit Johannes de Businchem.

¹⁸⁴ Van Schilfgaarde, Culemborg, regist 40, d.d. 26-7-1314.

¹⁸⁵ Van Schilfgaarde, Culemborg, regist 22a, d.d. 22-6-1301.

¹⁸⁶ Vermast, Bosinchem, blz. 44.

¹⁸⁷ Van Schilfgaarde, Culemborg, regist 24, d.d. 6-1-1305.

¹⁸⁸ HUA, Archief Domkapittel, inv.nr. 2026, d.d. 5-4-1305.

Afb. 15. Zegel van Jan van Beusichem, knaap (1311).¹⁸⁹
(*Het Utrechtse Archief*)

Jan van Beusichem, knaap, beleent op 28 augustus 1305 zijn oom Dirk Splinter van Beusichem, ridder, met het huis te Blancouwen met 13 morgen land daarbij.¹⁹⁰ De bisschop van Utrecht verklaart op 5 december 1305 ten overstaan van Hubert van Vianen, maarschalk in het land van Utrecht, Hubert, zoon van heer Splinter, ridders, en Jan van Beusichem, knaap, zijn leenmannen, heer Jan van Arkel beleend te hebben met de goederen die hij in leen had van Jan van Ochten en die aan de bisschop waren verstorven.¹⁹¹

Op 18 november 1306 belooft Jan van Beusichem, knaap, zich te houden aan de uitspraak in het geschil met Reinoud, graaf van Gelre, over de burcht Maurik, en een polder, gelegen tussen Beesd en Culemborg, en dergelijke. Als scheidslieden van de zijde van de graaf zijn gekozen Rudolf de Cock, Steven van Wisch en Johan van Petersheim, en Hubert van Vianen van de zijde van Jan van Beusichem.¹⁹² Op 19 oktober 1307 wordt Jan van Beusichem, heer van Culemborg, knaap, en zijn wettige zoon Hubert, beleend met de heerlijkheid Maurik, in naam van zijn vrouw Margaretha, dochter van heer Gerard van Maurik, ridder, zaliger gedachte.¹⁹³

De proost van Sint Jan tot Utrecht, heeft samen met Jan, heer van Arkel, heer Gijsbert uten Goye, en heer Hubert van Vianen, de huwelijkse voorwaarden opgesteld tussen de zuster (Petronella) van Sweder van Abcoude en Jan van Culemborg. De akte is ongedateerd, maar zal opgesteld zijn niet lang voor 11 juli 1308 toen dispensatie voor dit huwelijk werd verkregen.¹⁹⁴ Deze dispensatie werd verleend aan Jan van Beusichem, knaap, en Petronella van Abcoude, ondanks verwantschap in 'quarto gradu'.¹⁹⁵ Hiermee wordt bedoeld dat tussen de bruidegom en bruid en hun gemeenschappelijke voorouder vier generaties wordt geteld wat overeenkomt met een verwantschap in de zesde graad volgens de Romeins-Canonieke telling. Dat wil zeggen dat zij achterachterneef- en nicht van elkaar zijn.

¹⁸⁹ Beschrijving: 1. omschrift: +S'IOH'IS-DE-BOE'ICHE'·FAM'LI
2. kenmerken: rond, ca. - mm, bruine was, beschadigd.
3. zegelbeeld: een halfronde schild.
4. wapen: drie zuilen (2:1).

¹⁹⁰ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 25, d.d. 28-8-1305.

¹⁹¹ Berkelbach van der Sprenkel, Regesten Bisschoppen, no. 59, d.d. 5-12-1305.

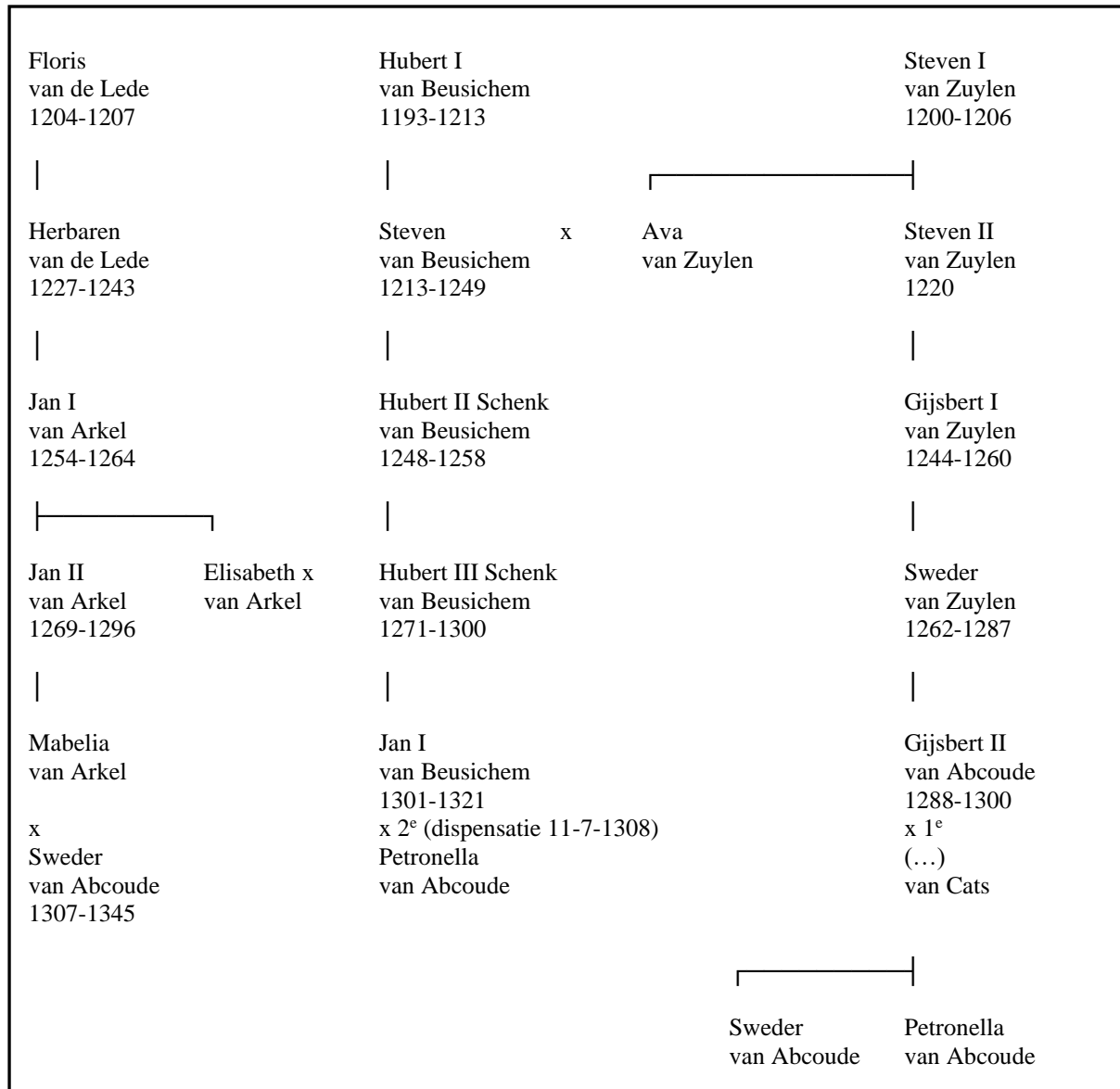
¹⁹² Nijhoff, Gedenkwaardigheden I, no. 87, d.d. 18-11-1306; Doorninck, Akten Gelre en Zutphen-4, blz. 31, d.d. 18-11-1306; Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 26, d.d. 28-11-1306; regest 27, d.d. 18-11-1306.

¹⁹³ Van Doorninck, Akten Gelre en Zutphen-4, blz. 33, d.d. 28-11-1306; Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 28, d.d. 19-10-1307.

¹⁹⁴ Immink, Registrum Guidonis, blz. 176-178, d.d. (voor 11-7-1308).

¹⁹⁵ Brom, Bullarium Trajectense-1, no. 481, d.d. 11-7-1308.

Aanvankelijk leek het er op dat met Steven I van Zuylen (1200-1206) de gemeenschappelijke voorouder bedoeld zou zijn, maar dat is niet het geval want Jan van Beusichem en Gijsbert van Zuylen (Abcoude) zelf zijn achterachterneven van elkaar en dus valt Petronella buiten de zesde graad van verwantschap. Opvallend is dat zowel Sweder als Petronella van Abcoude beiden huwen met iemand uit een eerdere generatie. Klaarblijkelijk zijn de opeenvolgende generaties van de stamreeks Zuylen korter dan bij de stamreeksen Arkel en Beusichem (geneagram 10). Indien de kwartierstaat van Jan van Beusichem en Petronella van Abcoude tot en met hun overgrootouders wordt opgesteld, blijkt van de 8 kwartieren bij Jan van Beusichem er 4 en bij Petronella van Abcoude 5 onbekend te zijn. Helaas kan op basis van wat er op dit moment aan gegevens bekend zijn geen uitsluitsel worden gegeven over hun onderlinge verwantschap.

Genegram 11. Verwantschap tussen de families Beusichem en Zuylen (Abcoude).

Door Gwijde, bisschop van Utrecht, werd op 23 juni 1310 de kerk van Culemborg afgescheiden van die van Beusichem en verheven tot parochiekerk.¹⁹⁶

¹⁹⁶ HUA, Archief Kapittel Sint Jan inv.nr. 250, d.d. 23-6-1310.

Op 26 oktober 1311 verkocht Jan van Beusichem, knaap, met toestemming van zijn vrouw Pernella, 8 hoeven land, gelegen op Rietveld achter Paris, aan het kapittel van Sint Pieter te Utrecht om het daarna in erfpacht te nemen.¹⁹⁷ Vervolgens beloofde hij enige dagen later, op 29 oktober, aan de deken en het kapittel van Sint Pieter, dat zijn oudste zoon Hubert, zodra deze meerderjarig zal zijn geworden, de brief van 26 oktober zal bevestigen.¹⁹⁸ Aan de tweede oorkonde hangt zijn best bewaarde zegel (afb. 16), terwijl aan de eerste oorkonde haar beschadigde zegel hangt (afb. 17). Overigens gebruikt hij nu een ander zegel ten opzichte van het eerdere zegel in het zelfde jaar.

Afb. 16. Zegel van Jan van Beusichem, knaap (1311).¹⁹⁹
(Gelders Archief, foto auteur)

Afb. 17. Zegel van Pieternel van Abcoude, (1311).²⁰⁰
(Gelders Archief, foto H. den Hertog)

¹⁹⁷ Gelders Archief, Archief Heren en Graven van Culemborg, inv.nr. 4712-1, d.d. 26-10-1311.

¹⁹⁸ Gelders Archief, Archief Heren en Graven van Culemborg, inv.nr. 4712-2, d.d. 29-10-1311.

¹⁹⁹ Beschrijving: 1. omschrift: [S'IOH]ANIS·DE·BOSICHEM·FAM'LI
2. kenmerken: rond, ca. 25 mm, bruine was, gaaf.
3. zegelbeeld: een halffrond schild.
4. wapen: drie zuilen (2:1).
5. bijzonderheden: het omschrift is moeilijk te lezen.

²⁰⁰ Beschrijving: 1. omschrift: [-]PERN[-]BOSICH[EM]
2. kenmerken: ovaal, ca. 30 mm, bruine was, beschadigd.
3. zegelbeeld: de jonkvrouw staande op een grond met de hand vasthoudende de schilden, vergezeld (heraldisch links) van een vogel en (heraldisch rechts) ... (niet te onderscheiden).
4. wapen: 1. (heraldisch rechts) drie zuilen (2:1) (= Beusichem), 2. (heraldisch links) drie zuilen (2:1) met een barensteel van drie hangers (= Abcoude).

Jan, heer van Beusichem, knaap, pacht op 25 mei 1312 van het Domkapittel een halve hoeve land, gelegen Lanxmeer, tussen de ‘Bisschopsgrave’ en het land van Hendrik genaamd Spronk.²⁰¹ Aan de oorkonde hangt zijn zegel (afb. 18).

Afb. 18. Zegel van Jan van Beusichem, knaap (1312).²⁰²
(*Het Utrechts Archief*)

In het hiervoor genoemde geschil werd op 30 mei 1312 uitspraak gedaan, waarbij Jan van Beusichem belooft zijn huizen te Maurik en te Culemborg als openhuis voor de graaf van Gelre te zullen bewaren, en verklaart voorts het broekland, vermeld in het testament van zijn vader, over te geven aan de graaf en zich te zullen onderwerpen aan diens uitspraak omtrent de eigendom daarvan, en erkent dat de graaf de goederen heeft gelost die hij in pandschap had gehouden, waarbij als getuige o.a. aanwezig is heer Hubert van Vianen.²⁰³

Op 13 mei 1314 erkent Jan van Amstel, knaap, verkocht te hebben aan Jan van Beusichem, zijn eigen goed te Schalkwijk, dat heer Arnoud van Schalkwijk van hem in leen houdt.²⁰⁴ Een dag later belooft Jan van Amstel, knaap, aan Jan van Beusichem dat zodra hij weer in het Sticht mag komen afstand zal doen.²⁰⁵ Jan van Beusichem, heer van Culemborg, verklaart op 10 juni 1314 dat Reinoud, graaf van Gelre, uitspraak heeft gedaan over de eigendom van de polder bij Mariënweerd en Lanxmeer. De polder blijft behalve wat aan het klooster Mariënweerd is toegewezen in eigendom van de graaf, maar hij zal het land, de tienden en het dagelijks gerecht, dat de graaf hem in die polder had geschonken, voortaan samen met het slot te Culemborg, van hem in recht leen houden.²⁰⁶ Op 23 juni 1314 is Johan van Beusichem samen met verschillende andere familieleden getuige bij de belening van Machteld, dochter van Allard van Beusichem, met een waard, gelegen tussen Vreeswijk en de Nieuwevaart, door Elisabeth, dochter van Steven van der Waal, ridder, met toestemming van haar man Hugo Botter van Loenersloot.²⁰⁷

Gerard van Waardenburg, zoon van Rudolf de Cock van Waardenburg, neemt op 20 januari 1317 de tienden van Hier, Neerijnen en Opijnen in pacht van het kapittel van Sint Jan, waarbij als zijn borgen optreden Hubert van Vianen, ridder, Jan van Beusichem, Otto van Buren en

²⁰¹ HUA, Domkapittel, inv.nr. 2022-1, d.d. 25-5-1312.

²⁰² Beschrijving: 1. omschrift: S'IOHANIS-DE-BOSICHEM-FAM'LI
2. kenmerken: rond, ca. 25 mm, groene was, gaaf.
3. zegelbeeld: een halffrond schild.
4. wapen: drie zuilen (2:1)..

²⁰³ Doorninck, Akten Gelre en Zutphen-4, blz. 36, d.d. 30-5-1312; Nijhoff, Gedenkwaardigheden I, no. 131, d.d. 30-5-1312; Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 34, d.d. 30-5-1312.

²⁰⁴ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 37a, d.d. 13-5-1314.

²⁰⁵ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 37b, d.d. 14-5-1314.

²⁰⁶ Nijhoff, Gedenkwaardigheden I, no. 156, d.d. 30-6-1314.

²⁰⁷ Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden Bisschoppen, regest 290, d.d. 23-6-1314.

Gerard van Schonauwen, knapen.²⁰⁸ Aan de oorkonde het zegel van Jan van Beusichem (afb. 19). Op 11 juni 1317 draagt Gijsbert van Cats, knaap, op aan Jan van Beusichem 4 hoeven land, gelegen Lanxmeer, en ontvangt deze weer in leen terug.²⁰⁹ Berend van Schalkwijk, knaap, verklaart op 17 september 1317 aan Jan van Beusichem de kerkgift van Schalkwijk met het *personaat* te hebben verkocht.²¹⁰

Afb. 19. Zegel van Jan van Beusichem, knaap, (1317).²¹¹
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Op 18 maart 1318 belooft Reinoud, zoon van de graaf van Gelre, hulp aan Jan van Beusichem tegen diens vijanden.²¹² Jan van Beusichem verleent op 6 december 1318 stadsrechten aan Culemborg.²¹³ Aan de oorkonde hangt zijn zwaar beschadigde zegel. Deze is identiek aan die van 1317. Op 26 januari 1319 is hij borg voor Roelof de Rover van Montfoort.²¹⁴ Aan de oorkonde hangt zijn zegel maar die is zwaar beschadigd. Berend van Schalkwijk, knaap, verklaart op 29 september 1319 dat hij aan Jan van Beusichem zijn gerecht van Schalkwijk met de kerkgift en het *personaat* verkocht heeft, waarna hij door de bisschop van Utrecht ermee wordt beleend.²¹⁵ Op 15 november 1321 erkent Jan van Beusichem, knaap, gekocht te hebben van heer Steven van Zuylen, ridder, het halve gerecht van Schalkwijk, dat hem, zodra het kind van Jan van Zuylen mondig zal zijn geworden, door deze aan hem zal worden opgedragen.²¹⁶

Uit het eerste huwelijk:

1. *Hubert V Schenk van Beusichem*,²¹⁷ heer van Culemborg, Beusichem, Schalkwijk, Everdingen, erfelijk schenker van Utrecht, kocht de gerechten Zijderveld, Autena en Hagestein, vermeld 1307, 1314-1347, overl. 21 juli 1347 (gesneuveld in de slag bij Hamont),²¹⁸ begr. Culemborg 1 augustus 1347, tr. *Jutte van de Lek*, erfgenamen van de

²⁰⁸ HUA, Archief Kapittel Sint Jan, inv.nr. 272-3, d.d. 20-1-1317.

²⁰⁹ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 44, d.d. 11-6-1317.

²¹⁰ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 45, d.d. 17-9-1317.

²¹¹ Beschrijving: 1. omschrift: S'IOHANIS·DE·B[OSI]CHE[M·FA]M'LI

2. kenmerken: rond, ca. - mm, bruine was, licht beschadigd.

3. zegelbeeld: een halfronde schild omgeven door versieringen.

4. wapen: drie zuilen (2:1), waarbij onder de bovenste twee zuilen het veld schuin gearceerd is.

²¹² Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 47, d.d. 18-3-1318.

²¹³ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 49, d.d. 6-12-1318. Verleent vrijheden aan de poorters.

²¹⁴ HUA, Archief Kapittel Oudmunster, inv.nr. 671-2, d.d. 26-1-1319.

²¹⁵ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 50, d.d. 29-9-1319.

²¹⁶ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 51c, d.d. 15-11-1321.

²¹⁷ Dek, Van Culemborg, kolom 89.

²¹⁸ Matthaëus, *Analecta-3*, blz. 601: 'Dese Heer Huybrecht wert van de Luykenaers geslagen opt Sint Brixidis dach Anno 1347. mit Robrecht van Arckel Heer van Asperen'.

heerlijkheden Werth en Wertherbruch, overl. 21 september 1352,²¹⁹ dr. van Peter van de Lek en Jutte van Wassenaar.

In de verzameling Van Winssen zijn tekeningen te vinden van de kwartieren van Hubert V Schenk van Beusichem (afb. 20) en zijn vrouw Jutte van de Lek (afb. 21).

Afb. 20. De vier kwartierwapens van Hubert V Schenk van Beusichem.²²⁰

Afb. 21. De vier kwartierwapens van Jutte van de Lek.²²¹

Hubert, oudste zoon van Jan van Beusichem, bevestigt op 28 maart 1314 de verkoop door zijn vader van 8 hoeven land op Rietveld achter Paris.²²² Op 30 juni 1314 erkent Hubert, zoon van Jan van Beusichem, dat Reinoud, graaf van Gelre, hem 4 hoeven land in Pavijen, met de tiend en het dagelijks gerecht, in pand heeft gegeven.²²³ Reinoud, graaf van Gelre, beleent op 1 juli 1314 na opdracht door Jan van Beusichem, diens oudste zoon Hubert, met het huis te Culemborg met 16 morgen land, 2 delen van 'Woronscampe' met de tiend, de tiend van Lanxmeer, de tiend van 12 hoeven op Rietveld, alsmede de 4 hoeven van Pavijen, behoudens de lijftocht voor Jan voornoemd. Hubert beleent hierna zijn stiefmoeder Petronella, vrouw van Jan voornoemd, met deze goederen.²²⁴ Vervolgens beleent Jan van Bronckhorst op 26 juli 1314 na opdracht van Jan van Beusichem, diens oudste zoon Hubert, met een hoeve land, gelegen aan de 'Bissopsgrave', behoudens de lijftocht voor Jan voornoemd, waarna Hubert zijn stiefmoeder, Petronella, hieraan lijftocht.²²⁵

²¹⁹ Mattaeus, Analecta-3, blz. 602: 'Anno 1352 op Sinte Matheus dach sterf Vrou Jutte van der Lecke'.

²²⁰ HUA, Verzameling van Winssen inv.nr. 13, blz. 537.

²²¹ HUA, Verzameling van Winssen inv.nr. 13, blz. 537.

²²² Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 37, d.d. 28-3-1314.

²²³ Van Doorninck, Akten Gelre en Zuthpen-4, blz. 39, d.d. 30-6-1314; Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 38, d.d. 30-6-1314.

²²⁴ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 39, d.d. 1-7-1314.

²²⁵ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 40, d.d. 26-7-1314.

Jan van Beusichem verleent op 6 december 1318 stadsrechten aan Culemborg.²²⁶ Bezegeld door zijn zoon Hubert van Beusichem. Het beschadigde zegel is identiek aan die van 1325. Op 24 juni 1321 is voor het Hof te Lienden Hubert de Schenke, knaap, met zijn vrije wil en met wil en raad van Jan van Beusichem, zijn vader, gekomen en heeft opgedragen voor Hendrik van Wolfstege, abt van Sint Paulus te Utrecht, 40 morgen land, gelegen in de kerspel van Ingen, die Harman van den Poele nu houdt, belend aan de ene zijde Heyne de Pape en aan de andere zijde Dirk uten Elswert, ten behoeve van heer Jacob, bisschop van Zuden, etc.²²⁷ Reinoud, zoon van de graaf van Gelre, belooft op 11 oktober 1322 hulp aan Hubert Schenk van Beusichem, Sweder- en Hendrik van Vianen, broers, en hun burchten en huizen na de oorlog terug te geven, zoals zij hem deze hebben overgegeven.²²⁸ Op 12 juli 1323 geven Jan, bisschop van Utrecht, en Willem III, graaf van Holland en Henegouwen, bepalingen omtrent de schouw en onderhoud van de Lekdijk, bezegeld door o.a. ‘Hubrecht die Scenke’, knaap.²²⁹

Hubert Schenk neemt op 6 juni 1325 van het kapittel van Sint Jan alle goederen van het kapittel, gelegen Beusichem, uitgezonderd de kerkgift en de goederen, die Steven van Buren en zijn erfgenamen van het kapittel houden, in pacht.²³⁰ Aan de oorkonde hangt zijn zegel (afb. 22).

Afb. 22. Zegel van Hubert IV Schenk van Beusichem, knaap (1325).²³¹
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

In verband met voorgaande pacht belooft ‘Hubrecht die Scenke, cnape’, op 24 juni 1325 Hendrik de Rover van Montfoort, zijn neef, als borg schadeloos te houden voor 330 pond, die hij schuldig is aan het kapittel van Sint Jan te Utrecht,²³² en bezegelt de oorkonde (afb. 23).

²²⁶ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 49, d.d. 6-12-1318. Verleent vrijheden aan de poorters.

²²⁷ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 12, fol. 64, d.d. 24-6-1321.

²²⁸ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 53, d.d. 11-10-1322.

²²⁹ Berkelbach van der Sprengel, Oorkonden Bisschoppen, nr. 575, d.d. 12-7-1323.

²³⁰ HUA, Kapittel Sint Jan inv.nr. 778-4, d.d. 6-6-1325.

²³¹ Beschrijving: 1. omschrift: [+S']H[VBER]T·SCE'·D[E·B]VVSINC[HEM]

2. kenmerken: rond, ca. 20 mm, bruine was, beschadigd.

3. zegelbeeld: een halfronde schild.

4. wapen: gedeeld: I. anderhalve zuil, II. een schapen schaar.

²³² HUA, Heerlijheidsarchief Montfort, inv.ng. 145, d.d. 24-6-1325. [zie: bijlage 7]

Afb. 23. Zegel van Hubert IV Schenk van Beusichem, knaap (1325).²³³
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Reinoud, graaf van Gelre, belooft op 3 januari 1327 Hubert Schenk van Beusichem schadeloos te houden voor een borgtocht van 330 pond zwarte Tournois.²³⁴ Otto, heer van Cuyk, ridder, verklaart op 27 januari 1327 al zijn bezittingen in het sticht Utrecht verkocht te hebben aan graaf Willem III, uitgezonderd het leen dat Hubert Schenk heeft, en dat dient voor de tafel van de bisschop van Utrecht.²³⁵ Jan, bisschop van Utrecht, belooft op 7 mei 1327 Hubert Schenk schadeloos te houden voor een borgtocht van ruim 709 pond zwarte Tournois.²³⁶ Graaf Willem III beleent op 27 juli 1327 Hubert Schenk met 2 hoeven land in Acquoy en 25 ½ morgen land in 'Rippickerewaird'.²³⁷

Jan, bisschop van Utrecht, beleent na opdracht door Jan van Zuylen op 6 november 1329 Hubert Schenk met het halve gericht van Schalkwijk.²³⁸ Op 29 januari 1330 beleent Sweder, heer van Vianen, ridder, Hubert Schenk met het gericht van 'Wolfslant' en het andere gericht, dat Gijsbert van Schalkwijk vroeger bezat, met tienden en cijzen, gelegen tussen de Diefdijk en het gericht van Paris.²³⁹ Hubert Schenk van Culemborg verklaart op 30 april 1331 dat hij aan Reinoud, graaf van Gelre en Zutphen, heeft opgedragen zijn huis, dat hij gebouwd heeft op de zijde van Culemborg aan de kant van Everdingen, en ontvangt het daarna in leen terug.²⁴⁰ Hubert van Everdingen, knaap, geeft op 31 mei 1332 aan Hubert Schenk, heer van Culemborg, het gericht, cijns en de kerkgift van 'Ziderwendervelt', uitgezonderd de grote en kleine tiende, in erfpacht.²⁴¹ Te lossen na 10 of 12 jaar.²⁴²

²³³ Beschrijving: 1. omschrift: S'HVBERT·SCE'·DE·BVVSINC[HEM]
2. kenmerken: rond, ca. 20 mm, bruine was, licht beschadigd.
3. zegelbeeld: een halfroond schild.
4. wapen: gedeeld: I. anderhalve zuil, II. een schapen schaar.

²³⁴ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 64, d.d. 3-1-1327.

²³⁵ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 65, d.d. 27-1-1327.

²³⁶ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 67, d.d. 7-5-1327.

²³⁷ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 68a, d.d. 27-7-1327.

²³⁸ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 79, d.d. 6-11-1329.

²³⁹ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 80, d.d. 29-1-1330.

²⁴⁰ Van Doorninck, Akten Gelre en Zutphen-4, blz. 39, d.d. 30-4-1331; Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 83, d.d. 30-4-1331.

²⁴¹ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 87, d.d. 31-5-1332.

²⁴² Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 88, d.d. 31-5-1332; regest 89, d.d. 31-5-1332.

Allard van den Waal, knaap, verklaart op 3 juni 1332 verkocht te hebben aan Hubert Schenk, heer van Culemborg, zijn gericht op Autena met de tienden en cijzen, leenroerig aan de proost van Oudmunster.²⁴³

Op 4 april 1333 verklaart Gijsbert uten Goye dat hij zijn huis in ‘Het Goy’ met de voorburcht en de hofstede, waar het op staat, heeft opgedragen aan graaf Willem III, die het hem in recht leen heeft teruggegeven, met de bepaling dat het altijd een vrij huis voor de graaf zal zijn. De oorkonde wordt mede bezegeld door zijn verwanten, namelijk heer Sweder, heer van Vianen, en heer Dirk van Lienden, ridders, Hubert Schenk van Culemborg, Jan van Culemborg en Gerard van den Vliet, knapen.²⁴⁴ Twee dagen later koopt graaf Willem III aan heer Sweder van Vianen en Hubert Schenk tezamen de heerlijkheden Goy en Hagestein met alle toebehoren, behalve het huis ‘ten Goye’ en gerecht Houten, welke goederen Sweder en Hubert in recht erfleen zullen houden met de toezegging dat wanneer de kopers of hun nakomelingen deze goederen zouden willen splitsen hij ieder een oorkonde zal geven.²⁴⁵

Schepenen van Acquoy verklaren op 30 november 1334 dat heer Hubert Schenk van Culemborg, ridder, naast de wetering van Culemborg aan het einde van de heerlijkheid Acquoy een ‘rode opslagers’ heeft.²⁴⁶ Op 4 december 1335 verklaart Willem Rondeel, knaap, opgedragen te hebben aan heer Hubert Schenk, ridder, heer van Culemborg, 13 morgen land met cijns en een hofstede, gelegen op Paris, en ontvangt deze goederen weer voor 10 jaar terug in pacht.²⁴⁷ Reinoud, graaf van Gelre en Zutphen, erkent op 27 januari 1336 2.000 pond kleine penningen schuldig te zijn aan ‘zijn ridder en man’ heer Hubert Schenk van Culemborg.²⁴⁸ Graaf Willem III deelt op 2 mei 1336 mee dat hij van zijn kamerling, heer Willem van Duivenvoorde, heer van Oosterhout, en van heer Hubert Schenk de koopprijs van de heerlijkheid Hagestein ontvangen te hebben.²⁴⁹ Op 23 mei 1335 blijkt heer Hubert Schenk, ridder, het patronaatsrecht van Schalkwijk te bezitten.²⁵⁰

Op 29 maart 1338 doet Jan, heer van Arkel, uitspraak tussen heer Otto, heer van Asperen en Hagestein, ter eenre en heer Hubert Schenk, heer van Culemborg, ter andere zijde, over de grenzen van het gerecht Hagestein.²⁵¹ Op 23 juni 1338 is Hubert van Beusichem als getuige aanwezig toen Hendrik de Rover van Montfoort het gerecht Linschoten in pacht nam.²⁵² Aan de oorkonde hangt zijn zegel (afb. 24).

²⁴³ Gelders Archief, Archief van de Heren en Graven van Culemborg, inv.nr. 4759-0, d.d. 3-6-1332. [zie: bijlage 11]

²⁴⁴ NA, Archief Graven van Holland, inv.nr. 401, fol. 16v, resp. inv.nr. 401, fol. 28-28v, no. 156, d.d. 4-4-1333.

²⁴⁵ NA, Archief Graven van Holland, inv.nr. 401, fol. 31v, no. 171, resp. inv.nr. 402, fol. 38, no. 173, d.d. 6-4-1333; Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 92, d.d. 13-4-1333.

²⁴⁶ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 97, d.d. 30-11-1334.

²⁴⁷ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 105, d.d. 4-12-1335.

²⁴⁸ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 106, d.d. 27-1-1336.

²⁴⁹ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 108, d.d. 2-5-1336.

²⁵⁰ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 109, d.d. 25-5-1336.

²⁵¹ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 118, d.d. 29-3-1338.

²⁵² HUA, Kapittel Oudmunster inv.nr. 671-4, d.d. 23-6-1338.

Afb. 24. Zegel van Hubert IV Schenk van Beusichem, ridder (1338).²⁵³
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Hubert Schenk, heer van Culemborg, erkent op 31 augustus 1339 van Reinoud, hertog van Gelre, de stad en heerlijkheid Culemborg in leen ontvangen te hebben, en de stad steeds voor hem te zullen openen.²⁵⁴ Op 20 juli 1340 verhuren de deken en het kapittel van Sint Jan te Utrecht aan heer Hubert Schenk, heer van Culemborg, ridder, en zijn zoons Jan en Gerrit, een halve hoeve land, gelegen Schalkwijk, in de 'Gheer'.²⁵⁵ Op 1 augustus 1341 verzoekt Reinoud, hertog van Gelre, aan heer Hubert Schenk, heer van Culemborg, borg te willen zijn tegenover Willem van Lokhorst voor 1.900 pond en 20 pond kleine penningen.²⁵⁶ Op 11 februari 1342 blijkt dat in verband met verschil in muntwaarde door het kapittel van Sint Pieter de pachtbetaling door heer Hubert Schenk van Culemborg, ridder, is geweigerd.²⁵⁷ Kort hierna, op 25 februari, zal door partijen worden bepaald welke waarde alsdan aan een gouden schild moet worden toegekend.²⁵⁸ Graaf Willem IV beleent op 22 april 1344 heer Hubert Schenk, heer van Culemborg, met zijn deel van de heerlijkheid Hagestein.²⁵⁹ Jan, bisschop van Utrecht, en Robert van Arkel, ridder, beloven op 23 februari 1345 heer Hubert Schenk, heer van Culemborg, ridder, schadeloos te houden voor diens borgtocht tegenover Adam Zoudenbalch.²⁶⁰

Broeder Jan van der Vlake, prior, en het convent van de Predikorde te Utrecht beloven op 9 augustus 1346 een vierde mis voor de zielen van wijlen heer Hubert, heer van Culemborg, en diens vrouw Jutte, en maken hen deelachtig aan al hun goede werken.²⁶¹ Op 4 mei 1347 beleent Hubert van Everdingen, knaap, heer Hubert Schenk, heer van

²⁵³ Beschrijving: 1. omschrift: *S'HVB/[]/DE·BV/[]*

2. kenmerken: rond, ca. 25 mm, bruine was, beschadigd.

3. zegelbeeld: een gotisch schild gevat in rondboogvierpas, waarvan de bovenste rondboog versierd is met een éénpippige adelaar en de onderste met een takje, en de andere rondbogen met vermoedelijk een gaande leeuw, geplaatst op een vierhoek.

4. wapen: drie zuilen (2:1).

5. bijzonderheden: het zegel is in plastic geseald.

²⁵⁴ Van Doorninck, Akten Gelre en Zuthpen-4, blz. 40, d.d. 31-8-1339; Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 119, d.d. 31-8-1339.

²⁵⁵ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 122, d.d. 20-7-1340.

²⁵⁶ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 132, d.d. 1-8-1341.

²⁵⁷ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 134, d.d. 11-2-1342.

²⁵⁸ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 135, d.d. 25-2-1342.

²⁵⁹ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 144, d.d. 22-4-1344.

²⁶⁰ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 149, d.d. 23-2-1345.

²⁶¹ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 153, d.d. 9-8-1347.

Culemborg, met het gericht 'Ziderwendervelt', met cijns en kerkgift, waarop deze hem 450 pond voorgeschoten heeft, niet te lossen binnen 6 jaar.²⁶²

Uit het tweede huwelijk:

2. *Jan van Culemborg*,²⁶³ heer van Woudenberg (1340-1352), ridder (1338), rentmeester van het Hertogdom Gelre 11 oktober 1346 tot en met 2 oktober 1347, overl. na 29 april 1358, tr. 1^e 24 juli 1328 (huwelijkscontract) *Sibille van Borsele*,²⁶⁴ dr. van Wolfert II van Borsele en Aleid, bastaard van Henegouwen.

Graaf Willem III stelt op 24 juli 1328 samen met heer Sweder van Abcoude, ridder, de huwelijksvoorwaarden vast tussen jonkvrouw Sibille, dochter van heer Wolfert, nicht van de graaf, en Jan van Culemborg, neef van heer Sweder.²⁶⁵ Jan van Culemborg, ridder, verklaart op 1 maart 1338, ten overstaan van heer Hubert Schenk, heer van Culemborg, zijn broer, op te dragen ten behoeve van Arent van Culemborg, zijn broer, 6 hoeven land, gelegen in 'Vredestroo', beneden de 'Lanxsmere-wetering', behoudens de tiende.²⁶⁶ Jan van Woudenberg zal het huis en de heerlijkheid Woudenberg kort voor 1340 verkocht hebben aan Jan van Culemborg, ridder en landrentmeester van hertog Reinoud van Gelre, die in dat jaar als heer van Woudenberg voorkomt.²⁶⁷

Op 18 juni 1341 draagt Jan van Culemborg, heer van Woudenberg, ridder, op aan zijn 'boel' heer Hubert Schenk, heer van Culemborg, zijn huis te Culemborg met grachten en voorburcht, en alle andere goederen en renten te Culemborg, alles leenroerig aan heer Hubert.²⁶⁸ Op dezelfde dag belooft Jan van Culemborg dat als zijn zoon Jan, geboren uit zijn eerste vrouw Sybilla, bij zijn meerderjarigheid afstand zal doen.²⁶⁹ Op 19 juli 1346 draagt Jan van Culemborg, knaap, zoon van heer Jan van Culemborg, heer van Woudenberg, alle rechten over aan heer Hubert Schenk, heer van Culemborg.²⁷⁰ Op 2 augustus 1347 belooft Reinoud, hertog van Gelre en graaf van Zutphen, Jan van Culemborg hulp en bijstand tegen een ieder, met het recht van klokslag, en geeft hem de waarden bij Maurik en Wiel in leen.²⁷¹

Jan van Culemborg verkocht het huis en heerlijkheid Woudenberg door in 1352 aan Gijsbert, heer van Abcoude en Gaasbeek.²⁷² De zoon van Jan van Culemborg, eveneens Jan genaamd, was het niet met de verkoop eens en bezette het kasteel bij verrassing. Hierop riep Gijsbert de hulp van bisschop Jan van Arkel in, die na een beleg van 17 weken het kasteel innam en liet slopen.²⁷³

3. *Arend van Culemborg*,²⁷⁴ knaap (1341), vermeld 1338, 1341.²⁷⁵

²⁶² Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 151b, d.d. 14-5-1347; regest 151c, d.d. 14-5-1347.

²⁶³ Dek, Van Culemborg, kolom 88. Hij is geen heer van Schonauwen geweest en is ook niet voor de tweede keer getrouwd met Machteld, de weduwe van Elias van Woudenberg.

²⁶⁴ Dek, Borsele, blz. 17.

²⁶⁵ NA, Archief Graven van Holland, inv.nr. 401, fol. 21v-22, no. 118, resp. inv.nr. 402, fol. 27-27v, no. 117, d.d. 24-7-1328; Van Mieris II, blz. 462, d.d. 24-7-1328.

²⁶⁶ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 117, d.d. 5-3-1338.

²⁶⁷ Wittert van Hoogland, Ridderhofsteden-3, blz. 177.

²⁶⁸ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 128, d.d. 18-6-1341.

²⁶⁹ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 129, d.d. 18-6-1341.

²⁷⁰ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 151, d.d. 19-7-1346.

²⁷¹ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 152, d.d. 2-8-1347.

²⁷² Muller, Regesten Bisschoppen, no. 875, d.d. 1-10-1352.

²⁷³ Olde Meierink, Kastelen en ridderhofsteden, blz. 494.

²⁷⁴ Denk, Van Culemborg, kolom 89.

²⁷⁵ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 128, d.d. 18-6-1341.

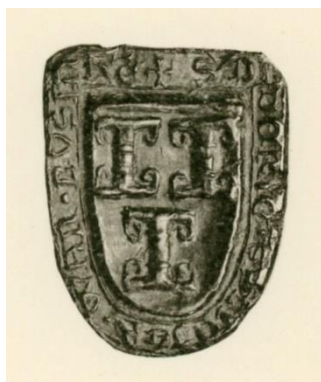
4. *Sweder van Culemborg*, knaap (1341), vermeld 1341,²⁷⁶ 1346,²⁷⁷ 1353.²⁷⁸

V-b. *Dirk Splinter van Beusichem*,²⁷⁹ heer van Schonauwen, knaap (1280), ridder (1287), vermeld 1271-1305, in leven 28 augustus 1305, overl. tussen 28 augustus en 5 december 1305, dood 5 december 1305, tr. (...) *van Rossem*,²⁸⁰ dr. van Gerard II van Rossem.

Op 31 mei 1271 doet Hubert van Beusichem, zoon van Hubert Schenker, ridder, zaliger gedachte, op raad van zijn broeder Splinter, en zijn ooms Steven, deken van Sint Pieter te Utrecht, en Sweder, maarschalk, afstand van zijn vermeende rechten op een derde deel van de tiend van het broekland te Spijk ten gunste van de abt en het convent van Mariënweerd.²⁸¹

Hubert van Beusichem, zoon van Hubert Schenk van Beusichem, zaliger gedachte, ridder, verklaart op 3 juni 1273 aan de deken en het kapittel van Sint Jan te Utrecht al hun goederen te Beusichem voor 15 jaar in pacht ontvangen te hebben met uitzondering van de goederen, die Steven van Buren, ridder, van het kapiteel houdt. Verder genoemd 'Theodericus dictus Splinter, frater meus'.²⁸²

De deken en het kapittel van Sint Jan te Utrecht geven op 2 januari 1280 aan Hubert van Beusichem, zoon van Hubert Schenk van Beusichem, ridder, en aan diens zoon, en bij gebreke daarvan, aan zijn broer Dirk, genaamd Splinter, hun goederen te Beusichem met uitzondering de goederen, die Allard, zoon van Steven van Buren, ridder, van het kapittel houdt, in lijfpacht.²⁸³ Hierna bevestigt Hubert van Beusichem de lijfpacht.²⁸⁴ Bezegeld door o.a. Dirk Splinter van Beusichem (afb. 25).²⁸⁵

Afb. 25. Zegel van Dirk Splinter van Beusichem, knaap (1280).²⁸⁶
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

²⁷⁶ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 128, d.d. 18-6-1341.

²⁷⁷ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 151, d.d. 19-7-1346.

²⁷⁸ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 164, d.d. 24-11-1353.

²⁷⁹ Dek, Van Culemborg, kolom 86.

²⁸⁰ De Keijzer, Van Rossem.

²⁸¹ OSU IV no. 1802, d.d. 31-5-1271.

²⁸² OSU IV no. 1845, d.d. 3-6-1273.

²⁸³ OSU IV no. 2019, d.d. 2-1-1280.

²⁸⁴ OSU IV no. 2020, d.d. 2-1-1280.

²⁸⁵ CSN no. 725.

²⁸⁶ Beschrijving: 1. omschrift: +S'DI/DERIC·SPLINTER·WAN·BVSI/NKE'

2. kenmerken: rond, ca. - mm, bruine was, gaaf.

3. zegelbeeld: een halfronnd schild.

4. wapen: drie zuilen (2:1).

Op 1 mei 1280 neemt Rudolf de Cock van Waardenburg, ridder, van de deken en het kapittel van Sint Jan voor 16 jaar de grove en smaltienden van Hier, Neerijnen en Opijnen in erfpacht, waarbij Hubert van Beusichem en Splinter, broers, knapen zich borg stellen.²⁸⁷ Hubert van Beusichem verkoopt op 21 november 1281 met toestemming van ‘domini Suederi de Bosinchem, militis, avunculi mei karissimi, Theoderici Splinter, fratris mei’ zijn burcht, genaamd Culemborg, voor 100 Hollandse ponden aan Reinout, graaf van Gelre, en ontvangt het van hem weer terug in leen, en stelt tot zekerheid goederen te Lexmond en Lanxmeer in pand.²⁸⁸ Op 20 januari 1287 zijn ‘Hubertum Pincernam, Splinterum, fratrem suum, militis’ borg voor Rudolf de Cock, ridder.²⁸⁹ Willem, genaamd Grimere, knaap, verkoopt op 29 februari 1288 aan Elias, genaamd Scarpswert, anderhalve morgen land, gelegen het gebied Corteland in het gerecht het Goy, belend ten oosten ‘domino Splintero de Bosinchem’.²⁹⁰

Op 1 april 1288 verkoopt Hubert van Vianen, knaap, een hoeve land, gelegen tussen de Gaasp en de Haagwetering, afkomstig van ‘dominus Swederus, pater meus bone memorie’, aan de proost, deken en kapittel van Sint Pieter te Utrecht, en ontvangt deze weer van hen in erfpacht terug. Bezegeld door Hubert van Vianen en ‘domini Huberti de Bosinchem, pincerne, et domini Splinteri, frates sui, militum, et domini Jacobi, avunculi vero mei’.²⁹¹ Aan de oorkonde hangt zijn nog gave zegel (afb. 26).²⁹²

Afb. 26. Zegel van Dirk Splinter van Beusichem, ridder (1288).²⁹³
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Op 2 november 1295 stelt Sweder van Voorst zich borg voor Jan, bisschop van Utrecht, ten behoeve van graaf Reinoud van Gelre voor 1.000 mark sterling. De bisschop stelt tot zekerheid van de betaling borgen w.o. genoemd Dirk Splinter, ridder.²⁹⁴ Op 13 september 1296 erkent Willem, bisschop van Utrecht, aan Lambert de Vriese, ridder, en heer Philips, 9.000 pond schuldig te zijn, waarvoor hij borgen stelt w.o. ‘haren Diederic Splinter van Boesinchem’.²⁹⁵

²⁸⁷ OSU IV no. 2028, d.d. 1-5-1280.

²⁸⁸ OGZ no. 1039, d.d. 21-11-1281.

²⁸⁹ OSU IV no. 2290, d.d. 20-1-1287.

²⁹⁰ OSU IV no. 2331, d.d. 29-2-1288.

²⁹¹ OSU no. 2334, d.d. 1-4-1288.

²⁹² CSN no. 726.

²⁹³ Beschrijving: 1. omschrift: +S' SPLINTERI MIL' DE BOSINCHEM·

2. kenmerken: rond, ca. - mm, bruine was, gaaf.

3. zegelbeeld: een gotisch schild.

4. wapen: drie zuilen (2:1) met een barensteel van vijf hangers.

²⁹⁴ OSU V no. 2717, d.d. 2-11-1295.

²⁹⁵ OSU V no. 2785, d.d. 12-9-1296 (?). De oorkonde is beschadigd.

Hubert Schenk van Beusichem, ridder, erkent op 8 oktober 1296 verkocht te hebben aan de deken en het kapittel ten Utrechtsen Dom o.a. 11 morgen land, en deze weer in erfpacht terugontvangen te hebben. Als getuige treedt o.a. op heer Dirk Splinter, zijn broer, die de oorkonde mede bezegelt.²⁹⁶ Op 24 juni 1298 sluiten enige Stichtse edelen w.o. Splinter van Beusichem, ridder, een verbond met graaf Jan I van Holland.²⁹⁷ Aan de oorkonde hangt zijn zegel (afb. 27).

Afb. 27. Zegel van Dirk Splinter van Beusichem, ridder (1298).²⁹⁸
(Nationaal Archief)

Jan van Beusichem, knaap, beleent op 28 augustus 1305 zijn oom Dirk Splinter van Beusichem, ridder, met het huis te Blancouwen met 13 morgen land daarbij.²⁹⁹

Uit dit huwelijk:

1. *Jutte van Beusichem*, vermeld 1295, 1314.

Steven van Beusichem, deken van de Utrechtse Dom, testeert op 16 juli 1295, waarbij hij o.a. aan Jutte van Beusichem een legaat toebedacht van 20 ‘solidos denarium’.³⁰⁰ Zij is niet identiek aan de Jutte van Beusichem, getrouwd met Ernst van Wulven. Dat blijkt uit haar testament, toen zij als weduwe testeerde op 19 december 1314 en aan jonkvrouw Jutte van Beusichem één pond legateerde.³⁰¹ Gezien haar toenaam kan zij niet anders zijn dan een dochter van Dirk Splinter van Beusichem.

2. *Hubert van Beusichem*,³⁰² heer van Schonauwen,³⁰³ ridder (1306), vermeld 1305-1312, overl. tussen 25 mei 1312 en 23 november 1321.

De bisschop van Utrecht verklaart op 5 december 1305 ten overstaan van Hubert van Vianen, maarschalk in het land van Utrecht, Hubert, zoon van heer Splinter, ridder, en

²⁹⁶ OSU V no. 2790, d.d. 8-10-1296.

²⁹⁷ NA, Archief Graven van Holland, inv.nr. 428, d.d. 24-6-1298; OSU V no. 2877, d.d. 24-6-1298.

²⁹⁸ Beschrijving: 1. omschrift: +S’SPLIN[TERI·MIL’·DE·BOS]INCHEM
2. kenmerken: rond, ca. - mm, bruine was, beschadigd.
3. zegelbeeld: een gotisch schild.
4. wapen: drie zuilen (2:1) met een barensteel van vijf hangers.
5. bijzonderheden: het zegel is gerestaureerd.

²⁹⁹ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 25, d.d. 28-8-1305; Kort, Leenkamer Culemborg (1987), blz. 505 (leen 153).

³⁰⁰ OSU V no. 2692, d.d. 16-7-1295.

³⁰¹ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 20, fol. 4-5, d.d. 19-9-1314.

³⁰² Dek. Van Culemborg, kolom 86.

³⁰³ Wittert van Hoogland, Ridderhofsteden-1. De heerlijkheid Schonauwen is leenroerig aan Culemborg.

Jan van Beusichem, knaap, leenmannen, heer Jan van Arkel beleend te hebben met de goederen die hij in leen had van Jan van Ochten en aan de bisschop waren verstorven.³⁰⁴ Op 21 december 1306 wordt vermeld ‘Stephanus, filius dni Alardi, bone memorie, milis’, met een halve hoeve land, gelegen in ‘Vulcoep’ in het gerecht van heer Hubert van Schonauwen, ridder, gelegen tussen het land van Jan van Beusichem, knaap, en Dirk van Broijlant.³⁰⁵ Bezegeld door Hubert van Schonauwen (afb. 28).

Afb. 28. Tekening van het zegel van Hubert van Beusichem, ridder (1306).³⁰⁶
(*Het Utrechts Archief*)

Heer Hubert van Schonauwen was borg voor Jan van Culemborg bij het opstellen van diens huwelijkse voorwaarden met de zuster (Petronella) van Sweder van Abcoude. De akte is ongedateerd. Op 11 juli 1308 werd de pauselijke dispensatie voor dit huwelijk verkregen.³⁰⁷ Op 26³⁰⁸ en 29 oktober 1311³⁰⁹ is hij getuige voor Jan van Beusichem. Aan de tweede oorkonde hangt zijn nog redelijk gave zegel (afb. 29).

Johannes, heer van Beusichem, knaap, pacht op 25 mei 1312 van het Domkapittel een halve hoeve land, gelegen Lanxsmeer, tussen de ‘Bisschopsgrave’ en het land van Hendrik genaamd Spronk. Bezegeld op zijn verzoek door Hubert van Schonauwen, ridder, zijn bloedverwant (afb. 30).³¹⁰

Hubert van Schonauwen wordt postuum vermeld in de oudste lijst van leenmannen van de graaf van Gelre van 1326 vermeld: ‘Item Jan van Hokelem helt van den greve ·xii· l. gelts uter tolle te Zulichem, de her Hubrecht van Sconouwe, sin swer, plach te hebben, te rechten manleene’.³¹¹

³⁰⁴ Berkelbach van der Sprenkel, Regesten Bisschoppen, no. 59, d.d. 5-12-1305.

³⁰⁵ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 25, fol. 41, d.d. 21-12-1306 (1306, festo in die Beati Thoma apostoli); Muller, Regesten Sint Pieter no. 118, d.d. 21-12-1306.

³⁰⁶ Beschrijving: 1. omschrift: +S·HVBERTI·DE·BOSICHE·MILIT·*

2. kenmerken: rond, ca. - mm, - was, gaaf.

3. zegelbeeld: halfroond schild.

4. wapen: drie zuilen (2:1) met een barensteel van drie hangers.

5. bijzonderheden: van het omschrift stemt de afkorting ‘MILIT’ niet overeen met de zegels.

³⁰⁷ Immink, Registrum Guidonis, blz. 176-178, d.d. (voor 11-7-1308).

³⁰⁸ Gelders Archief, Archief Heren en Graven van Culemborg, inv.nr. 4712-1, d.d. 26-10-1311.

³⁰⁹ Gelders Archief, Archief Heren en Graven van Culemborg, inv.nr. 4712-2, d.d. 29-10-1311.

³¹⁰ HUA, Domkapittel, inv.nr. 2022-1, d.d. 25-5-1312.

³¹¹ Den Hertog en De Keijzer, Leenboek Gelre, blz. 113.

Afb. 29. Zegel van Hubert van Schonauwen, ridder (1311).³¹²
(Gelders Archief, foto auteur)

Afb. 30. Zegel van Hubert van Schonauwen, ridder (1312).³¹³
(Het Utrechts Archief)

Kind:

1. *Clementia van Schonauwen*,³¹⁴ vermeld memorie 13 maart,³¹⁵ tr. *Jan van Heukelum*,³¹⁶ heer van Leijenburg, ridder (1321), zn. van Arnold van Heukelum, heer van Leijenburg, en Geertruid, dochter van Willem van Wijfliet.³¹⁷

Op 23 november 1321 erkent Johan, zoon van heer Arnoud van Heukelum, ridder, dat hij en zijn erfgenamen bij zijn vrouwe Jonkvrouw Clementia voor het huis Schonauwen leenplicht hebben aan Jan van Beusichem.³¹⁸ Op 21 juli 1327 bevestigt graaf Willem

³¹² Beschrijving: 1. omschrift: +S'·HVB[ER]TI·DE·BOSINCHE'·MILITIS*

2. kenmerken: rond, ca. 30 mm, bruine was, beschadigd.

3. zegelbeeld: een gotisch schild.

4. wapen: drie zuilen (2:1) met een barensteel van drie hangers.

5. bijzonderheden: het zegel is in plastic geseald.

³¹³ Beschrijving: 1. omschrift: *S'·HVBERTI·DE·BOSINCHE'·MILITIS*

2. kenmerken: rond, ca. 30 mm, groene was, gaaf.

3. zegelbeeld: een gotisch schild.

4. wapen: drie zuilen (2:1) met een barensteel van drie hangers.

³¹⁴ Dek, Van Culemborg, kolom 86.

³¹⁵ Necrologium Sint Servaes, blz. 116: Martius III Jd. (= 13 maart) Obiit Clementia de Businchem.

³¹⁶ Merckens, *Arkeliana Vetera* II, kolom 249-250, 259-260.

³¹⁷ HUA, *Verzameling Van Buchel-Booth*, inv.nr. 17, fol. 53v, d.d. 18-6-1318 (vidimus van 29-4-1380).

³¹⁸ Van Schilfgaarde, *Culemborg*, regest 51d, d.d. 23-11-1321; Kort, *Leenkamer Culemborg* (1987), blz. 505 (leen 153).

III ten overstaan van enkele leenmannen de lijftocht door Jan, heer Arnoudssoon van Heukelum, gedaan aan diens vrouw jonkvrouw Clementia, dochter van heer Hubert van Schonauwen, op het gerecht en de tiende van 15½ hoeven land, geheten 'die Bolgerie', met de cijns van elke hoeve.³¹⁹

3. *Gerard van Schonauwen (Gerard van Rossem)*, knaap (1317), vermeld 1312-1319.

Hij is volledig vernoemd naar zijn moederlijke grootvader met als gevolg dat er verwarring met zijn naamgenoot en achterneef is ontstaan. In zijn wapen treffen we een papagaai en twee zuilen aan. Hij heeft een uitgebreid nageslacht met de toenaam Van Rossem wat nog een onderwerp is van nadere studie.

In 1312 is Gerrit van Rossem borg voor 'Gelys Jans sone van der Ae'.³²⁰ Op 23 juni 1314 is Gerard van Rossem samen met verschillende andere familieleden getuige bij de belening van Machteld, dochter van Allard van Beusichem, met een waard, gelegen tussen Vreeswijk en de Nieuwevaart, door Elisabeth, dochter van Steven van der Waal, ridder, met toestemming van haar man Hugo Botter van Loenersloot.³²¹ Aan de oorkonde hangt zijn zegel (afb. 31).

Afb. 31. Tekening van het zegel van Gerard van Rossem (1314).³²²
(*Het Utrechts Archief*)

Gerardus van Schonauwen, knaap, is op 20 januari 1317 samen met heer Hubertus van Vianen, ridder, Johannes van Beusichem en Otto van Buren, knapen, borg voor Gerard van Waardenburg, knaap, zoon van wijlen heer Rudolf de Cock van Waardenburg, ridder, als hij de tiende van Hier, Neerijnen en Opijnen van het kapittel van Sint Jan in pacht ontvangt.³²³ Aan de oorkonde hangt zijn zegel (afb. 32).

³¹⁹ NA, Archief Graven van Holland inv.nr. 401, fol. 20, no. 105, resp. inv.nr. 402, fol. 25, no. 104, d.d. 21-7-1327; Kort, Leenkamer Cuyk-2 (1989), blz. 420 (leen 45).

³²⁰ Immink, Registrum Guidonis, blz. 99, d.d. november 1312.

³²¹ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 17, fol. 15-16, d.d. 23-6-1314.

³²² Beschrijving: 1. omschrift: +S·GERARDI·DE·ROSSEM
2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, gaaf.
3. zegelbeeld: een halfronde schild.
4. wapen: een papagay en twee zuilen (2:1).

³²³ HUA, Kapittel Sint Jan inv.nr. 272-3, d.d. 20-1-1317.

Afb. 32. Zegel van Gerard van Schonauwen, knaap (1317).³²⁴
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Jan van Beusichem verleent op 6 december 1318 stadsrechten aan Culemborg.³²⁵ Bezegeld door o.a. Gerard van Rossem. Het zegel is identiek aan die van 1317. Op 26 januari 1319 is hij borg voor Roelof de Rover van Montfoort.³²⁶ Aan de oorkonde hangt zijn zwaar beschadigde zegel (afb. 33).

Afb. 33. Zegel van Gerard van Rossem, knaap (1319).³²⁷
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

IV-b. *Sweder van Beusichem*,³²⁸ heer van Vianen, knaap (1248), maarschalk (1258), ridder (1258), vermeld 1248, 1258-1284, in leven 11 april 1284, memorie 1 april,³²⁹ overl. 1 april 1285/86, dood 20 januari 1287, tr. (...) *van Lichtenberg*, dr. van Jacob van Vloitstale (*Lichtenberg*) en Lutgard.

³²⁴ Beschrijving: 1. omschrift: +S·GERARDI·DE·ROSSEM
2. kenmerken: rond, ca. - mm, bruine was, gaaf.
3. zegelbeeld: een halfronde schild.
4. wapen: een papagaai en twee zuilen (2:1).

³²⁵ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 49, d.d. 6-12-1318. Verleent vrijheden aan de poorters.

³²⁶ HUA, Kapittel Oudmunster, inv.nr. 671-2, d.d. 26-1-1319.

³²⁷ Beschrijving: 1. omschrift: [+S·G]ERARD[I·DE·]ROSS[EM]
2. kenmerken: rond, ca. 25 mm, bruine was, beschadigd.
3. zegelbeeld: een halfronde schild.
4. wapen: een papagaai en twee zuilen (2:1).
5. bijzonderheden: het zegel is in plastic geseald.

³²⁸ Dek, Culemborg, kolom 125.

³²⁹ Necrologium Sint Servaes, blz. 121: Aprilis Kal. (= 1 april) Obiit dominus Swederus de Businchem.

Op 12 maart 1248 schenkt Allard, heer van Buren, aan het hospitaal van Sint Jan en Sint Catharina te Utrecht, zijn patronaatsrecht over de kerk te Ingen. In deze oorkonde waren vele getuigen uit de familiekring van Allard aanwezig waaronder al zijn met naam genoemde broers, maar ook ‘Stephano, pincerna’, zijn oom, ridder, en ‘Huberto et Suedero, filiis predicti pincerne’, zijn neven dus.³³⁰

Graaf Otto van Gelre sluit op 5 mei 1258 vrede met Hendrik, bisschop van Utrecht, waarbij de bisschop gesteund wordt door zijn leenmannen w.o. ‘Hubertum, pincernam, et Squederum, marescalcum, suum, milites’.³³¹

In de oorkonde van 12 maart 1262, handelende over het huwelijk tussen de minderjarige Hendrik de Rover en de minderjarige dochter van Sweder van Beusichem, noemt hij de onder de borgen voorkomende Sweder- en Wouter van Zuylen ‘fratres meus’ wat in de directe betekenis (mijn broers) onmogelijk is.³³² Hier wordt echter met ‘fratres meus’ niet anders bedoeld dan ‘neven’ (in dit geval van moederszijde). Deze interpretatie is niet nieuw.³³³ Op 23 oktober 1268 verklaart Hendrik, heer van de Lek, ridder, van de deken en het kapittel van Sint Maria de gerechten Lopen en Bonrepas met de tiend en cijns in lijftocht te hebben ontvangen. Onder de getuigen Sweder van Beusichem, ridder, die de oorkonde mede bezegeld (afb. 34).³³⁴

Afb. 34. Zegel van Sweder van Beusichem, ridder (1268).
(*Het Utrechts Archief*)

Wouter uten Goye, zoon van heer Gijsbert uten Goye, bepaalt op 31 augustus 1269 hoe hij zijn schouten en heemraden samen met die van heer Sweder van Beusichem de wetering van de Helsloot tot onder Gasperden zullen schouwen.³³⁵ De elect Jan stelt op 24 april 1270 Herman van Saterslo aan tot kastelein van Lage, getuige o.a. Sweder van Beusichem.³³⁶

Op 31 mei 1271 doet Hubert van Beusichem, zoon van Hubert Schenker, ridder, zaliger gedachte, op raad van zijn broeder Splinter, en zijn ooms Steven, deken van Sint Pieter te Utrecht, en Sweder, maarschalk, afstand van zijn vermeende rechten op een derde deel van de tiend van het broekland te Spijk ten gunste van de abt en het convent van Mariënweerd.³³⁷ De

³³⁰ OSU II no. 1163, d.d. 12-3-1248.

³³¹ OSU III no. 1437, d.d. 5-5-1258.

³³² OSU III no. 1562, d.d. 12-3-1262.

³³³ Wimersma Greidanus, Van Zuylen, kol. 111.

³³⁴ OSU IV no. 1746, d.d. 23-10-1268.

³³⁵ OSU IV no. 1767, d.d. 3-8-1269. Er staat 3 augustus, maar dat is een zetfout. Het moet 31 augustus zijn.

³³⁶ OSU IV no. 1775, d.d. 24-4-1270.

³³⁷ OSU IV no. 1802, d.d. 31-5-1271.

elect Jan geeft op 6 augustus 1271 aan de richter, schepenen en gemeente van Dordrecht vrijgeleide naar de onlangs door hem aan Sweder van Beusichem, maarschalk, verleende jaarmarkt te Hopenesse.³³⁸ Op 3 november 1271 is Sweder van Beusichem, ridder, getuige.³³⁹ Vervolgens geeft de elect Jan op 2 december 1271 aan Sweder van Beusichem, ridder, wegens diens uitstekende verdiensten in dienstmanleen het recht om twee maal per jaar in diens gerecht, waar het kasteel Vianen gelegen is, een jaarmarkt te houden.³⁴⁰ Daarna treedt de maarschalk van Utrecht, Sweder van Beusichem, ridder, op 5 februari 1272³⁴¹ en op 1 juli 1272³⁴² voor de elect Jan als getuige op.

Op 3 juni 1273 verklaart Hubert van Beusichem, zoon van Hubert Schenker, zaliger gedachte, ridder, aan de deken en het kapittel van Sint Jan te Utrecht al hun goederen te Beusichem voor 15 jaar in pacht ontvangen te hebben met uitzondering van de goederen, die Steven van Buren, ridder, van het kapiteel houdt. Verder genoemd ‘Theodericus dictus Splinter, frater meus’.³⁴³ Onder borgen o.a. Sweder van Beusichem, ridder, die ook zegelt (afb. 35).³⁴⁴

Afb. 35. Zegel van Sweder van Beusichem, ridder (1273).³⁴⁵
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

De elect Jans onderwerpt op 19 september 1274 zich aan graaf Floris V in de beslissing van zijn geschillen met heer Gijsbert van Amstel, de stad Utrecht en het gemene land van het Nedersticht, waarbij o.a. heer Sweder van Beusichem, ridder, getuige is.³⁴⁶ Op 2 september 1276 belooft de elect Jan de burgers van Utrecht te zullen bijstaan en hun rechten te handhaven. Onder de vele getuigen o.a. Sweder van Beusichem, ridder.³⁴⁷ De elect Jan verklaart op 23 juni 1277 2.000 mark sterling schuldig te zijn aan Jan van Cuyck, ridder, waarbij vele getuigen aanwezig zijn w.o. Sweder van Beusichem, ridder.³⁴⁸

³³⁸ OSU IV no. 1810, d.d. 6-8-1271.

³³⁹ OSU IV no. 1813, d.d. 3-11-1271.

³⁴⁰ OSU IV no. 1815, d.d. 2-12-1271.

³⁴¹ OSU IV no. 1819, d.d. 5-2-1272.

³⁴² OSU IV no. 1828, d.d. 1-7-1272.

³⁴³ OSU IV no. 1845, d.d. 3-6-1273.

³⁴⁴ CSN no. 719.

³⁴⁵ Beschrijving: 1. omschrift: [+]*S*·*SVEDE*[*R*]·*DE*·*BVSIN**CHEM*·*MILITIS**

2. kenmerken: rond, ca. - mm, bruine was, beschadigd.

3. zegelbeeld: een langgerekt gotisch schild.

4. wapen: drie zuilen (2:1).

³⁴⁶ OSU IV no. 1878, d.d. 19-9-1274.

³⁴⁷ OSU IV no. 1910, d.d. 23-9-1276.

³⁴⁸ OSU IV no. 1942, d.d. 23-6-1277.

Op 29 november 1277 verklaart Sweder van Beusichem, ridder, dat de deken en het kapittel van Oudmunster te Utrecht, hem en zijn oudste zoon het gerecht, de cijns en de smalle tiend in Lexmond, in pacht hebben gegeven.³⁴⁹ Sweder van Beusichem, ridder, komt verder als getuige voor op 2 juni 1278.³⁵⁰ Sweder van Zuilen, Sweder van Beusichem en Willem van Rijswijk, ridders, beloven op 28 augustus 1278 in het geheim dat zij met behulp van hun medestanders Floris V zullen helpen bij het bemachtigen van de stad Utrecht.³⁵¹ Vervolgens sluit op 5 september 1278 Floris V een verbond met de stad Utrecht, waarbij heer Sweder, heer van Zuilen, heer Sweder van Beusichem en heer Willem van Rijswijk de macht wordt gegeven om zijn zaken te behartigen.³⁵²

Willem van Rijswijk, ridder, belooft op 24 juli 1279 de commandeur en de broeders van het Duitse huis, dat zijn zoon Willem, zodra deze meerderjarig zal zijn, afstand zal doen van twee aan hen verkochte hoeven bouwland, gelegen op Atteveld in Werkhoven. Getuige Sweder van Beusichem, ridder.³⁵³ Zijn zegel is bewaard gebleven (afb. 36).³⁵⁴

Afb. 36. Zegel van Sweder van Beusichem, ridder (1279).³⁵⁵
(*Ridderlijke Duitse Orde*)

Op 26 juli 1279 sluit de elect Jan met graaf Floris V een overeenkomst over het bestuur en de stad en het land van Utrecht, waarbij Sweder van Beusichem, ridder aanwezig is.³⁵⁶ Willem Rusche, knaap, stelt op 31 oktober 1279 zijn geschil met de Utrechtse Dom in handen van een aantal scheidsrechters w.o. Sweder van Beusichem, ridder.³⁵⁷

De deken en het kapittel van Sint Jan te Utrecht geven op 2 januari 1280 aan Hubert van Beusichem, zoon van Hubert Schenk van Beusichem, ridder, en aan diens zoon, en bij gebreke daarvan, aan zijn broer Dirk, genaamd Splinter, hun goederen te Beusichem met uitzondering

³⁴⁹ OSU IV no. 1955, d.d. 29-11-1277.

³⁵⁰ OSU IV no. 1974, d.d. 2-6-1278.

³⁵¹ OSU IV no. 1983, d.d. 28-8-1278.

³⁵² OSU IV no. 1985, d.d. 3-9-1278.

³⁵³ OSU IV no. 2005, d.d. 24-7-1279.

³⁵⁴ HUA, Archief Ridderlijke Duitse Orde inv.nr. 1222, d.d. 24-7-1279.

³⁵⁵ Beschrijving: 1. omschrift: [+S']SVEDER[I:DE:BVO]SENCHEM:MILITIS

2. kenmerken: rond, ca. 50 mm, witte was, beschadigd.

3. zegelbeeld: een langgerekt gotisch schild vergezeld van twee bijschildjes.

4. wapen: drie zuilen (2:1); de bijschildjes: 1. (heraldisch rechts) geschuimbalkt van acht stukken, 2. (heraldisch links) geschuimbalkt van acht stukken waaroverheen twee dwarsbalken.

³⁵⁶ OSU IV no. 2006, d.d. 26-7-1279.

³⁵⁷ OSU IV no. 2012, d.d. 31-10-1279.

de goederen, die Allard, zoon van Steven van Buren, ridder, van het kapittel houdt, in lijfpacht.³⁵⁸ Hierna bevestigt Hubert van Beusichem de lijfpacht.³⁵⁹ Bezegeld door o.a. Sweder van Beusichem, ridder (afb. 37).³⁶⁰

Afb. 37. Zegel van Sweder van Beusichem, ridder (1280).³⁶¹
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Op 1 mei 1280 neemt Rudolf de Cock van Waardenburg, ridder, van de deken en het kapittel van Sint Jan voor 16 jaar de grove en smaltienden van Hiern, Neerijnen en Opijnen in erfpacht, behalve 'quam Gosuinus dictus Helle habuit in pacto'.³⁶² Bezegeld door o.a. Sweder van Beusichem, ridder (afb. 38).³⁶³

Afb. 38. Zegel van Sweder van Beusichem, ridder (1280).³⁶⁴
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

³⁵⁸ OSU IV no. 2019, d.d. 2-1-1280.

³⁵⁹ OSU IV no. 2020, d.d. 2-1-1280.

³⁶⁰ CSN no. 720.

³⁶¹ Beschrijving: 1. omschrift: +S' SVEDERI DE BVOSENCEM MILITIS
2. kenmerken: rond, ca. - mm, bruine was, gaaf.
3. zegelbeeld: een langgerekt gotisch schild vergezeld van twee bijschildjes.
4. wapen: drie zuilen (2:1); de bijschildjes: 1. (heraldisch rechts) geschuinbalkt van acht stukken, 2. (heraldisch links) geschuinbalkt van acht stukken waaroverheen twee dwarsbalken.

³⁶² OSU IV no. 2028, d.d. 1-5-1280.

³⁶³ CSN no. 721.

³⁶⁴ Beschrijving: 1. omschrift: +S' SWED[E]RI MILITIS DE BOESICHEM
2. kenmerken: rond, ca. - mm, witte was, licht beschadigd.
3. zegelbeeld: een gotisch schild
4. wapen: drie zuilen (2:1).

Dit is voor zover bekend het laatst bewaarde zegel. Hieruit blijkt dat hij in de jaren 1273 – 1280 drie typen zegels in gebruik heeft gehad.

Graaf Floris V beleent op 3 mei 1280 Nicolaas van Cats, ridder, met het goed Schoonhoven, waarbij o.a. heer Sweder van Beusichem aanwezig is.³⁶⁵ Vervolgens maakt de elect Jan op 25 januari 1281 heer Nicolaas van Cats, ridder, tot leenman van de Utrechtse kerk, waarbij als getuige aanwezig zijn heer Sweder van Abcoude, heer Sweder van Beusichem, en heer Sweder (van Zuilen), onze maarschalk, ridders.³⁶⁶

Op 21 november 1281 verkoopt Hubert van Beusichem met toestemming van ‘domini Suederi de Bosincheym, militis, avunculi mei karissimi, Theoderici Splinter, fratris mei’ zijn burg, genaamd Culemborg, voor 100 Hollandse ponden aan Reinout, graaf van Gelre, ontvangt het van hem weer terug in leen, en stelt tot zekerheid goederen te Lexmond en Lankmeer in pand.³⁶⁷

De elect Jan schenkt op 13 februari 1282 aan Gijsbert van Ruwiel, ridder, wegens diens verdiensten een watergang van het goed ‘Bralant’ naar de IJssel, waarbij als getuigen aanwezig zijn heer Sweder van Abcoude, heer Sweder van Beusichem, en heer Sweder van Zuilen, onze maarschalk, ridders.³⁶⁸ Vervolgens geeft de elect op 18 juli 1282 op basis van een getroffen overeenkomst aan Hendrik Rover, ministeriaal van de Utrechtse kerk, enige goederen als dienstmangoed. Zijn borgen zijn heer Sweder van Beusichem en Geard van den Rijn, ridders.³⁶⁹ Op 11 april 1284 verkoopt Jan, heer van Arkel, aan de geërfden van het gebied van de latere Vijfheerenlanden een afwatering door de Zederik in de Linge, waarbij o.a. heer Sweder van Beusichem als belanghebbende wordt genoemd.³⁷⁰

Uit dit huwelijk:

1. *Elisabeth van Beusichem*, memorie 7 oktober,³⁷¹ tr. (huwelijkscontract 12 maart 1262)³⁷² *Hendrik I van Montfoort*, burggraaf van Montfoort, knaap (1287), ridder (1293), vermeld 1282-1298, memorie 9 januari,³⁷³ overl. 9 januari 1299, dood voor 15 augustus (1299), zn. van Roelof de Rover en Odilia van Montfoort.
2. *Hubert van Beusichem*, volgt V-c.
4. *Sweder van Vianen*, volgt V-d.
5. *Steven van Vianen*, kanunnik ten Den Dom 1295, 1297.

Op 16 juli 1295 maakt ‘Steh(anus), Dei gratia decanus ecclesie Traiectensis’ zijn testament, te overstaan van o.a. Sweder (van Voorn) en Steven van Vianen, kanunniken Ten Dom. Hij begunstigt o.a. Jutte van Beusichem, Steven van Schalkwijk, zijn verwant.³⁷⁴ Aan het testament hangt het zegel van Steven van Vianen (afb. 39).³⁷⁵

³⁶⁵ OSU IV no. 2030, d.d. 3-5-1280.

³⁶⁶ OSU IV no. 2063, d.d. 25-1-1281.

³⁶⁷ OGZ no. 1039, d.d. 21-11-1281.

³⁶⁸ OSU IV no. 2095, d.d. 15-2-1282.

³⁶⁹ OSU IV no. 2124, d.d. 12-7-1282.

³⁷⁰ OSU IV no. 2180, d.d. 11-4-1284.

³⁷¹ Necrologium Sint Servaes, blz. 162. Oktober: Non. (= 7 oktober) Domina Elisabet, castellana de Montfoort.

³⁷² OSU III no. 1562, d.d. 12-3-1262.

³⁷³ Necrologium Sint Servaes, blz. 108. Januari: V Idus (= 9 januari) Obiit dominus Henricus, castellanus de Montforde.

³⁷⁴ OSU V no. 2692, d.d. 16-7-1295.

³⁷⁵ CSN no. 94.

Enige geestelijken w.o. ‘Suederus de Vorne, Stephanus de Vianen, maioris’, edelen en twee schepenen van Utrecht leggen een verklaring af op 21 november 1295.³⁷⁶

Op 19 februari 1297 verklaart Willem, bisschop van Utrecht, dat Nicolaas van Dorschen, knaap, erkend heeft aan de executeurs w.o. ‘Suederi de Vorne, Stephano de Vianen, cononicis’ van het testament van wijlen Steven, domdeken van Utrecht, verkocht te hebben 44 morgen land in de omgeving van Vreeland, die hij weer in erfpacht heeft terugontvangen.³⁷⁷

Afb. 39. Kleinzeegel van Steven van Vianen, kanunnik (1295).³⁷⁸
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

V-c. *Hubert van Vianen*, knaap (1287), ridder (1289), maarschalk in het land van Utrecht (1303, 1305), vermeld 1287-1318, in leven 6 mei 1318, memorie 25 mei,³⁷⁹ overl. 25 mei 1318/19, dood 23 januari 1320,³⁸⁰ tr. *Agniese uten Goye*,³⁸¹ vermeld 1306-1316, in leven 21 maart 1316, memorie 16 januari,³⁸² overl. 16 januari 1317/19, dood voor 25 mei 1318 of 1319,³⁸³ dr. van *Wouter II uten Goye en (Elisabeth) van de Lede*.

Bij toetsing van de naamgeving van zijn kinderen blijkt dat Hubert van Vianen op het eerste gezicht een nogal afwijkende naamgeving erop nahield. Althans er zijn zoons (*Reinoud* en *Nicolaas*) met namen, die zowel aan vaders- en moederszijde ontbreken.

Voor wat betreft de naamgeving van *Reinoud* als eerstgeboren zoon valt te denken aan een geboorte in het jaar 1280 en aldus een vernoeming naar de leenheer *Reinoud*, graaf van *Gelre*,

³⁷⁶ OSU V no. 2721, d.d. 21-11-1295.

³⁷⁷ OSU V no. 2806, d.d. 19-2-1297.

³⁷⁸ Beschrijving: 1. omschrift: S'ST[-]VIANE·CAN·ECCE·TRAIEC
2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, licht beschadigd.
3. zegelbeeld: in gekoppelde nissen heraldisch links een afbeelding van een zegende, staande *Sint Maarten*, met mijter en kromstaf, heraldisch rechts de kanunnik knielend in aanbidding.
4. wapen: -

³⁷⁹ *Necrologium Sint Servaes*, blz. 131. Mei VIII Kal. (= 25 mei) Dominus Hubertus de Vianen.

³⁸⁰ *Berkelbach van der Sprenkel*, no. 437, d.d. 23-1-1320. Zijn zoon *Sweder van Vianen*, knaap, leenman van de *Bisschop*.

³⁸¹ *De Keijzer*, *Uten Goye-1*, blz. 159; *De Keijzer*, *Uten Goye-2*.

³⁸² *Mattheus, Foundationes et fata*, blz. 116. Uittreksel *Necrologium Sint Pieter*. Februari XVII Kal. Marcelli Pape (= 16 januari) obiit Agnes dna. de Vianen uxor domini Huberti ad unius memoriam dantur xv solidi presentibus in virgilia et in missis. de bonis; *Muller, Rechtsboek*, blz. 318. In *Betuwa*: item ad memoriam Agneza, domine de *Vyanen*, 15 solidi.

³⁸³ Volgens de memorie-inschrijving was haar echtgenoot nog in leven.

toen hij zijn schoonvader in 1280 opvolgde in het hertogdom Limburg.³⁸⁴ Nicolaas zou geboren kunnen zijn op 6 december en daarom vernoemd naar Sint Nicolaas, bisschop van Myra, die sinds de 12^e eeuw in het bisdom Utrecht in vergelijking met andere oosterse heiligen meer verering genoot.³⁸⁵

Hubert van Vianen, knaap, is op 20 januari 1287 borg voor Rudof de Cock.³⁸⁶ Op 1 april 1288 verkoopt Hubert van Vianen, knaap, een hoeve land, gelegen tussen de Gaasp en de Haagwetering, afkomstig van ‘dominus Swederus, pater meus bone memorie’, aan de proost, deken en kapittel van Sint Pieter te Utrecht, en ontvangt deze weer van hen in erfpacht terug. Bezegeld door Hubert van Vianen en ‘domini Huberti de Bosinchem, pincerne, et domini Splinteri, frates sui, militum, et domini Jacobi, avunculi vero mei’.³⁸⁷ Aan de oorkonde hangt zijn nog gave zegel (afb. 40).³⁸⁸

Afb. 40. Zegel van Hubert van Vianen, knaap (1288).³⁸⁹
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Heer Hubert van Vianen vocht op 5 juni 1288 mee in de slag bij Woeringen.³⁹⁰ Graaf Floris V verpandte op 19 oktober 1289 het gerecht Vreeswijk aan heer Hubert van Vianen, ridder, zoon van wijlen heer Sweder van Beusichem, ridder.³⁹¹ Hubert van Vianen, ridder, geeft op 19 november 1289 aan de burenen van Heicop het schepenrecht.³⁹² Op 23 juli 1292 verklaart Arnoud van Arkel, ridder, van het kapittel van Sint Marie te Utrecht voor tien jaar in pacht te hebben genomen de helft van het gerecht met aanhorigheden van twaalf hoeven land, gelegen tussen Ameide en Meerkerk, waarbij Hubert van Vianen, ridder, de oorkonde mede bezegeld.³⁹³

³⁸⁴ De Keijzer, Borgen, blz. 57.

³⁸⁵ Kok, Patrocinia, blz. 149.

³⁸⁶ OSU IV no. 2290, d.d. 20-1-1287.

³⁸⁷ OSU IV no. 2334, d.d. 1-4-1288; OSU IV no. 2335, d.d. 1-4-1288.

³⁸⁸ CSN no. 1296.

³⁸⁹ Beschrijving: 1. omschrift: +S·HVBERTI·DE·VIANEN·FAMVLI
2. kenmerken: rond, ca. - mm, bruine was, licht beschadigd.
3. zegelbeeld: een halfroond schild.
4. wapen: drie zuilen (2:1).

³⁹⁰ OGZ no. 1150, d.d. 4-6-1288 (vers 6920 ‘her Hombrecht van Viane’).

³⁹¹ OSU IV no. 2396, d.d. 19-10-1289; OHZ IV no. 2421, d.d. 19-10-1289.

³⁹² OSU IV no. 2399, d.d. 19-11-1289. Er staat ‘1289 na November 50’, terwijl de datering luidt ‘1289, post octavas beati Martini’. Aan dit charter hangt zijn zegel gelijk aan dat van CSN no. 1297.

³⁹³ OSU V no. 2539, d.d. 23-7-1292; OHZ V no. 2738, d.d. 23-7-1292.

Verschillende Stichtse edelen w.o. heer Hubert van Vianen, ridder, verbinden zich op 25 oktober 1294 om graaf Floris V op zekere voorwaarden te dienen en te helpen.³⁹⁴ Op 6 december 1294 wordt genoemd ‘Hupertus, domini de Vianen’.³⁹⁵ Op 2 november 1295 stelt Sweder van Voorst zich borg voor Jan, bisschop van Utrecht, ten behoeve van graaf Reinoud van Gelre voor 1.000 mark sterling. De bisschop stelt tot zekerheid van de betaling nog meer borgen w.o. genoemd Hubert van Vianen, ridder.³⁹⁶ De abt van Oostbroek geeft op 14 januari 1296 een kwitantie af omdat Hubert van Vianen, ridder, al zijn boeten heeft voldaan.³⁹⁷ Gijsbert uten Goye, ridder, en zijn zoon Gijsbert, verklaren op 10 februari 1296 van de proost en het kapittel ten Utrechtsen Dom de grove en smalle tiende in Oderixoye en Wielreveld in lijfpacht te hebben genomen.³⁹⁸ Als getuige o.a. Hubert van Vianen, ridder, die de oorkonde mede bezegelt (afb. 41).³⁹⁹

Afb. 41. Zegel van Hubert van Vianen, ridder (1295).⁴⁰⁰
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Loef van Kleef beveelt op 27 augustus 1296 heer Hendrik de Rover van Montfoort om het goed van Katharina, (bastaard)zuster van graaf Jan I, in ontvangst te nemen en te bewaren, waarop heer Hubert van Vianen en heer Allard van Beusichem, ridders, toezicht zullen zouden.⁴⁰¹ Op 13 september 1296 erkent Willem, bisschop van Utrecht, aan Lambert de Vriese, ridder, en heer Philips, 9.000 pond schuldig te zijn, waarvoor hij borgen w.o. ‘haren Hubrecht van Vianen’ stelt.⁴⁰² De abt en het convent van Oostbroek erkennen op 14 januari 1297 dat Hubert van Vianen, ridder, de invordering van de boeten, die op hen en hun goed te Helsdingen waren gevallen wegens verzuim in het dijkonderhoud, heeft opgeschort.⁴⁰³

³⁹⁴ OSU V no. 2655, d.d. 25-10-1294; OHZ V no. 2927, d.d. 25-10-1294.

³⁹⁵ Nijhoff, Gedenkwaardigheden I, no. 40, d.d. 6-12-1294.

³⁹⁶ OSU V no. 2717, d.d. 2-11-1295.

³⁹⁷ HUA, Archief Laurensabdij van Oostbroek te De Bilt, inv.nr. 12, fol. 133-133v, d.d. 14-1-1296. [zie: bijlage 1]

³⁹⁸ OSU V no. 2742, d.d. 10-2-1296. Hierbij is aangenomen dat de Paasstijl is gehanteerd. Anders 19-2-1295.

³⁹⁹ CSN no. 1297.

⁴⁰⁰ Beschrijving: 1. omschrift: +S’HVBERTI-DE-VIANE’-MILITIS

2. kenmerken: rond, ca. - mm, witte was, licht beschadigd.

3. zegelbeeld: een langwerpige gotische schild, vergezeld van twee bijschildjes.

4. wapen: drie zuilen (2:1); de bijschildjes: 1. (heraldisch rechts) geschuimbalk van acht stukken, 2. (heraldisch links) geschuimbalk van acht stukken waaroverheen twee dwarsbalken.

⁴⁰¹ OSU V no. 2780, d.d. 27-8-1296; OHZ V no. 3164, d.d. 27-8-1296.

⁴⁰² OSU V no. 2785, d.d. 13-9-1296.

⁴⁰³ OSU V no. 2802, d.d. 14-1-1297.

Op 1 februari 1297 oorkondt Willem, bisschop van Utrecht, dat Hendrik de Rover, burggraaf van Montfoort, voor het leengerecht met twee leenmannen van het Sticht gezworen heeft het huis Montfoort en bijbehorende burgleen als erfburgleenman rechtmatig te bezitten, waar o.a. als getuige heer Hubert van Vianen aanwezig is.⁴⁰⁴ Op 24 juni 1298 sluiten enige Stichtse edelen w.o. Hubert van Vianen, ridder, een verbond met graaf Jan I van Holland.⁴⁰⁵ Aan de oorkonde hangt zijn zegel (afb. 42).

Afb. 42. Zegel van Hubert van Vianen, ridder (1296).⁴⁰⁶
(Nationaal Archief)

Hubert van Vianen, ridder, is samen met zijn jongere broer Sweder, knaap, op 20 augustus 1298 getuige voor Hendrik de Rover, burggraaf van Montfoort, toen deze van de deken en het kapittel van Oudmunster 24 morgen land in Blokland in erfpacht nam.⁴⁰⁷ Aan deze oorkonde hangt zijn zwaar beschadigde zegel.⁴⁰⁸

Hendrik van Ochten, knaap, verklaart op 29 september 1299 aan de deken en het kapittel van Sint Pieter zijn goederen, gelegen te Bunnik en Pothuizen, verkocht te hebben. Deze goederen hield hij in leen van de bisschop van Utrecht en zal daarvoor in de plaats andere goederen opdragen. Als één van de borgen wordt genoemd Hubert van Vianen, ridder.⁴⁰⁹

Sweder, burggraaf van Montfoort, knaap, vermaakt op 21 april 1301 als lijftocht aan Catharina, zijn echtgenote, zes hoeven land in Blokland, bezegeld door o.a. Hubert van Vianen, ridder.⁴¹⁰ Op 1 mei 1303 wordt Hubert van Vianen, ridder, genoemd als dienstman van de bisschop,⁴¹¹ en op 29 oktober 1303 noemt hij zich zelf 'ridder en maarschalk in het land van Utrecht'. Aan het charter hangt zijn zegel (afb. 43).⁴¹²

⁴⁰⁴ OSU V no. 2803, d.d. 1-2-1297.

⁴⁰⁵ OSU V no. 2877, d.d. 24-6-1298; OHZ no. 3401, d.d. 24-6-1298.

⁴⁰⁶ Beschrijving: 1. omschrift: [+S'HVBE]RTI·DE·VIA[NE]·MILITIS]
2. kenmerken: rond, ca. - mm, bruine was, beschadigd.
3. zegelbeeld: een langwerpige gotische schild, vergezeld van twee bijchildjes.
4. wapen: drie zuilen (2:1); de bijchildjes: 1. (heraldisch rechts) geschuimbalk van acht stukken, 2. (heraldisch links) (afgedekt).
5. bijzonderheden: het zegel is gedeeltelijk afgedekt door het zegel van Gijsbert van Abcoude, ridder.

⁴⁰⁷ OSU no. 2889, d.d. 20-8-1298.

⁴⁰⁸ CSN no. 1298 (= plaat 210, no. 1300). Door de zware beschadiging voegt dit zegel niets toe aan de andere zegels van Hubert van Vianen en is daarom niet afgebeeld.

⁴⁰⁹ OSU V no. 2935, d.d. 29-9-1299.

⁴¹⁰ OSU V no. 3010, d.d. 21-4-1301.

⁴¹¹ Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden bisschoppen, no. 32, d.d. 1-5-1303.

⁴¹² HUA, Kapittel Oudmunster inv.nr. 472, d.d. 29-10-1303. [zie: bijlage 2]

Afb. 43. Zegel van Hubert van Vianen, ridder (1303).⁴¹³
(*Het Utrechts Archief*)

Hubert van Vianen, ridder, maarschalk in den lande van Utrecht, bevestigt op 29 oktober 1303 dat heer Gijsbert van Zuylen, kanunnik van Oudmunster, zijn neef, een muur heeft geplaatst tussen hun beider huizen te Utrecht.⁴¹⁴ Op 26 april 1305 sluiten Hubert van Vianen, maarschalk in het land van Utrecht, Jacob van Lichtenberg, ridders, en Sweder van Montfoort, knaap, mede namen enige andere edelen een bestand met de stad Utrecht dat tot 13 juni a.s. zal duren en waarbij zij kooplieden en landbouwers ongemoeid zullen laten.⁴¹⁵ Hubert van Vianen, ridder, wordt op 5 december 1305 genoemd als maarschalk van het land van Utrecht en leenman van de bisschop.⁴¹⁶ Op 18 juli 1306 nemen Hubert van Vianen, ridder, en Agniese, vrouwe van Vianen, van het convent van Oostbroek land in lijfpacht. Borgen zijn 'haer Gijsbrecht de heere Vuytten Goye, har Hubrecht van Sconauwen, har Steven vanden Waele, ridders, Sweder van Apcoude, Johan van Bousenheim, Johan vuytten Goye, knapen'.⁴¹⁷ Hubert van Vianen treedt op 18 november 1306 als scheidsman op.⁴¹⁸

In 1307 noemt heer Hubert van Vianen, ridder, Elisabeth, vrouwe van 'Pollanen' zijn zuster, evenals hij heer Steven van den Waal, heer Hubert van Schonauwen, ridders, en Jan van Beusichem en Sweder van Montfoort, knapen, zijn magen noemt.⁴¹⁹ Het onderwerp van handelen wordt helaas niet vermeld. Door Vermast is hieruit afgeleid dat zij getrouwd zou zijn met Philips van Duivenvoorde, heer van Polanen, maar maakt een voorbehoud omdat er geen andere archiefbron is die dat bevestigt.⁴²⁰ Philips is een zoon van Jan van Duivenvoorde en wordt vermeld van 1291 tot en met 1307. Hij is overleden voor 11 mei 1309.⁴²¹ Desondanks is

⁴¹³ Beschrijving: 1. omschrift: +S'HVBERTI-DE-VIANE'-MILITIS

2. kenmerken: rond, ca. - mm, - was, gaaf.

3. zegelbeeld: een langwerpig gotisch schild, vergezeld van twee bijschildjes.

4. wapen: drie zuilen (2:1); de bijschildjes: 1. (heraldisch rechts) geschuimbalkt van zeven stukken, 2. (heraldisch links) geschuimbalkt van zeven stukken met twee balken over alles heen.

5. bijzonderheden: het zegel is geplet.

⁴¹⁴ HUA, Kapittel Oudmunster inv.nr. 472, d.d. 29-10-1303. [zie: bijlage 2]

⁴¹⁵ Muller, Regesten Stad, no. 92, d.d. 25-4-1305 (1305, des Manendaghes vor Meye = 26 april); Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden bisschoppen, no. 52, d.d. 26-4-1305.

⁴¹⁶ Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden bisschoppen, no. 59, d.d. 5-12-1305.

⁴¹⁷ HUA, Archief Sint Laurensabdij in Oostbroek, inv.nr. 12, fol. 133-133v, d.d. 18-7-1306. [zie: bijlage 3]

⁴¹⁸ Nijhoff, Gedenkwaardigheden I, no. 87, d.d. 18-11-1306.

⁴¹⁹ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 175, sub 44. Met als bronverwijzing naar 'Register van de heer Cruningen, fol. 49.'

⁴²⁰ Vermast, Bosinchem, blz. 41.

⁴²¹ Dek, Van Culemborg, kolom 125; Dek, Van Duivenvoorde, blz. 100.

dit huwelijk een eigen leven gaan leiden waardoor aan Jan II van Polanen, zoon van Philips, als moeder Elisabeth van Vianen wordt toegeschreven waaraan getwijfeld moet worden. Hubert van Vianen had wel een zuster Elisabeth, maar die was getrouwd met de Hendrik de Rover, burggraaf van Montfoort.

Op 24 juni 1307 doet de bisschop uitspraak tussen de stad Utrecht enerzijds en de uit de stad verdreven burgers anderzijds, waaruit blijkt dat heer Hubert van Vianen een actieve rol heeft gespeeld in de troebelen.⁴²² Verder wordt hij vermeld op 19 oktober 1307 als borg,⁴²³ op 5 september 1309 als scheidsman, en op 17 november 1311 als getuige.⁴²⁴ Voorts is heer Hubert van Vianen, ridder, op 30 mei 1312 getuige voor Jan van Beusichem,⁴²⁵ en op 18 juni 1312 vermeld als leenman van de bisschop.⁴²⁶ Hij heeft op 13 november 1313 een tegoed op de graaf van Gelre van 1.000 pond. Hij krijgt daarvoor Lexmond en 'Odick' in pand.⁴²⁷ Op 23 juni 1314 is Hubert van Vianen, ridder, samen met verschillende andere familieleden getuige bij de belening van Machteld, dochter van Allard van Beusichem, met een waard, gelegen tussen Vreeswijk en de Nieuwevaart, door Elisabeth, dochter van Steven van den Waal, ridder, met toestemming van haar man Hugo Botter van Loenersloot.⁴²⁸

Ten overstaan van Hubert van Vianen en Jacob van Lichtenberg, ridders, leggen op 25 mei 1315 een tiental raadlieden van de stad Utrecht een verklaring af over een sloot die gegraven is.⁴²⁹ Aan de oorkonde hangt zijn zegel (afb. 44).

Afb. 44. Zegel van Hubert van Vianen, ridder (1315).⁴³⁰
(*Het Utrechts Archief*)

⁴²² Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden Bisschoppen, no. 91, d.d. 24-6-1307.

⁴²³ Nijhoff, Gedenkwaardigheden I, no. 94, d.d. 19-10-1307.

⁴²⁴ HUA, Kapittel Sr. Marie inv.nr. 1 (Liber Pilosus), fol. xxii^v, d.d. 17-11-1311.

⁴²⁵ Doorninck, Akten Gelre en Zutphen-4, blz. 36, d.d. 30-5-1312; Nijhoff, Gedenkwaardigheden I, no. 131, d.d. 30-5-1312; Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 34, d.d. 30-5-1312.

⁴²⁶ Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden Bisschoppen, no. 247, d.d. 18-6-1312.

⁴²⁷ Nijhoff, Gedenkwaardigheden I, no. 150, d.d. 13-11-1311; Muller, Regesten Bisschoppen, no. 354, d.d. 18-11-1313.

⁴²⁸ Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden Bisschoppen, no. 290, d.d. 23-6-1314.

⁴²⁹ HUA, Stad Utrecht (toegang 701-1), inv.nr. 274, d.d. 25-5-1315; Muller Regesten Stad no. 119, d.d. 25-5-1315.

[zie: bijlage 4]

⁴³⁰ Beschrijving: 1. omschrift: [+S'HV]BERTI·DE·VIANE'·MILITI[S]

2. kenmerken: rond, ca. - mm, - was, licht beschadigd.

3. zegelbeeld: een langwerpige gotische schild, vergezeld van twee bijschildjes.

4. wapen: drie zuilen (2:1); de bijschildjes: 1. (heraldisch rechts) geschuinbalkt van zeven stukken, 2. (heraldisch links) geschuinbalkt van zeven stukken met twee balken over alles heen.

Everard van Stoutenberch, ridder, heeft op 21 maart 1316 o.a. de tiende van ‘Seysterover, daer die vrouwe van Vyanen haer lijftochte aen heeft’ verkocht aan Jan van Brandenburg.⁴³¹ Op 24 november 1316 draagt Everard van Stoutenberch aan de bisschop het huis ‘Stoutenberg’ op om het daarna in leen terug te ontvangen. Bezegelt door o.a. Hubert van Vianen, ridder (afb. 45).⁴³²

Afb. 45. Zegel van Hubert van Vianen, ridder (1316).⁴³³
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Gerard van Waardenburg, zoon van Rudolf de Cock van Waardenburg, neemt op 20 januari 1317 de tienden van Hier, Neerijnen en Opijnen in pacht van het Kapittel van Sint Jan, waarbij als zijn borgen optreden Hubert van Vianen, ridder, Jan van Beusichem, Otto van Buren en Gerard van Schonauwen, knapen.⁴³⁴ Met het zegel van Hubert van Vianen (afb. 46).

Afb. 46. Zegel van Hubert van Vianen, ridder (1317).⁴³⁵
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

⁴³¹ HUA, Archief Bisschoppen, inv.nr. 304, d.d. 21-3-1316 (vidimus van 12-7-1346); Muller, Regesten Bisschoppen, no. 304, d.d. 21-3-1316 (vidimus 12-7-1346).

⁴³² HUA, Archief Bisschoppen inv.nr. 156-2, d.d. 24-11-1316; Muller, Regesten Bisschoppen, no. 396, d.d. 24-11-1316; Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden Bisschoppen no. 340, d.d. 24-11-1316.

⁴³³ Beschrijving: 1. omschrift: +S' HVBERTI DE VIANE MILITIS
2. kenmerken: rond, ca. 30 mm, bruine was, licht beschadigd.
3. zegelbeeld: een langwerpige gotische schild, vergezeld van twee bijchildjes.
4. wapen: drie zuilen (2:1); de bijchildjes: 1. (heraldisch rechts) geschuimbalkt van zeven stukken, 2. (heraldisch links) geschuimbalkt van zeven stukken met twee balken over alles heen.

⁴³⁴ HUA, Archief Kapittel Sint Jan, inv.nr. 272-3, d.d. 20-1-1317.

⁴³⁵ Beschrijving: 1. omschrift: +S' HVBERTI DE VIANE MILITIS
2. kenmerken: rond, ca. - mm, bruine was, gaaf.
3. zegelbeeld: een langwerpige gotische schild, vergezeld van twee bijchildjes.
4. wapen: drie zuilen (2:1), met in de bijchildjes: 1. (heraldisch rechts) geschuimbalkt van zeven stukken, en 2. (heraldisch links) geschuimbalkt van zeven stukken met twee balken over alles heen.

Gijsbert van Ruwiel neemt op 26 maart 1318 van het kapittel van Sint Pieter de tienden en het gerecht in Breukeleveen in pacht, waarbij o.a. Hubert van Vianen, ridder, getuige is en zegelt (afb. 47).⁴³⁶

Afb. 47. Zegel van Hubert van Vianen, ridder (1318).⁴³⁷
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Het laatste optreden van Hubert van Vianen is op 6 mei 1318 wanneer hij voor zijn neef Jacob van Lichtenberg zegelt.⁴³⁸

Uit dit huwelijk:

1. *Reinout van Vianen*, vermeld 1320 (postuum), overl. niet lang voor 11 juli 1308.

Hij is overleden voor zijn vader. Zo konden de leengoederen vererven op zijn jongere broer Sweder, die al voor 11 juli 1308 zelfstandig optreedt. In 1320 wordt Agnes, dochter van Reinout van Vianen, broer van de leenheer Sweder van Vianen, knaap, beleend met de helft van 7 hoeven in Overheicop, gemeen met Jan van Drakenburg.⁴³⁹

Kind:

1. *Agnes van Vianen*, vermeld 1320.
2. *Sweder van Vianen*, volgt VI-b.
3. (...) van Vianen, tr. *Dirk Bokel*,⁴⁴⁰ ridder (1306), vermeld 1303-1333, zn. van Gijsbert Bokel.

Uit dit huwelijk:

1. *Dirk Bokel*, vermeld 1345, jong overleden.

⁴³⁶ HUA, Kapittel Sint Pieter, inv.nr. 869, d.d. 26-3-1318.

⁴³⁷ Beschrijving: 1. omschrift: +S'HVBER[TI·DE·VIA]NE'·MI[LITIS]

2. kenmerken: rond, ca. 25 mm, bruine was, beschadigd.

3. zegelbeeld: een langwerpige gotische schild, vergezeld van twee bijchildjes.

4. wapen: drie zuilen (2:1); de bijchildjes: 1. (heraldisch rechts) geschuimbalkt van zeven stukken, 2. (heraldisch links) geschuimbalkt van zeven stukken met twee balken over alles heen.

5. bijzonderheden: het zegel is in plastic geseald.

⁴³⁸ HUA, Verzameling Adriaan van Winssen, inv.nr. 8, fol. 87v, d.d. 6-5-1318.

⁴³⁹ Kort, Leenkamer Vianen (1986), blz. 618 (leen 503).

⁴⁴⁰ Hoek, De woning van heer Dirk van Hodenpijl, kolom 49.

2. *Agniесе Bokel*,⁴⁴¹ overl. voor 1352, tr. 1^e (lijftocht 17 augustus 1336) *Simon van Benthem*,⁴⁴² vermeld 1330-1343, overl. Warns 26 september 1345 (gesneuveld), zn. van Simon van Benthem en (Johanna) van Wassenaar, tr. 2^e (voor 10 juni 1348) *Gerard van Herlaer*,⁴⁴³ heer van Ammerzoden, vermeld 1348-1354, overl. voor 29 januari 1354, zn. van Dirk van Herlaer, heer van Ameide, en Heylwich.

4. *Hendrik van Vianen*, volgt VI-c.
5. *Nicolaas van Vianen*, ridder (1339), vermeld 1326,⁴⁴⁴ 1339.

Op 31 oktober 1339 sloot Hendrik van Vianen, ridder, ten behoeve van het kind van Goye, waar hij momber over is, een pachtovereenkomst met het kapittel van Sint Marie, waarbij o.a. heer Nicolaas van Vianen borg is en zegelt (afb. 48).⁴⁴⁵

Afb. 48. Tekening van het zegel van Nicolaas van Vianen, ridder (1339).⁴⁴⁶
(*Het Utrechts Archief*)

6. *Steven van Vianen*, vermeld 1326,⁴⁴⁷ kanunnik ten Dom, memorie 5 juni.⁴⁴⁸

VI-b. *Sweder van Vianen*, knaap (1320), ridder (1324), maarschalk (1321), vermeld 1308-1334, testeert 1 augustus 1327, in leven 18 januari 1334, memorie 4 december,⁴⁴⁹ overl. 4 december 1334/36, dood 13 juli 1337, tr. *Elisabeth (Elsabe) van Heemskerk*,⁴⁵⁰ vermeld 1326, memorie 20 december,⁴⁵¹ dr. van Gerard van Heemskerk en Ada van Egmond.

Sweder van Vianen was borg voor Jan van Culemborg bij het opstellen van diens huwelijksvoorwaarden met de zuster (Petronella) van Sweder van Abcoude. De akte is niet gedateerd, maar zal voor 11 juli 1308 dateren toen de dispensatie voor dit huwelijk van de paus werd

⁴⁴¹ Hoek, De woning van heer Dirk van Hodenpijl, kolom 49.

⁴⁴² Obreen, Van Benthem, kolom 399-400.

⁴⁴³ Kuys, Van Herlaer, blz. 389.

⁴⁴⁴ Van Mieris II, blz. 401-402, d.d. 29-9-1326. [zie: bijlage 8]

⁴⁴⁵ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 12, fol. 34v-35, d.d. 31-10-1339.

⁴⁴⁶ Beschrijving: 1. omschrift: [-]COLA[-]
2. kenmerken: rond, - mm, groene was, zwaar beschadigd.
3. zegelbeeld: een halfroond schild.
4. wapen: verm. een gaande leeuw en twee zuilen (2:1).

⁴⁴⁷ Van Mieris II, blz. 401-402, d.d. 29-9-1326. [zie: bijlage 8]

⁴⁴⁸ Necrologium Sint Servaes, blz. 133. Juni Non. (= 5 juni) Dominus Stefanus de Vianen, canonicus Sancti Martini.

⁴⁴⁹ Necrologium Sinter Servaes, blz. 172. December Non. (= 5 december) Obiit Dominus Swederus de Vianen.

⁴⁵⁰ B. de Keijzer, *Van Rijswijk (Heemskerk – Poelenburg)* (Emmen, 2024). Gepubliceerd op HoGenDa.

⁴⁵¹ Necrologium Sint Servaes, blz. 174. December XIII Kal. (= 20 december) Obiit Domina Elsabe, matrona de Vianen.

verkregen.⁴⁵² Op 23 juni 1314 is Sweder van Vianen samen met verschillende andere leden van de familie getuige bij de belening van Machteld, dochter van Allard van Beusichem, met een waard, gelegen tussen Vreeswijk en de Nieuwevaart, door Elisabeth, dochter van Steven van den Waal (Wale), ridder, met toestemming van haar man Hugo Botter van Loenersloot.⁴⁵³ Op 16 oktober 1317 is Sweder van Vianen borg voor Wouter van Mijnden, knaap, zoon van heer Amelis van Mijnden, ridder.⁴⁵⁴ Jan van Beusichem verleent op 6 december 1318 stadsrechten aan Culemborg.⁴⁵⁵ Bezegeld door o.a. Sweder van Vianen. Het zegel is identiek aan die van 1319. Op 26 januari 1319 is hij borg voor Roelof de Rover van Montfoort.⁴⁵⁶ Aan de oorkonde hangt zijn zegel (afb. 49).

Afb. 49. Zegel van Sweder van Vianen, knaap (1319).⁴⁵⁷
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Op 23 januari 1320 droeg Sweder van Vianen, knaap, het gerecht, tiende en cijns van Reijerscop (onder Harmelen), een leen van de bisschop van Utrecht, over aan Floris, zoon van Sweder van Montfoort.⁴⁵⁸ Sweder van Vianen erkent op 12 augustus 1321 van Frederik, bisschop van Utrecht, te hebben ontvangen het gerecht tussen Neude en Bodegraven, en belooft die te zullen beheren zoals de maarschalken gewoonlijk plegen te doen. Hij zal daarvoor 300 pond zwarte Tournois ontvangen voor zijn kosten.⁴⁵⁹ Op 22 december 1321 wordt hij als één van de raadslieden voor de bisschop aangewezen.⁴⁶⁰ Graaf Willem II belooft de raadslieden w.o. Sweder van Vianen de door hun gemaakte kosten te vergoeden.⁴⁶¹ In een geschil blijkt Sweder van Vianen op 8 december 1322 benoemd te zijn tot commissaris.⁴⁶² Ook wordt hij op 29 maart 1323 genoemd als scheidsrechter in een geschil tussen Sweder van Montfoort en

⁴⁵² Immink, *Registrum Guidonis*, blz. 176-178, d.d. (voor 11-7-1308).

⁴⁵³ Berkelbach van der Sprenkel, *Oorkonden Bisschoppen*, no. 290, d.d. 23-6-1314.

⁴⁵⁴ Van Mieris II, blz. 189, d.d. 16-10-1317.

⁴⁵⁵ Van Schilfgaarde, *Culemborg*, regest 49, d.d. 6-12-1318. Verleent vrijheden aan de poorters.

⁴⁵⁶ HUA, *Archief Kapittel Oudmunster*, inv.nr. 671-2, d.d. 26-1-1319.

⁴⁵⁷ Beschrijving: 1. omschrift: [+S'SV]EDERI·DE·VIANE'·FAMV[LI]

2. kenmerken: rond, ca. 25 mm, rode was, beschadigd.

3. zegelbeeld: een langwerpige gotisch schild, vergezeld van twee bijschildjes.

4. wapen: drie zuilen (2:1); de bijschildjes: 1. (heraldisch rechts) geschuinbalkt van zeven stukken, 2. (heraldisch links) geschuinbalkt van zeven stukken met twee balken over alles heen.

5. bijzonderheden: het zegel is in plastic geseald.

⁴⁵⁸ HUA, HHA Montfoort inv.nr. 349, d.d. 23-1-1320; Berkelbach van der Sprenkel, *Oorkonden Bisschoppen*, no. 437, d.d. 23-1-1320.

⁴⁵⁹ Muller, *Regesten Bisschoppen* no. 431, d.d. 12-8-1321; Berkelbach van der Sprenkel, *Oorkonden Bisschoppen*, no. 480, d.d. 12-8-1321.

⁴⁶⁰ Berkelbach van der Sprenkel, no. 491, d.d. 22-12-1321; Berkelbach van der Sprenkel, no. 492, d.d. 22-12-1321.

⁴⁶¹ Berkelbach van der Sprenkel, no. 505, d.d. 18-4-1322.

⁴⁶² Berkelbach van der Sprenkel, no. 540, d.d. 8-12-1322.

Hendrik van Montfoort.⁴⁶³ Op 12 juli 1323 geven Jan, bisschop van Utrecht, en Willem III, graaf van Holland en Henegouwen, bepalingen omtrent de schouw en onderhoud van de Lekdijk, bezegeld door o.a. Sweder van Vianen, knaap (afb. 50).⁴⁶⁴

Afb. 50. Zegel van Sweder van Vianen, knaap (1323).⁴⁶⁵
(Nationaal Archief)

Op 8 november 1323 stelt Jan, bisschop van Utrecht, met raad en bekrachtiging van graaf Willem III een dijkgraaf en 11 heemraden aan over de Lekdijk, mede bezegeld door Sweder van Vianen, knaap.⁴⁶⁶ Sweder van Vianen is blijkens de volgende oorkonde tussen 8 november 1323 en 24 juli 1324 ridder geworden.

Reinoud, zoon van de graaf van Gelre, ridder, doet op 24 juli 1324 een gerechtelijke uitspraak tussen Jan, bisschop van Utrecht, zijn neef, en Sweder van Vianen, ridder, over het hoge gerecht van Vrieswijk en de Nieuwevaart die Sweder in pand had, en zich de *gruit* had toegeëigend. Sweder wordt gelast de pandbrieven aan de bisschop te overhandigen en van de *gruit* moet afblijven.⁴⁶⁷ Op dezelfde dag doet de bisschop van Utrecht en Reinoud, zoon van de graaf van Gelre, ridder, als scheidslieden uitspraak tussen Sweder van Vianen, ridder, Hendrik van Vianen, zijn broer, en hun helpers, enerzijds en de stad Utrecht anderzijds, met nadere bepalingen.⁴⁶⁸

Hendrik van Vianen belooft op 15 augustus 1326 onder bezegeling van de bisschop en de graaf Willem III, en Hubert Schenk van Beusichem, het slot en de heerlijkheid Vianen over te laten aan jonkvrouw Heilwig, dochter van Sweder van Vianen, zijn broer, en haar echtgenoot Willem van Duivenvoorde, of hun nakomelingen, indien zijn broer Sweder overlijdt zonder een zoon na te laten.⁴⁶⁹ Vervolgens blijkt uit een oorkonde van 29 september 1326 dat heer Sweder van Vianen, ridder, in verband met schulden het kasteel Vianen en de ambachtsheerlijkheid uit

⁴⁶³ Berkelbach van der Sprenkel, no. 559, d.d. 29-3-1323.

⁴⁶⁴ Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden Bisschoppen, nr. 575, d.d. 12-7-1323.

⁴⁶⁵ Beschrijving: 1. omschrift: +S' SVEDERI·DE·VIANE'·FAMVLI

2. kenmerken: rond, ca. 25 mm, groene was, vrij gaaf.

3. zegelbeeld: een langwerpige gotisch schild, vergezeld van twee bijschildjes.

4. wapen: drie zuilen (2:1); de bijschildjes: 1. (heraldisch rechts) geschuinbalkt van zeven stukken, 2. (heraldisch links) geschuinbalkt van zeven stukken met twee balken over alles heen.

⁴⁶⁶ Van Mieris II, blz. 333, d.d. 8-11-1323,

⁴⁶⁷ HUA, Domkapittel inv.nr. 793, fol. 20v-21, d.d. 24-7-1324; Berkelbach van der Sprenkel, no. 609, d.d. 24-7-1324. [zie: bijlage 5]

⁴⁶⁸ Berkelbach van der Sprenkel, no. 610, d.d. 24-7-1324.

⁴⁶⁹ Berkelbach van der Sprenkel, no. 724, d.d. 15-8-1326.

handen geeft aan graaf Willem III en zijn schoonzoon Willem van Duivenvoorde.⁴⁷⁰ In de oorkonde wordt verwezen naar de huwelijkse voorwaarden tussen Willem van Duivenvoorde en Heylewijf, zijn dochter, en verder wordt genoemd ‘Veren Lysebetten’, der Vrouwen van Vianen’, zijn vrouw. Zij krijgt jaarlijks een uitkering van 240 pond Tournois. Voorts genoemd ‘Claes ende Steven Heren Zueders broederen’, die beiden jaarlijks 100 pond Tournois krijgen, terwijl ‘Katrinen, sire suster’ eveneens jaarlijks 100 pond Tournois zal ontvangen. Bij Catharina is ‘sire suster’ geïnterpreteerd als dat zij een zuster van Sweder van Vianen zou zijn, maar het gaat hierom een dochter. Zij was na het overlijden van Heilwig, haar zuster, enige tijd vrouwe van Vianen.

Hierna wordt Sweder van Vianen, ridder, op 24 maart 1327 vermeld in een belending van land.⁴⁷¹ Vervolgens is hij op 6 mei 1327 borg voor de bisschop van Utrecht.⁴⁷² Niet lang daarna testeert Sweder van Vianen, ridder, op 1 augustus 1327. Een uittreksel van dit testament is opgenomen in een vidimus van 14 respectievelijk 20 maart 1345.⁴⁷³ Het uittreksel behelst de schenking aan de kapel, die zijn ouders op hun goed te Vianen gebouwd hebben en waarvan hij patroon is, van 12 morgen land, gelegen in ‘Sliterhoeve’ in de parochie Gasperden, vroeger eigendom van Willem van Sliterhoeve, bestaande uit 7½ morgen tussen het land van *Dirk Bokel, ridder, zoon van zijn zuster*, en het land van Herman van Sliterhoeve, en 4½ morgen tussen het land van Herman van Sliterhoeve en van hemzelf. Hij verleent de kapel aan Willem, zoon van Elias van Gasperde, geestelijke.

Graaf Willem III stelt op 24 juli 1328 samen met heer Sweder van Abcoude, ridder, de huwelijkse voorwaarden vast tussen jonkvrouw Sibille, dochter van heer Wolfert, nicht van de graaf, en Jan van Culemborg, neef van heer Sweder. Onder de borgen voor heer Sweder wordt o.a. Sweder van Vianen, ridder, genoemd.⁴⁷⁴ Op 26 januari 1329 is hij borg voor Roelof de Rover van Montfoort toen deze van het kapittel van Oudmunster het gerecht Linschoten, de cijnsen en tienden aldaar, in erfpacht nam.⁴⁷⁵ Aan de oorkonde hangt zijn zegel (afb. 51).

Graaf Willem III verklaart op 23 september 1329 dat hij op verzoek van de bisschop vrede gelegd heeft tussen Sweder van Vianen en Jan van Lichtenberg enerzijds en de stad Utrecht anderzijds, en daarbij Hendrik van de Lek ten onrechte als bondgenoot van beide partijen heeft vermeld.⁴⁷⁶ Op 29 januari 1330 beleent Sweder, heer van Vianen, ridder, Hubert Schenk met het gericht van ‘Wolflant’ en het andere gericht, dat Gijsbert van Schalkwijk vroeger bezat, gelegen tussen de Diefdijk en het gericht van Paris, met tienden en cijnsen.⁴⁷⁷ Op 31 juli 1332 beloven de bisschop en burgemeesters, schepenen en raad van Utrecht om samen oorlog te voeren tegen Hendrik van de Lek, heer Willem van Duivenvoorde, heer Sweder van Vianen, en hun helpers, en geen afzonderlijke verdragen te sluiten.⁴⁷⁸

⁴⁷⁰ Van Mieris II, blz. 401-402, d.d. 29-9-1326. [zie: bijlage 8]

⁴⁷¹ Berkelbach van der Sprenkel, no. 748, d.d. 24-3-1327.

⁴⁷² Berkelbach van der Sprenkel, no. 765, d.d. 6-5-1327.

⁴⁷³ Berkelbach van der Sprenkel, no. 782, d.d. 1-8-1327.

⁴⁷⁴ NA, Archief Graven van Holland, inv.nr. 401, fol. 21v-22, no. 118, resp. inv.nr. 402, fol. 27-27v, no. 117, d.d. 24-7-1328; Van Mieris II, blz. 462, d.d. 24-7-1328.

⁴⁷⁵ HUA, Kapittel Oudmunster inv.nr. 671-3, d.d. 26-1-1329.

⁴⁷⁶ Berkelbach van der Sprenkel, no. 879, d.d. 23-9-1329.

⁴⁷⁷ Van Schilfgaarde, Culemborg, regest 80, d.d. 29-1-1330.

⁴⁷⁸ HUA, Archief Bisschoppen, inv.nr. 501, d.d. 31-7-1332; Berkelbach van der Sprenkel, no. 1038, d.d. 31-7-1332. Opmerkelijk is dat in de oorkonde Hendrik van de Lek, zonder titel, voorgaat voor heer Willem van Duivenvoorde en heer Sweder van Vianen.

Afb. 51. Zegel van Sweder van Vianen, ridder (1329).⁴⁷⁹
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Op 4 april 1333 verklaart Gijsbert uten Goye dat hij zijn huis in Het Goy met de voorburcht en de hofstede, waar het op staat, heeft opgedragen aan graaf Willem III, die het hem in recht leen heeft teruggegeven, met de bepaling dat het altijd een vrij huis voor de graaf zal zijn. Mede bezegeld door zijn verwanten heer Sweder, heer van Vianen, en heer Dirk van Lienden, ridders, Hubert Schenk van Culemborg, Jan van Culemborg en Gerard van den Vliet, knapen.⁴⁸⁰ Twee dagen later verkoopt graaf Willem III aan heer Sweder van Vianen en Hubert Schenk de heerlijkheden van Het Goy en Hagestein met alle toebehoren, behalve het huis ten Goye en gerecht te Houten en het Goy, welke goederen Sweder en Hubert in recht erfleen van hun zullen houden, dit met de bepaling dat wanneer de kopers of hun nakomelingen deze goederen zouden willen spitsen hij ieder een oorkonde zal geven.⁴⁸¹ De bisschop van Utrecht gelast op 22 augustus 1333 de geestelijken zodra zij zulks verzocht worden openlijk af te kondigen dat hij het vonnis heeft uitgesproken tegen Johan van Polanen, Sweder van Vianen, Willem van Duivenvoorde, Herbaren van Riede, ridders. Zij worden ervan beschuldigd dat zij de bisschoppelijke goederen verwoest hebben.⁴⁸²

Op 18 januari 1334 wordt er een uitspraak gedaan over de strijd tussen de bisschop en de stad Utrecht enerzijds en graaf Willem III, heer Willem van Duivenvoorde en de stad Oudewater anderzijds. Er wordt o.a. beslist dat Johan van Polanen, Willem van Duivenvoorde, Sweder van Vianen, ridders, de bisschop gedurende 6 weken met 200 man te scheep of te voet, of met 50 man te paard moeten dienen.⁴⁸³ Nog die zelfde dag wordt de excommunicatie eerder uitgesproken vanwege de roof en het buit nemen bij 'Maerene, in Ghenum en in Marsenbroec' over Johan van Polanen, Sweder van Vianen, Willem van Duivenvoorde en Herbaren van Riede, ridders, en vele anderen knapen w.o. 'Voernen de Vianen', ingetrokken.⁴⁸⁴

⁴⁷⁹ Beschrijving: 1. omschrift: [te zwaar beschadigd]

2. kenmerken: rond, ca. 25 mm, bruine was, zwaar beschadigd.

3. zegelbeeld: een langwerpige gotisch schild, vergezeld van twee bijschildjes.

4. wapen: drie zuilen (2:1), de bijschildjes: 1. (heraldisch rechts) nier maar aanwezig, 2. (heraldisch links) geschuimbalk van zeven stukken met twee balken over alles heen.

5. bijzonderheden: het zegel is gerestaureerd en in plastic geseald.

⁴⁸⁰ NA, Archief Graven van Holland, inv.nr. 401, fol. 16v, resp. inv.nr. 401, fol. 28-28v, no. 156, d.d. 4-4-1333.

⁴⁸¹ NA, Archief Graven van Holland, inv.nr. 401, fol. 31v, no. 171, resp. inv.nr. 402, fol. 38, no. 173, d.d. 6-4-1333.

⁴⁸² Berkelbach van der Sprenkel, no. 1102, d.d. 22-8-1333.

⁴⁸³ Berkelbach van der Sprenkel, no. 1112, d.d. 18-1-1334.

⁴⁸⁴ Berkelbach van der Sprenkel, no. 1113, d.d. 18-1-1334.

Hierna komt Sweder van Vianen niet meer voor. Op 13 juli 1337 komt zijn dochter Heilwig voor als vrouwe van Vianen, zodat zijn overlijden tussen 18 januari 1334 en 13 juli 1337 valt.

Uit dit huwelijk:

1. *Heylwich van Vianen*,⁴⁸⁵ vrouwe van Vianen, vermeld 1333-1351, overl. 14 februari 1351, tr. (voor 15 augustus 1326)⁴⁸⁶ *Willem van Duivenvoorde*,⁴⁸⁷ alias Snickerieme, heer van Oosterhout, burggraaf van Geertruidenberg, ridder, kamerling van graaf Willem III, vermeld 1313-1352, overl. 12 augustus 1353, begr. Brussel in de kapel der Rijke Clarissen, (bastaard) (door keizer Lodewijk IV op 11 augustus 1329 gewettigde) zn. van Philips van Duivenvoorde.

Volgens een rouwbord,⁴⁸⁸ dat in de Utrechtse Domkerk hing en nagetekend is door A. van Buchel, zouden de kwartierwapens van Heylwig van Vianen, vrouwe van Vianen, kinderloos overleden op Sint Valentijnsdag 1351 (= 14 februari), er als volgt uitzien (afb. 52).

Afb. 52. De kwartierwapens van Heylwich van Vianen.
(Foto Het Utrechts Archief)

Toelichting

De kwartieren van vaderszijde,⁴⁸⁹ namelijk (1) Vianen, (2) Goy, (3) Lichtenberg en (4) Arkel stemmen overeen met hetgeen het genealogische onderzoek heeft opgeleverd. De

⁴⁸⁵ Dek, Culemborg, kolom 126.

⁴⁸⁶ Berkelbach van der Spenkel, no. 724, d.d. 15-8-1326.

⁴⁸⁷ Dek, Van Duivenvoorde, blz. 101.

⁴⁸⁸ HUA, Monumenta, fol. 20v; De Wapenheraut 1904, blz. 229.

⁴⁸⁹ (1) Vianen: in zilver drie zwarte zuilen, (2) Goy: gedwarsbalkt van vair en rood van 6 stukken, (3) Lichtenberg: in rood drie gouden lelies met een geschulpte schildzoom van goud, (4) Arkel: in zilver twee gekanteelde dwarsbalken.

kwartieren van moederszijde,⁴⁹⁰ namelijk (1) Egmond, (2) Heemskerk, (3) Strijen en (4) Oije, verwijzen naar de echtparen Egmond/Strijen en Heemskerk/Oije. In het eerste echtpaar valt Gerard II van Egmond en Elisabeth van Strijen, en in het tweede echtpaar Arnoud van Heemskerk en N.N. van Oije, te herkennen. Inpassing van Elisabeth (Elsabe), de moeder van Heylwich van Vianen, is op grond van de plaatsing van haar kwartierwapens chronologisch onmogelijk.

Het komt vaker voor dat er wordt geconstateerd dat kwartierwapens op graftombes of rouwborden ontbreken dan wel niet juist geplaatst zijn omdat men niet meer goed op de hoogte was van de precieze voorouders en hun wapenvoering. Ook kwam het voor dat een ongewenst kwartier op die manier werd verdonkeremaand.

De conclusie is dat de moederlijke kwartierwapens van Heylwich van Vianen juist zijn evenals de bedoelde grootouderechtparen, maar de opstelling had in overeenstemming met haar vaderlijke kwartieren moeten zijn: (1) Heemskerk, (2) Egmond, (3) Oije en (4) Strijen.

Graaf Willem III verklaart op 25 april 1327 dat met zijn toestemming Willem van Duivenvoorde, zijn kamerling, diens echtgenote Heilewif, dochter van heer Sweder van Vianen, een lijftocht heeft geschonken van 500 pond zwarte Tournois, op te brengen uit diverse met naam genoemde goederen.⁴⁹¹ Op 13 juli 1337 verklaren Willem van Duivenvoorde en Heilwig, vrouwe van Vianen, dat Hugo van Heenvliet, de navolgende lenen als enige van Elisabeth, diens moeder, heeft geërfd, namelijk (1) de hoeve Welboren bij Culemborg en (2) 22 hoeven in Lakerveld.⁴⁹²

2. *Catharina van Vianen*, vrouwe van Vianen (tussen 14 februari 1351 en 12 juni 1351), overl. 12 juni 1351.

Bastaard:

3. *Gerard Voorn van Vianen*, knaap (1334), vermeld 1334-1362.

Hij heeft een uitgebreid nageslacht.

Hij (Voorn van Vianen) wordt voor het eerst genoemd in op 18 januari 1334 in verband met de rooftocht onder leiding van Sweder van Vianen,⁴⁹³ zijn vader, en daarna met het opheffen van de excommunicatie.⁴⁹⁴

Op 14 mei 1346 beleent Elisabeth, dochter van Steven van den Waal, ridder, haar neef 'Gerard Voerne van Vianen' met de waard, gelegen tussen Vreeswijk en de Nieuwevaart.⁴⁹⁵ In 1356 wordt hij als leenmangetuige en oom van de leenheer (= Gijsbert, heer van Vianen en uten Goye) genoemd.⁴⁹⁶ Op 20 juni 1362 belooft 'Gherijid Voern van Vyanen' aan de stad Utrecht, om zonder hun toestemming op de hofstede te

⁴⁹⁰ (1) Egmond: gekeperd van goud en rood van 12 stukken, (2) Heemskerk: in blauw een rood getongde en genagelde zilveren leeuw, (3) Strijen: in goud drie rode Sint Andrieskruisjes, (4) Oyen: in zilver drie rode rozen met een zilveren hart.

⁴⁹¹ NA, Archief Graven van Holland, inv.nr. 190 f. 55r, nr. 260, inv.nr. 289, fol. 45v, no. 255, d.d. 25-4-1327; Van Mieris II, blz. 426, d.d. 25-4-1327.

⁴⁹² Kort, Leenkamer Vianen (1986), blz. 288 (leen 328) en 736 (leen 529).

⁴⁹³ Berkelbach van der Sprenkel, no. 1112, d.d. 18-1-1334.

⁴⁹⁴ Berkelbach van der Sprenkel, no. 1113, d.d. 18-1-1334.

⁴⁹⁵ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 17, fol. 17, d.d. 14-5-1346.

⁴⁹⁶ Kort, Leenkamer Vianen (1986), blz. 527 (leen 420).

Vreeswijk, waarop hij begonnen is een stenen huis te maken, noch op een halve mijn van dat aan deze zijde van de Lek een nieuw stenen huis of veste te zullen timmeren, en zegelt de oorkonde (afb. 53).⁴⁹⁷

Afb. 53. Zegel van Gerard Voorn van Vianen, knaap (1362).⁴⁹⁸
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

VI-c. *Hendrik van Vianen*,⁴⁹⁹ knaap (1327), ridder (1338), vermeld 1324-1352, in leven 4 augustus 1352, overl. 3 oktober 1352, dood 22 januari 1353, tr. *Catharina uten Goye*,⁵⁰⁰ vrouwe van Goye, burggravin van Utrecht (1349), beleend met het burggraafschap 27 augustus 1349, overl. 1349/51, dood 1 mei 1351, dr. van Gijsbert IV uten Goye en (...) van Werconden.

Op 24 juli 1324 doen de bisschop van Utrecht en Reinoud, zoon van de graaf van Gelre, ridder, als scheidslieden uitspraak tussen Sweder van Vianen, ridder, Hendrik van Vianen, zijn broer, en hun helpers, enerzijds en de stad Utrecht anderzijds, met nadere bepalingen.⁵⁰¹

Hendrik van Vianen belooft op 15 augustus 1326 onder bezegeling van de bisschop en de graaf Willem III, en Hubert Schenk van Beusichem, het slot en de heerlijkheid Vianen over te laten aan jonkvrouw Heilwig, dochter van Sweder van Vianen, zijn broer, en haar echtgenoot Willem van Duivenvoorde, of hun nakomelingen, indien zijn broer Sweder overlijdt zonder een zoon na te laten.⁵⁰² Hendrik van Vianen, knaap, is op 10 november 1327, borg voor de bisschop.⁵⁰³ Vervolgens vermeld op 26 mei 1328 en 12 november 1328.⁵⁰⁴ Verpachting van door het kapittel van Oudmunster van het gerecht Linschoten en de cijnsen en tienden aldaar op 16 januari 1329 aan Johannes van Linschoten.⁵⁰⁵ Aan de oorkonde van hangt het zegel van Hendrik van Vianen (afb. 54).

⁴⁹⁷ HUA, Stad Utrecht, toegang 701-1, inv.nr. 106, d.d. 20-6-1362.

⁴⁹⁸ Beschrijving: 1. omschrift: S'GE/RA'D/VOO'/VAN/VIA/NEN

2. kenmerken: rond, ca. 20 mm, bruine was, gaaf.

3. zegelbeeld: een gotisch schild gevat in een scherp toelopende spitsboogzespas, aangevuld met zes ringen

4. wapen: drie zuilen (2:1), waaroverheen een schuinstreep.

5. bijzonderheden: het zegel is in plastic geseald.

⁴⁹⁹ Dek, Culemborg, kolom 127.

⁵⁰⁰ De Keijzer, Uten Goye-1, blz. 167; De Keijzer, Uten Goye-2.

⁵⁰¹ Berkelbach van der Sprenkel, no. 610, d.d. 24-7-1324.

⁵⁰² Berkelbach van der Sprenkel, no. 724, d.d. 15-8-1326.

⁵⁰³ Berkelbach van der Sprenkel, no. 803, d.d. 10-11-1327.

⁵⁰⁴ Berkelbach van der Sprenkel, no. 823, d.d. 26-5-1328; Berkelbach van der Sprenkel, no. 848, d.d. 12-11-1328.

⁵⁰⁵ HUA, Archief Kapittel Oudmunster, inv.nr. 671-3, d.d. 26-1-1329.

Afb. 54. Zegel van Hendrik van Vianen, knaap (1329).⁵⁰⁶
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*).

Op 12 februari 1329 verklaart Hendrik van de Lek, knaap, dat Jan van der Cule 17 morgen land heeft verkocht aan de deken en het kapittel van Oudmunster te Utrecht.⁵⁰⁷ Op dezelfde dag volgt de formele overdracht, waarbij als borgen optreden heer Wouter van Bloemenstein, kanunnik van Sint Pieter, Hendrik van de Lek, Hendrik van Vianen en Hendrik vanden Rijn, knapen.⁵⁰⁸ Het zegel van Hendrik van Vianen hangt aan de oorkonde (afb. 55).

Afb. 55. Zegel van Hendrik van Vianen, knaap (1329).⁵⁰⁹
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*).

Hendrik van Vianen, knaap, is op 12 januari 1331 borg voor de bisschop.⁵¹⁰ Blijkens de volgende oorkonde is hij tussen 12 januari 1331 en 23 juni 1338 ridder geworden. Ter gelegenheid waarvan hij een nieuwe zege; heeft laten vervaardigen.

⁵⁰⁶ Beschrijving: 1. omschrift: S'HENRIC·DE·[VIANE·FAMV]LI
2. kenmerken: rond, ca. 18 mm, zwarte was, gaaf.
3. zegelbeeld: een halfronde schild.
4. wapen: drie zuilen (2:1).
5. bijzonderheden: het zegel is in plastic geseald.

⁵⁰⁷ HUA, Archief Kapittel Oudmunster, inv.nr. 2041-2, d.d. 12-2-1329.

⁵⁰⁸ HUA, Archief Kapittel Oudmunster, inv.nr. 2041-3, d.d. 12-2-1329. [zie: bijlage 9]

⁵⁰⁹ Beschrijving: 1. omschrift: [niet te onderscheiden]
2. kenmerken: rond, ca. 18 mm, bruine was, zwaar beschadigd.
3. zegelbeeld: een halfronde schild.
4. wapen: drie zuilen (2:1).
5. bijzonderheden: het zegel is gerestaureerd en in plastic geseald.

⁵¹⁰ Berkelbach van der Sprenkel, no. 984, d.d. 12-1-1331.

Op 23 juni 1338 is Hendrik van Vianen, ridder, als getuige aanwezig toen Hendrik de Rover van Montfoort het gerecht Linschoten in pacht nam.⁵¹¹ Aan de oorkonde hangt zijn zegel (afb. 56).

Afb. 56. Het zegel van Hendrik van Vianen, ridder (1338).⁵¹²
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Op 18 mei 1339 zegelt Hendrik van Vianen, ridder, een beleningsoorkonde.⁵¹³ Van het zegel is een tekening bewaard gebleven (afb. 57), maar is niet waarheidsgetrouw (vergelijk afb. 58).⁵¹⁴

Afb. 57. Tekening van het zegel van Hendrik van Vianen, ridder (1339).⁵¹⁵
(*Het Utrechts Archief*)

⁵¹¹ HUA, Kapittel Oudmunster inv.nr. 671-4, d.d. 23-6-1338.

⁵¹² Beschrijving: 1. omschrift: S'HENRICI/DE-VIANE'/MILITIS
2. kenmerken: rond, ca. 25 mm, bruine was, beschadigd.
3. zegelbeeld: een gotisch schild gevat in sierboogdriepas versierd met menskopjes verweven met een rondboogdriehoek, waarvan de bovenste versierd met een adelaar.
4. wapen: drie zuilen (2:1).
5. bijzonderheden: het zegel is in plastic geseald.

⁵¹³ Berkelbach van der Sprenkel, no. 1259, .d. 18-5-1339.

⁵¹⁴ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 8, fol. 25, d.d. 18-5-1339.

⁵¹⁵ Beschrijving: 1. omschrift: -
2. kenmerken: rond, - mm, groene was, zwaar beschadigd.
3. zegelbeeld: een gotisch schild (verder onjuist).
4. wapen: drie zuilen (2:1).
5. bijzonderheden: de tekening is zeer matig in vergelijking met de andere tekening (1339) en de bewaard gebleven zegels (1338 en 1351).

Op 31 oktober 1339 sloot Hendrik van Vianen, ridder, ten behoeve van het kind van Goye, waar hij momber over is, een pachtovereenkomst met het kapittel van Sint Marie voor 10 jaar van de tienden van Goy.⁵¹⁶ Met een tekening van zijn zegel (afb. 58).

Afb. 58. Tekening van het zegel van Hendrik van Vianen, ridder (1339).⁵¹⁷
(*Het Utrechts Archief*)

Op 8 januari 1349 verklaarde Hendrik van Vianen, ridder, dat hij het rentmeesterambt van Utrecht, behalve de tol van Renen, het gruihuis te Utrecht en de renten in het kerspel van Renen, van Jan van Arkel, bisschop van Utrecht heeft aangenomen voor 400 pond per jaar, ‘also verre alsoe dat vrouwe Katerinen ende Johan heer van Culenborch voers. moghelic docht’.⁵¹⁸ In het zelfde jaar werd ‘Katerinen, Vrouwe van Goye, Borchgravinne van Utrecht, Her Henrics Wyf van Vyanen’ op 27 augustus beleend door Jan van Arkel, bisschop van Utrecht, met het burggraafschap van Utrecht. Verder met een goed, geheten ‘Hedewicwyc’ erve, met gerecht en cijns, de tienden, gelegen over de Oude Rijn, naast de voornoemde erve een ‘stede’, geheten ‘Leemkolkervelt’, 24 morgen land, gelegen boven de ‘Tullensteghe’ te Utrecht, belend boven ‘Johan Utenweerde, Ghysebrecht Heren Johans soens soens’ en beneden de vrouwe van Sint Servaes, het gerecht, tiende en cijns van ‘Nyencoep’ en het gerecht en tiende op ‘Harevelt’ en ‘den Vrythof’.⁵¹⁹

De oudste zoon ‘Gijsbert uten Goye’ blijkt op 1 mei 1351 zijn moeder opgevolgd te zijn in het burggraafschap van Utrecht.⁵²⁰ De oorkonden is bezegeld door o.a. Hendrik, heer van Vianen (afb. 59). Op 4 augustus 1352 beleende Willem, hertog etc., Hendrik, heer van Vianen, met ‘die poorte’ van Vianen en het gerecht van Helsdingen, waarna na zijn overlijden Gijsbert uten Goye, zijn zoon, op 22 januari 1353 ermee werd beleend.⁵²¹ Gijsbert, heer van Vianen en Goye, en Hubert en Hendrik van Vianen, zijn broers, verzoenen zich op 22 oktober 1355 met bisschop Jan van Arkel, Gijsbert, heer van Abcoude en Gaasbeek, en de stad Utrecht.⁵²²

⁵¹⁶ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 12, fol. 34v-35, d.d. 31-10-1339.

⁵¹⁷ Beschrijving: 1. omschrift: S·HENRICI·/DE·VIANE·/MILITIS

2. kenmerken: rond, - mm, groene was, gaaf.

3. zegelbeeld: een gotisch schild gevat in een sierboogdriepas versierd met takjes (= menskopjes) verweven met een rondboogdriepas, waarvan de bovenste versierd met een bloem (= adelaar).

4. wapen: drie zuilen (2:1).

⁵¹⁸ HUA, Archief Bisschoppen, inv.nr. 391 (nieuw nummer 618), d.d. 8-1-1349.

⁵¹⁹ Van de Water, Placaatboek III, blz. 50.

⁵²⁰ HUA, Archief Kapittel Sint Marie, inv.nr. 773-1, d.d. 1-5-1351.

⁵²¹ Van Mieris, blz. 808, d.d. 24-1-1352 paasstijl = 22-1-1353).

⁵²² Muller, Regesten Bisschoppen no. 905, d.d. 22-10-1355.

Afb. 59. Het zegel van Hendrik van Vianen, ridder (1351).⁵²³
(*Het Utrechts Archief*)

Uit dit huwelijk:

1. *Gijsbert van Vianen (Gijsbert uten Goye)*,⁵²⁴ heer van Vianen en Goye, burggraaf van Utrecht (1351), vermeld vanaf 1351, overl. 21 augustus 1391, tr. (kort voor 24 april 1353 *Beatrix van Egmond*,⁵²⁵ over. na 14 maart 1389, dr. van Jan I, heer van Egmond, en Guyote van IJsselstein.
2. *Hubert van Vianen*,⁵²⁶ vermeld 1355, 1368.⁵²⁷
3. *Hendrik van Vianen*,⁵²⁸ heer van Jaarsveld, knaap (1355), ridder (1389), overl. 1392/94, tr. (voor 6 juni 1381) *Lutgard van Kuinre*, dr. van Herman I, graaf van Kuinre, en Mechteld van der Ese. Zij tr. 1^e Hendrik van Vernenburg alias van Edenich, overl. Goor 27 oktober 1368 (gesneuveld).
4. *Sweder van Vianen*,⁵²⁹ knaap (1358), ridder (1375), overl. voor 1403, tr. (voor 7 augustus 1354) *Machteld van Zuylen*, vrouwe van Beverweerd. Zij tr. 1^e Otto van IJsselstein.
5. *Reinout van Vianen*,⁵³⁰ vermeld 1380, deken van Sint Jan en postulaat van Utrecht.

V-d. *Sweder van Vianen*,⁵³¹ knaap, vermeld 1294-1298, memorie 22 augustus,⁵³² overl. 22 augustus 1309, dood voor 14 september 1309, tr. (...) *uten Goye*, dr. van Wouter II uten Goye en (Elisabeth) van de Lede.

Op 25 oktober 1294 is hij één van de vele Utrechtse ridders en knapen, die onder bepaalde voorwaarden zich verbinden om graaf Floris V bij te staan.⁵³³ Met zijn zegel (afb. 60).⁵³⁴

⁵²³ Beschrijving: 1. omschrift: S·HENRICI·/DE·VIANE·/MILITIS
2. kenmerken: rond, 25 mm, bruine was, beschadigd.
3. zegelbeeld: een gotisch schild gevat in een sierboogdriepas versierd met menskopjes verweven met een rondboogdriepas, waarvan de bovenste versierd met een adelaar.
4. wapen: drie zuilen (2:1).

⁵²⁴ Dek, Van Culemborg, kolom 127.

⁵²⁵ Dek, Van Egmond, blz. 14-15.

⁵²⁶ Dek, Van Culemborg, kolom 130. Het aldaar gestelde, dat hij vermeld wordt sedert 1330 en ridder was, is niet juist.

⁵²⁷ Fruin, Archief Montfoort, regest 82, d.d. 8-4-1368.

⁵²⁸ Dek, Van Culemborg, kolom 130.

⁵²⁹ Dek, Van Culemborg, kolom 132.

⁵³⁰ Dek, Van Culemborg, kolom 127.

⁵³¹ De Keijzer, Uten Goye-1, blz. 160; De Keijzer, Uten Goye-2.

⁵³² Necrologium Sint Servaes, blz. 150. Augustus: XI Kal (= 22 augustus) Obiit Swederus van Vianen.

⁵³³ OSU V no. 2655, d.d. 25-10-1294.

⁵³⁴ CSN no. 1299.

Afb. 60. Zegel van Sweder van Vianen, knaap (1294).⁵³⁵
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Na de moord op graaf Floris V sloten in 1298 een groot aantal Utrechtse edelen w.o. Sweder van Vianen, knaap, een verbond met graaf Jan I.⁵³⁶ Vervolgens is hij samen met zijn oudere broer Hubert van Vianen, ridder, op 20 augustus 1298 getuige voor Hendrik de Rover, burggraaf van Montfoort, toen deze van de deken en het kapittel van Oudmunster 24 morgen land in Blokland in erfpacht nam.⁵³⁷ Ook aan deze oorkonde hangt zijn zwaar beschadigde zegel (afb. 61).⁵³⁸

Afb. 61. Zegel van Sweder van Vianen, knaap (1298).⁵³⁹
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Op 14 september 1309 kwam een verzoening tot stand in verband met de doodslag op Sweder van Vianen. De kosten van de zoen werden bepaald op niet minder dan 2.625 pond, waarvan 2.000 pond voor zijn kinderen en magen terwijl 625 pond voor de Bisschop was bestemd.⁵⁴⁰

⁵³⁵ Beschrijving: 1. omschrift: +S·SVEDERI·DE·VIANE'
2. kenmerken: rond, ca. - mm, - was, gaaf.
3. zegelbeeld: een langgerekt halfronde schild.
4. wapen: drie zuilen (2:1).

⁵³⁶ OSU V no. 2877, d.d. 24-6-1298.

⁵³⁷ OSU V no. 2889, d.d. 20-8-1298.

⁵³⁸ CSN no. 1300 (= plaat 210, no. 1298).

⁵³⁹ Beschrijving: 1. omschrift: -
2. kenmerken: rond, ca. - mm, witte was, zwaar beschadigd.
3. zegelbeeld: een langgerekt halfronde schild.
4. wapen: drie zuilen (2:1).

⁵⁴⁰ Immink, Registrum Guidonis, blz. 68-69.

De latere toenaam van de familie is afgeleid van het huis Bloemenstein, dat in de parochie Tull, later Honswijk, ligt en een leen is van Uten Goye.

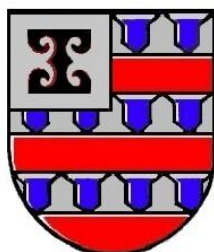
Uit dit huwelijk:

1. *Elisabeth van Bloemenstein*, tr. *Jan van Heenvliet*,⁵⁴¹ vermeld 1307-1344, zn. van Hugo van Heenvliet en Jutte van de Lede.

De inpassing van Elisabeth als dochter van voornoemde Sweder van Vianen steunt op twee overwegingen. In de eerste plaats het terugkeren van de naam Sweder in het geslacht Van Heenvliet. In de tweede plaats verklaren op 13 juli 1337 Willem van Duivenvoorde en Heilwig, vrouwe van Vianen, dat Hugo van Heenvliet als enige de leengoederen van Elisabeth, diens moeder, heeft geërfd.⁵⁴² Deze verklaring bevestigt de familierelatie tussen de geslachten Van Heenvliet en Van Vianen.

2. *Sweder van Bloemenstein*, volgt VI-c.
3. *Wouter van Bloemenstein*, kanunnik van Sint Pieter, vermeld 1322,⁵⁴³ zegelde 1329, memorie 23 februari,⁵⁴⁴ overl. 23 februari 1339.⁵⁴⁵

Volgens Baron Van Spaen zegelde hij in 1329 met het wapen Uten Goye vergezeld in een vrijkwartier van een zuil.⁵⁴⁶ Normaliter duidt dit op een lid van het geslacht Uten Goye met een moeder uit een familie dat één of meerdere zuilen in het wapen voerde. Bij het terugzoeken van de oorspronkelijke bron bleek het te gaan om een pachtbrief, gedateerd 12 februari 1329, van 17 morgen land, gelegen in Gaspwerde, belend door 'Hendrix Vresen kinderen' en 'joncfrouwe Vten Goye', op naam van Jan van der Cule en waarbij onder andere Wouter van Bloemenstein, kanunnik van Sint Pieter, één van de borgen is.⁵⁴⁷ Helaas is zijn zegel verloren, zodat we het met de door Van Spaen gemaakte schets (afb. 62) moeten doen.

Afb. 62. Het zegel van Wouter van Bloemenstein, 1329.
Uitgewerkt in kleur op basis van de tekening van Van Spaen.

⁵⁴¹ De Keijzer, Borgen, blz. 21-22.

⁵⁴² Kort, Leenkamer Vianen (1986), blz. 288 (leen 328) en blz. 736 (leen 529).

⁵⁴³ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth inv.nr. 25, fol. 41-42, d.d. 2-8-1322.

⁵⁴⁴ Necrologium Sint Servaes, blz. 114. Februari: VII Kal. (= 23 februari) Dominus Walterus de Blomestein, canonicus Sancti Petri.

⁵⁴⁵ Vermast, Uten Goye, kolom 339 (1949). Transcriptie tekst rouwbord: 'Anno milleno ter C ter X-que noveno natalis Christi de Bloemensteyn subiisti mortem: Woltere, dum lux Februarii mere tertia vicena luxit, non sit tibi pena' [= In het jaar 1339 na Christus geboorte zijt Gij Wolterus van Bloemensteyn overleden, toen de Februidag 23 maal was verschenen. Geen straf zij Uw deel].

⁵⁴⁶ Hoge Raad van Adel, Collectie Van Spaen, inv.nr. 208, fol. 7, d.d. (12-2-)1329.

⁵⁴⁷ HUA, Kapittel Oudmunster inv.nr. 2041-3, d.d. 12-2-1329. [zie: bijlage 9]

Interessant is van Wouter van Bloemenstein een tekening van zijn rouwbord bewaard is gebleven dat nog in de tweede helft van 17^e eeuw in het kapittelhuis van Sint Pieter te Utrecht hing waarop niet minder dan zestien wapens in kleur zijn aangebracht.⁵⁴⁸ Van die tekening is een nauwkeurige reconstructie in kleur⁵⁴⁹ inclusief transcriptie van de tekst (afb. 63) gemaakt, waardoor het fraaie aanzien van dit rouwbord beter tot zijn recht komt. De zestien wapens zijn moeilijk te plaatsen indien ervan wordt uitgegaan dat het hier om zestien *kwartierwapens* zouden gaan, zoals Vermast veronderstelde.⁵⁵⁰

Afb. 63. Het rouwbord van Wouter van Bloemenstein, 1339.
Uitgewerkt in kleur op basis van de schets van Booth.

De vier wapens geplaatst onder de aaneengesloten reeks van twaalf schildjes aan de twee uiterste zijden zijn: (a) links: Arkel, Vianen, (b) rechts: Goye, Lichtenberg. Volgens de huidige stand van zaken vertegenwoordigen deze wapens de vier kwartieren van Wouter van Bloemenstein met dien verstande dat de schildjes – uitgaande van de algemene regel – niet correct zijn geplaatst. Dit zou moeten zijn: (a) links: Vianen, Lichtenberg, (b) rechts: Goye, Arkel (= van de Lede).

Voor wat betreft de bovenste twaalf schildjes is het opvallend dat op één uitzondering na alle schildjes bestaan uit algemene familiewapens dat wil zeggen zonder een brisure (bijvoorbeeld een barensteel). Juist die ene uitzondering bevat vermoedelijk de sleutel tot interpretatie van de twaalf schildjes. Het gaat om het wapen uiterst links van de reeks dat met zekerheid valt toe te wijzen als het *persoonlijke* wapen van Arnout Loef van Ruwel, proost van Sint Jan (zie het inleidende hoofdstuk). Waarschijnlijk geldt dit ook voor de andere familiewapens, waarbij leden van de desbetreffende families in de geestelijke stand zijn getreden.

Een ander punt is het overlijdensjaar. Volgens het rouwbord moet dit 1339 zijn geweest terwijl in een uittreksel uit het necrologium van het kapittel Sint Pieter het jaartal 1338 wordt genoemd.⁵⁵¹ Mogelijk ligt de gehanteerde jaartijl ten grondslag aan dit verschil. Het jaar 1339 zal vermoedelijk conform het rouwbord het juiste overlijdensjaar zijn.

⁵⁴⁸ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 171 t/m 172, blz. 613 (rechts).

⁵⁴⁹ Volgens de kleurencodes die bij de individuele wapens staan vermeld. Het veld van het wapen Lichtenberg zou volgens die kleurencode ‘blauw’ geweest zijn. De juiste kleur is echter rood dat bij het vervaardigen van de reconstructie is aangehouden.

⁵⁵⁰ Vermast, Uten Goye, kolom 339 (1949).

⁵⁵¹ Mattheus, *Foundationes et fata*, blz. 117. Uittreksel necrologium Sint Pieter. Anno 1338 obiit Walterus de Blommestein, noster Concanonicus.

VI-c. *Sweder van Bloemenstein*, knaap, vermeld 1313-1329, memorie 22 april,⁵⁵² tr. *Ermgardis van Loenersloot*, memorie 3 oktober,⁵⁵³ dr. van Gijsbert van Loenersloot en (...) Hugo Biddersdr.

In 1312 of begin 1313 werden Splinter heer Dirksz., Hugo van Loenersloot en Jan heer Dirksz. schuldig bevonden aan de dood van Ghizen Berenbois (Gysen Berenboys). Borgen voor Splinter waren heer Hubert van Vianen en Rover van Montfoort, terwijl op 11 april 1313 dat Sweder van Bloemenstein, Gerard Sprong en Hendrik Snoeyen zijn.⁵⁵⁴ Op 23 juni 1314 is Sweder van Bloemenstein samen met verschillende andere familieleden getuige bij de belening van Machteld, dochter van Allard van Beusichem, door Elisabeth, dochter van Steven van den Waal, ridder.⁵⁵⁵ In 1319 is hij borg voor Roelof de Rover van Montfoort en zegelt (afb. 64).⁵⁵⁶

Afb. 64. Zegel van Sweder van Bloemenstein, knaap (1319).⁵⁵⁷
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Gijsbert van Cats droeg op 9 november 1319 drie hoeven land, die in achterleen werden gehouden door Yewijn Hack van Malsen, over aan graaf Willem III om ze daarna weer in leen terug te ontvangen, waarbij Sweder van Bloemenstein optrad als getuige.⁵⁵⁸ Bij het opstellen van de schouwbrief op 12 juli 1323 betreffende de Lekdijk Bovendams wordt onder de vele zegelaars Sweder van Bloemenstein, knaap, vermeld.⁵⁵⁹ Op 6 juni 1325 is hij borg voor Hubert

⁵⁵² Necrologium Sint Servaes, blz. 125. April X Kal. (= 22 april) Swederus de Bloemenstein, contulit I scutum Guilliemi et pallium. Omdat hij als laatste wordt genoemd in de reeks memories op 22 april is het niet zeker of de toewijzing wel juist is.

⁵⁵³ Necrologium Sint Servaes, blz. 161. Oktober V Non. (= 3 oktober) Ermgardis Bloemenstein. Deze inschrijving is sterk ingekort of verbasterd. Normaal zou er hebben gestaan 'domicella Ermgardis de Bloemensteyn'.

⁵⁵⁴ Immink, Registrum Guidonis, blz. 100-101, d.d. 11-4-1313.

⁵⁵⁵ Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden Bisschoppen, no. 290, d.d. 23-6-1314.

⁵⁵⁶ HUA, Archief Kapittel Oudmunster, inv.nr. 671-2, d.d. 26-1-1319.

⁵⁵⁷ Beschrijving: 1. omschrift: [+S·S]VEDE[R·VA·BLOEME'S]TE[IN]

2. kenmerken: rond, ca. 20 mm, bruine was, gaaf.

3. zegelbeeld: een halfronde schild, vergezeld van twee bijschildjes.

4. wapen: drie zuilen (2:1); de bijschildjes: 1. (heraldisch rechts) gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken van vair (Uten Goye), 2. (heraldisch links) twee gekanteelde dwarsbalken (Arkel = Van de Lede).

5. bijzonderheden: het zegel is in plastic geseald.

⁵⁵⁸ Van Mieris II, blz. 226, d.d. 9-11-1319.

⁵⁵⁹ NA, Archief Graven van Holland inv.nr. 919, d.d. 12-7-1323; Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden Bisschoppen, no. 575, d.d. 12-7-1323.

Schenk van Beusichem bij de verpachting van de Hof te Beusichem,⁵⁶⁰ waaraan zijn nog redelijk goed bewaarde zegel hangt (afb. 65).

Afb. 65. Zegel van Sweder van Bloemenstein, knaap (1325).⁵⁶¹
(Het Utrechts Archief, foto auteur)

Omstreeks 1345 waren de tienden van Neder Boeicop, leenroerig aan Vianen, in het bezit van de kinderen van Sweder van Bloemenstein.⁵⁶²

Uit dit huwelijk:

1. *Jan van Bloemenstein*, volgt VII.
2. *Elisabeth van Bloemenstein*, vermeld 1347, tr. (lijftocht 26 november 1347) *Dirk van Jutphaas*, vermeld 1330, overl. voor 20 april 1355.

Op 26 november 1347 vestigde Dirk van Jutphaas de lijftocht voor zijn vrouw Elisabeth, dochter van Sweder van Bloemenstein, op de onderste helft van twee hoeven, gelegen in het gerecht van Linschoten, waarmee hij al op 2 november 1330 was beleend. Na het overlijden van Dirk van Jutphaas werd het leen op 20 april 1355 verkocht aan Willem Moelneve van Tuil, knaap.⁵⁶³

3. (verm.) *Wouter van Bloemendaal*, kanunnik van Sint Pieter 1350.⁵⁶⁴

VII. *Jan van Bloemenstein*, knaap (1346), ridder (1351), vermeld 1346-1363, leenmangetuige 1346, 1358, 1363,⁵⁶⁵ lid Kabeljauws verbond (1351),⁵⁶⁶ lid van de grafelijk raad (1351-1354), baljuw van Kennemerland (1351-1352, 1354-1355),⁵⁶⁷ overl. tussen 4 juni 1363 en 15 augustus

⁵⁶⁰ HUA, Kapittel Sint Jan inv.nr. 778-4, d.d. 6-6-1325.

⁵⁶¹ Beschrijving: 1. omschrift: [+S']S[VEDER]·VA·B[LOE]ME'[STEIN]

2. kenmerken: rond, ca. 24 mm, bruine was, gaaf.

3. zegelbeeld: een halfronde schild, vergezeld van twee bijschildjes.

4. wapen: drie zuilen (2:1), met twee bijschildjes: 1. (heraldisch rechts) gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken van vair (Uten Goye), 2. (heraldisch links) twee gekanteelde dwarsbalken (Arkel = Van de Lede).

⁵⁶² Kort, Leenkamer Vianen (1986), blz. 507 (leen 402); Kort, Leenkamer Culemborg (1987), blz. 121 (leen 47).

⁵⁶³ Kort, Grafelijke lenen Woerden-1 (1991), blz. 355 (leen 7).

⁵⁶⁴ HUA, Van Buchel Monumenta, fol. 41v. Wapen: in zilver drie zuilen (2:1) van zwart met in het schildhoofd een zwarte barensteel van drie hangers.

⁵⁶⁵ Van Schilfgaarde, Culemborg, no. 151, d.d. 19-7-1346, no 184, d.d. 18-4-1358 en no 201 en 202, d.d. 2-9-1363.

⁵⁶⁶ Smit e.a., Dagvaarten II, blz. 85-89, d.d. 12-6-1351.

⁵⁶⁷ Brokken, Hoekse en Kabeljauwse twisten, blz. 533.

1365, tr. 1^e *Margaretha van Heemskerk*, ‘domicellam de Bloemen’ (Bloemenstein),⁵⁶⁸ vermeld 1334,⁵⁶⁹ overl. (ruim) voor 26 september 1345, dr. van Gerard I van Heemskerk en Beatrix van Haarlem, tr. 2^e (tussen 26 september 1345 en 10 mei 1352) *Hadewig van Raaphorst*, vrouwe van Bloemenstein, overl. na 14 oktober 1397, memorie 3 februari,⁵⁷⁰ overl. 3 februari 1398/99, dood 4 mei 1399, dr. van Gerard van Raaphorst en Jutte die Vries. Zij tr. 1^e Alfert IV van der Horst,⁵⁷¹ knaap (1327), ridder (1343), vermeld 1317, 1327-1343/44, memorie 26 september,⁵⁷² gesneuveld 26 september 1345, zn. van Alfert III van Wulven en Hadewig (Heilwig) van Haarlem.

Op 23 mei 1350 werd er een verbond gesloten door hertog Willem van Beieren met zijn aanhangers van de Kabeljauwse partij tegen de Hoeken. Onder de aanhangers werd onder andere Jan van Bloemenstein, knaap, genoemd.⁵⁷³ Vervolgens verklaarde hij op 7 september 1350 van de bisschop 100 pond Utrechts ontvangen te hebben voor Dirk Lam.⁵⁷⁴ Hij is tussen 7 september 1350 en 1 mei 1351 ridder geworden. De oudste zoon ‘Gijsbert uten Goye’ van Hendrik, heer van Vianen, is op 1 mei 1351 zijn moeder opgevolgd in het burggraafschap van Utrecht.⁵⁷⁵ De oorkonde is bezegeld door o.a. Jan van Bloemenstein, ridder (afb. 66).

Afb. 66. Zegel van Jan van Bloemenstein, ridder (1351).⁵⁷⁶
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Op 23 mei 1351 zegt hertog Willem aan de edelen en steden plechtig toe geen goederen of inkomsten ‘des lands’ te zullen vervreemden. Onder de getrouwen is Jan van Bloemenstein, ridder, aanwezig.⁵⁷⁷ Vervolgens beloofde de hertog op 19 augustus 1352 aan heer Philips van

⁵⁶⁸ Necrologium Abdij Egmond, blz. 91. In een nota wordt ‘Domicellam de Bloemen(stein)’ genoemd samen met andere leden van de familie Van Heemskerk, waaruit de conclusie is getrokken dat zij op grond van de namme van haar kinderen een dochter moet zijn geweest van Hendrik van Heemskerk en Heilwig (Hadewig).

⁵⁶⁹ Hoek, Grafelijke lenen in De Lier (1973), blz. 103 (leen 45).

⁵⁷⁰ Necrologium Mariëndaal, blz. 438. Februari: III Non. (= 3 februari) Hadewigis domina de Blommesteyn.

⁵⁷¹ De Keijzer, Van Wulven.

⁵⁷² Necrologium Sint Servaes, blz. 156. September: XVI Kal. (= 16 september) Obiit Alphardus de Hurst, frater Adelize; idem, blz. 159. September: VI Kal. (= 26 september) Dominis Alphardus de Hurst.

⁵⁷³ Van Mieris II, blz. 778, d.d. 23-5-1350.

⁵⁷⁴ Muller, Regesten Bisschoppen, no. 857, d.d. 7-9-1350.

⁵⁷⁵ HUA, Archief Kapittel Sint Marie, inv.nr. 773-1, d.d. 1-5-1351.

⁵⁷⁶ Beschrijving: 1. omschrift: [S’IO]HAN/[VA·BLOEMEN]/ST’N·RIDDER

2. kenmerken: rond, ca. 24 mm, bruine was, beschadigd.

3. zegelbeeld: een gotisch schild gevat in een sierboogdriepas versierd met gotische ornamenten vergezeld van drie raderen.

4. wapen: drie zuilen (2:1) met een barensteel van drie hangers, waarbij onder de bovenste twee zuilen het veld schuin gearceerd is.

⁵⁷⁷ Van Mieris II, blz. 795, d.d. 23-5-1351.

Polanen, ridder, de ‘burchzaat’ van het huis te Sint Geertruidenberg. De oorkonde is bezegeld door o.a. Jan van Bloemenstein (afb. 67).⁵⁷⁸

Afb. 67. Zegel van Jan van Bloemenstein, ridder (1352).⁵⁷⁹
(Nationaal Archief, foto H. den Hertog)

In 1355 was hij betrokken geraakt bij een conflict tussen Gijsbert, heer van Vianen en Goye, en bisschop Jan van Arkel. Op 22 oktober 1355 kwam er een verzoening tot stand tussen Gijsbert, heer van Vianen en Goye, en zijn broeders Hubert en Hendrik, met de bisschop van Utrecht, de heer van Abcoude en Gaasbeek, en de stad Utrecht, waarbij bepaald werd dat Gijsbert van Vianen, heer Jan van Bloemenstein en Gerrit van den Vliet hun goederen zouden behouden. Voorts werd afgesproken dat heer Jan van Bloemenstein twee gevangenen zal overdragen, waartegenover de bisschop zijn huis te Bloemenstein met een viertel land, waar het steenhuis op staat, evenals een hoeve land, gelegen naast het huis, zal teruggeven ‘en syn man dair af werden in alle manieren, alse Stichts recht wyst’⁵⁸⁰ alles onder voorwaarde dat hij nimmermeer zich zal keren tegen de bisschop etc. en het huis niet zal timmeren noch vesten (verdedigbaar maken) zonder de uitdrukkelijke toestemming.⁵⁸¹ Op 11 november 1355 zegde hij en vele andere Utrechtse edelen de leenband met de bisschop op.⁵⁸² Vervolgens nam hij in 1356 aan de Hollandse zijde deel in de oorlog tegen de bisschop en de stad Utrecht.⁵⁸³ Op 30 juni 1356 kwam een verzoening tot stand tussen hertog Willem van Beieren en Jan van Arkel, bisschop van Utrecht, waarbij afgesproken werd dat de bisschop met een open brief heer Jan van Bloemenstein zijn wandaden zou kwijtschelden.⁵⁸⁴ Hierna heeft hij zich teruggetrokken uit de politiek. De aanleiding daarvoor is geweest dat hij in 1358 door hertog Albrecht zou zijn afgezet als baljuw van Kennemerland en vervangen door Reinout van Brederode.⁵⁸⁵

⁵⁷⁸ NA, Domeinraad I, inv.nr. 621, d.d. 19-8-1352.

⁵⁷⁹ Beschrijving: 1. omschrift: S’IOHAN/VA·BLOEMEN/ST’N·RIDDER

2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, beschadigd.

3. zegelbeeld: een gotisch schild gevat in een sierboogdriepas versierd met gotische ornamenten vergezeld van drie raderen.

4. wapen: drie zuilen (2:1) met een barensteel van drie hangers, waarbij onder de twee bovenste zuilen het veld schuin gearceerd is.

⁵⁸⁰ Vergelijk de overdracht van het huis Bloemenstein in 1393, waaruit blijkt dat het een leen van de Bisschop zou zijn.

⁵⁸¹ Van Mieris II, blz. 861-863, d.d. 22-10-1355.

⁵⁸² De Beke, Kroniek, blz. 203.

⁵⁸³ Brokken, Hoekse en Kabeljauwse twisten, blz. 533.

⁵⁸⁴ Van Mieris III, blz. 1, d.d. 30-6-1356.

⁵⁸⁵ De Beke, Kroniek, blz. 207; Van Hasselt, Bloemenstein, blz. 278.

Op 4 juni 1363 werd heer Jan van Bloemenstein, ridder, beleend met het Huis Wolferen, dat eerder in leen werd gehouden door heer Arnoud van Heemskerck.⁵⁸⁶ Jan van Bloemenstein was op 2 september 1363 samen enige andere edelen getuige voor Jan, heer van Culemborg, en diens broer Gerrit van Culemborg, die voor zijn versterf het gericht Jaarsveld enz. in leen ontving.⁵⁸⁷ Aan beide charters hangt zijn nog redelijk goed bewaarde zegel (afb. 68).

Afb. 68. Zegel van Jan van Bloemenstein, ridder (1369).⁵⁸⁸
(Gelders Archief, foto auteur)

Uit het eerste huwelijk:

1. *Sweder van Bloemenstein*, volgt VIII-a.
2. *Hendrik van Bloemenstein*, volgt VIII-b.
3. *Hadewig van Bloemenstein*, vermeld 1392, tr. *Gerard Hamer Dirk Lamsz.*, vermeld 1392, overl. voor 1411.

Op 1 augustus 1392 werd Gerard Hamer Dirk Lamsz. met lijftocht voor Hadewig van Bloemenstein beleend met 1½ hond land, gelegen in Honswijk, dat in 1411 door Hugo Gerard Hamersz. werd overgedragen aan Spronk Gijsbertsz.⁵⁸⁹ Op dezelfde dag werd Hugo Hamer beleend met 3 morgen land, gelegen in Honswijk, bij overdracht door zijn vader Gerard met behoudt van lijftocht voor Hadewig van Bloemenstein,⁵⁹⁰ en Jan Hamer met 2 morgen 2 hond land, gelegen in Honswijk, bij overdracht door zijn vader en eveneens met behoudt van lijftocht voor Hadewig van Bloemenstein.⁵⁹¹ Ten slotte werd op 16 augustus 1392 Hadewig, dochter van Gerard Hamer, beleend met 2 morgen land in Honswijk.⁵⁹²

Uit dit huwelijk:

⁵⁸⁶ Schleidgen, Kleve-Mark Urkunden, no. 482, d.d. 4-6-1363; Dösseler, Leenregister Kleef, blz. 702 (leen 944). Na heer Arnoud van Heemskerck werd het leengoed door diens zoon Gerard van Heemskerck (1312) en na hem Jan van Lynne (1356) in leen gehouden. Na het overlijden van heer Jan van Bloemenstein werd op 15 augustus 1365 Otto van Bylant met het goed beleend

⁵⁸⁷ Gelders Archief, Archief Heren en Graven van Culemborg, inv.nr. 4-0 en 4-1, d.d. 2-9-1363.

⁵⁸⁸ Beschrijving: 1. omschrift: *SIL'M/IOHAN/VA·BL'/MENST/EIN·R/IDDER

2. kenmerken: rond, ca. 25 mm, bruine was, licht beschadigd.

3. zegelbeeld: een gotische schild gevat in een spitsboogdriepas, geplaatst op een driehoek.

4. wapen: drie zuilen (2:1) met een barensteel van drie hangers.

5. bijzonderheden: het zegel is in plastic geseald, waardoor het omschrift moeilijk te lezen is.

⁵⁸⁹ Kort, Leenkamer Vianen (1986), blz. 71 (leen 155).

⁵⁹⁰ Kort, Leenkamer Vianen (1986), blz. 68 (leen 152).

⁵⁹¹ Kort, Leenkamer Vianen (1986), blz. 69 (leen 153).

⁵⁹² Kort, Leenkamer Vianen (1986), blz. 70 (leen 154).

1. *Hugo Hamer*, vermeld 1392, 1411.
2. *Jan Hamer*, vermeld 1392, 1420.
3. *Hadewig (Hamer)*, vermeld 1392.

VIII-a. *Sweder van Bloemenstein*, ridder, vermeld 1372-1395, overl. (kort) na 11 juni 1395, tr. *Z(ophye) (= Sophia) van Rossem*,⁵⁹³ vermeld 1382 (postuum), dr. van Gozewijn III van Rossem.

In 1372 getuige Sweder van Bloemenstein, ridder, voor de heer van Vianen.⁵⁹⁴ Op 17 mei 1375 gaat Arnoud van Hoorn, bisschop van Utrecht, een verbintenis aan over de bestiering van het Nedersticht, waarbij een groot aantal edelen genoemd worden, waaronder Sweder van Bloemenstein, ridder.⁵⁹⁵ Op 21 december 1378 nam hij 2 morgen land, gelegen in Canenbroek onder Schalkwijk, belend boven de heer van Vianen met land dat Wessel Wesselsz. van hem in leen houdt, en beneden Sweder zelf, in pacht voor één oude schild per jaar van het kapittel van Oudmunster, toebehorende hun godshuis en in het bijzonder het Sint Barbara altaar in de Heilige Kruiskapel.⁵⁹⁶ Aan de oorkonde hangt zijn beschadigde zegel (afb. 69).

Afb. 69. Zegel van Sweder van Bloemenstein, ridder (1378).⁵⁹⁷
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Zoals blijkt uit de oudste lijst van leenmannen van de Bisschop van Utrecht uit 1379 had heer Sweder van Bloemenstein eerder een halve hoeve land, gelegen in Driebergen in het dagelijks gerecht van Abcoude, opgedragen en waarmee Lambert Gerritsz. was beleend.⁵⁹⁸ Verder wordt hij nog genoemd in een belending van land gelegen in Hagestein.⁵⁹⁹

Sweder van Bloemenstein, ridder, neef van de leenheer, droeg op 7 december 1382 de tienden van Boeicop over aan Laurens- en Zeger Florisz. met de bepaling dat Jan, zijn dochter bij Z., dochter van Gozewijn van Rossem, bij meerderjarigheid afstand zal doen van haar rechten.⁶⁰⁰

⁵⁹³ De Keijzer, Van Rossem.

⁵⁹⁴ Kort, Leenregister Culemborg (1984), blz. 40.

⁵⁹⁵ Van Mieris III, blz. 311, d.d. 17-5-1375.

⁵⁹⁶ HUA, Archief Kapittel Oudmunster, inv.nr. 2371-3, d.d. 21-12-1378.

⁵⁹⁷ Beschrijving: 1. omschrift: [te zwaar beschadigd]

2. kenmerken: rond, ca. 25 mm, groene was, gaaf.

3. zegelbeeld: een gotisch schild bevat in spitsboogdriepas, geplaatst op een driehoek getopt met een lie, waaromheen zes siercirkels.

4. wapen: drie zuilen (2:1) met een barensteel van drie hangers.

5. bijzonderheden: het zegel is in plastic geseald.

⁵⁹⁸ De Keijzer, Leenmannen van de Bisschop, blz. 55.

⁵⁹⁹ De Keijzer, Leenmannen van de Bisschop, blz. 47.

⁶⁰⁰ Kort, Leenkamer Vianen (1986), blz. 507 (leen 402).

Bij het huis Bloemenstein stond een kapel gesticht door Jan van Bloemenstein. Hij zal ongetwijfeld de eerste *collator* zijn geweest.⁶⁰¹ Op 27 januari 1385 schonken Sweder van Bloemenstein, ridder, en Hendrik, zijn broer, een jaarlijkse rente van 6 pond uit 4 morgen land in Kanenbroek onder Schalkwijk 'aen der capellen van Bloemesteyn'.⁶⁰² Naderhand was de begeving van de kapel van Bloemenstein in het bezit van de heer van Vianen. Hij beleende op 18 december 1393 Hubert van Essenstein ermee. Het leen is daarna niet meer uitgegeven.⁶⁰³

Sweder van Bloemenstein droeg op 4 december 1389 een hofstede, leenroerig aan Vianen, groot 1½ hond in Honswijk, over aan Machteld, dochter van Gijsbert Schade, getrouwd met Gerard Mont,⁶⁰⁴ en vermoedelijk tegelijkertijd 4 morgen land, leenroerig aan Vianen, aan Jan van Delf.⁶⁰⁵ In 1390 zou heer Otto van Arkel de hofstede Bloemenstein hebben ingenomen en een jaar lang bezet gehouden hebben. Hierna is de hofstede door hem afgebroken.⁶⁰⁶ Mogelijk zal dit de reden zijn dat de hofstede met de daarbij behorende drie morgen land op 1 december 1393 voor een bedrag van 400 Gelderse guldens werd verkocht door Jan van Vianen aan Gerrit, heer van Culemborg en van de Lek, althans zodra de bisschop van Utrecht hem daarmee zal hebben beleend.⁶⁰⁷ Het leenverband met de Bisschop zou in 1355 (zie hiervoor) zijn ontstaan. Alleen is het merkwaardig dat in de leenprotocollen van de Bisschop het huis Bloemenstein niet voorkomt.⁶⁰⁸ Omstreeks 1394 heeft Sweder van Bloemenstein in leen een viertel land achter Bloemenstein en een viertel land in Kanenbroek onder Schalkwijk, beiden leenroerig aan Culemborg.⁶⁰⁹

Op 21 mei 1395 erkende heer Sweder van Bloemenstein, ridder, verkocht te hebben aan Gerrit Hamer ten behoeve van heer Hubert, heer van Culemborg en van de Lek, zijn lenen verbonden aan het huis Bloemenstein, namelijk zeven morgen land onder Honswijk, die Sweder, bastaard van Bloemenstein en diens dochters Machteld en Agniese, van hem in leen houden, evenals 'de Snellenacker', die Wendelmoed, vrouw van Sweder de bastaard voornoemd, in leen houdt, en vier morgen land, die Hendrik Trant Hendriksz. in leen houdt,⁶¹⁰ waarmee de leenkamer Bloemenstein is opgegaan in die van Culemborg.⁶¹¹ Vervolgens droeg hij op 11 juni 1395 zijn 'erve ende goet', gelegen in het land van Hagestein, leenroerig aan Culemborg, dat hij en zijn voorouders hielden, met een viertal land dat hij in leen houdt van de heer van Vianen, over aan de leenheer, heer Hubert, heer van Culemborg en van de Lek. Bezegeld door zijn neef Hendrik, heer van Vianen, van de Goye en van de Ameide, alsmede Gijsbert van Culemborg, bastaard, en Willem van Rumelaar als leenmangetuigen.⁶¹²

Uit dit huwelijk:

1. *Jan (Johanna, Janna) van Bloemenstein*, vermeld 1379, 1382 (minderjarig), 1394, beleend 1402, vermeld 1416 (postuum), overl. tussen 1402 en 1406, tr. (lijftocht 1402)

⁶⁰¹ Dekker, Kromme Rijng gebied, blz. 353.

⁶⁰² Dekker, Kromme Rijng gebied, blz. 353. Met verwijzing naar: HUA, Domkapittel inv.nr. 4240, d.d. 27-1-1385 [niet ter inzage].

⁶⁰³ Kort, Leenkamer Vianen (1986), blz. 71 (leen 156).

⁶⁰⁴ Kort, Leenkamer Vianen (1986), blz. 68 (leen 150).

⁶⁰⁵ Kort, Leenkamer Vianen (1986), blz. 97 (leen 193).

⁶⁰⁶ Van Hasselt, Bloemenstein, blz. 273.

⁶⁰⁷ Van Schilf gaarde, Culemborg, no. 364, d.d. 1-12-1393.

⁶⁰⁸ Kort, Leenregister Culemborg (1984), blz. 40.

⁶⁰⁹ Kort, Leenkamer Culemborg (1987), blz. 379 (leen 103) en blz. 505 (leen 148).

⁶¹⁰ Gelders Archief, Archief van de Heren en Graven van Culemborg, inv.nr. 6497, d.d. 21-5-1395.

⁶¹¹ Kort, Leenkamer Culemborg (1987), blz. 374 (leen 96).

⁶¹² Gelders Archief, Archief van de Heren en Graven van Culemborg, inv.nr. 6452, d.d. 11-6-1395; Kort, Leenkamer Culemborg (1987), blz. 57 (leen 30).

Jan van Brakel, ridder, schepen van Zuilichem 1417, overl. voor 1418. Hij tr. 2^e (lijftocht 1406) *Jutte van Ghestel*.

In de kopielijst,⁶¹³ nader gedateerd 1379,⁶¹⁴ van de leenmannen van de bisschop van Utrecht is met latere hand toegevoegd: ‘Item Sweder van Parijs hout een hoeve lants, gelegen in den gerecht van Scalwije, daer boven naest geland is die paeplike proeven ende beneden jonfrouw Jan van Bloemensteyne, heren Zweders dochter van Bloemensteyne ende Peters erfgenamen van der Huele, opstreckende van Scalwiker-weteringe an Honswiker-weteringe. Ende dese hoeve lands droech op her Sweder van Bloemensteyn voerscreven’.

Bastaard:

2. *Sweder, bastaard van Bloemenstein*, volgt IX-a.

IX-a. *Sweder, bastaard van Bloemenstein*, vermeld 1395, overl. circa 1400, tr. *Wendelmoed Hendriksdr.*, vermeld 1395, dr. van Hendrik Jacobsz.

Op 21 mei 1395 werd de manschap over Sweder, bastaard van Bloemenstein, evenals over *diens dochters*, Machteld en Agnes, overgedragen. Het betreft hier 7 morgen land, gelegen in Honswijk.⁶¹⁵ Vermoedelijk nog in het zelfde jaar werd dit leen gesplitst, waarbij Sweder aan zijn twee dochters Hendrik en Agnes 4 morgen land, ieder voor de helft, overdroeg. Zelf behield hij 3 morgen. In dit gedeelte van het leen volgde na zijn overlijden achtereenvolgens zijn dochters Katharina en Machteld op. Uiteindelijk kwamen de lenen in de jaren 1453, 1458 en 1464 weer bij Willem Govertsz. (van Honswijk) in één hand terecht.⁶¹⁶

Op dezelfde dag (21 mei 1395) werd eveneens de manschap aan Wendelmoed, dochter van Hendrik Jacobsz., getrouwd met Sweder, bastaard van Bloemenstein, overgedragen.⁶¹⁷

Uit dit huwelijk:

1. *Machteld van Bloemenstein*, vermeld 1395, 1423, tr. 1e *Govert (...)*, tr. 2e (voor 1423) *Lambert Dirksz.*

Uit het eerste huwelijk:

1. *Willem Govertsz. (van Honswijk)*, vermeld 1453, 1458, 1464, tr. *Aleid van Lopik*, dr. van Lambert van Lopik. Hun kinderen: Sweder, Lambert, Herman en Geertruida.

2. *Agnes*, vermeld 1395.

3. *Hendrik (Hendrikje)*, vermeld 1395.

4. *Katharina*, vermeld en overl. circa 1400.

VIII-b. *Hendrik van Bloemenstein*, knaap, vermeld 1385-1396, tr. *Aleid*, vermeld 1394- 1395.

Op 27 januari 1385 schonken Sweder van Bloemenstein, ridder, en Hendrik, zijn broer, een jaarlijkse rente van 6 pond uit 4 morgen land in Kanenbroek onder Schalkwijk ‘aen der capellen

⁶¹³ Muller, Registers en rekeningen II, blz. 681.

⁶¹⁴ De Keijzer, Leenmannen van de Bisschop, blz. 16-18.

⁶¹⁵ Kort, Leenkamer Bloemenstein (1986), blz. 320 (leen 1). In het repertorium staat ten onrechte ‘zusters’. In de leenakte zelf staat duidelijk ‘dochters’.

⁶¹⁶ Kort, Leenkamer Bloemenstein (1986), blz. 321 (leen 1A, 1B en 1C).

⁶¹⁷ Kort, Leenkamer Bloemenstein (1986), blz. 323 (leen 3).

van Bloemesteyn'.⁶¹⁸ Hij werd op 17 september 1391 beleend met 26 morgen land in Boeicop, leenroerig aan Vianen, dat vervolgens in de jaren 1391 en 1394 werd overdragen aan derden.⁶¹⁹ Hendrik van Bloenstein werd op 3 september 1394 beleend met een hoeve, genaamd de Nes, gelegen in het gericht Casperde bij Hagestein, bestaande uit twee percelen land (6 morgen en 10 morgen), bij overdracht door heer Sweder van Vianen met lijftocht voor Aleid, zijn vrouw, op 10 morgen. Vervolgens droeg hij met toestemming van zijn vrouw op 28 oktober en 21 november 1395 de twee percelen land over aan Herman van Everdingen.⁶²⁰ Op 27 oktober 1396 droeg Hendrik van Bloenstein aan Hubert, heer van Culemborg en van de Lek, al zijn rechten over op 27 morgen land, gelegen in het gericht van Casperde bij Hagestein.⁶²¹

Uit dit huwelijk:

1. (verm.) *Jan van Bloenstein*, volgt IX-b.

IX-b. *Jan van Bloenstein*, won. Montfoort, schepen 1449, vermeld 1451, overl. voor 14 maart 1452, tr. *Fye (Sophia)*.

Hij zegelde als schepen van Montfoort twee charters, beide gedateerd 25 augustus 1449.⁶²² Aan het tweede charter hangt zijn nog van oorsprong fraaie, maar thans zwaar beschadigde zegel (afb. 70). Helaas is er geen heraldisch motief meer aanwezig, zodat er meer duidelijk zou zijn over zijn plaats in de genealogie.

Afb. 70. Zegel van Jan van Bloenstein, schepen (1449).⁶²³
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Op 26 mei 1451 deed hij leenhulde voor Agnes, dochter van Gijsbert van der Rijn.⁶²⁴ Vervolgens verkocht zijn weduwe 'Fye Jan van Bloenstein's weduwe' op 14 maart 1452 4

⁶¹⁸ Dekker, Kromme Rijngebied, blz. 353. Met verwijzing naar: HUA, Domkapittel inv.nr. 4240, d.d. 27-1-1385 [niet ter inzage].

⁶¹⁹ Kort, Leenkamer Vianen (1986), blz. 507 (leen 403, 403A en 403B).

⁶²⁰ Kort, Leenkamer Vianen (1986), blz. 375 (leen 353).

⁶²¹ Van Schilfgaarde, Culemborg, no. 386^b, d.d. 27-10-1396.

⁶²² HUA, HHA Montfoort, inv.nr. 194-1 en 194-2, d.d. 25-7-1449.

⁶²³ Beschrijving: 1. omschrift: S/*IAN·VAN·B[-/-]STEIN

2. kenmerken: rond, ca. - mm, bruine was, gaaf.

3. zegelbeeld: (verloren), waarboven een steekhelm met als helmteken een uitkomende hals- en paardenkop.

4. wapen: -

⁶²⁴ Kort, Leenkamer Montfoort (1982), blz. 502 (leen 232).

morgen land in Heeswijk aan Adriaen Willemsz., in Blokland, ten behoeve van Alijt Jacob Jacobsdochter 'dat stede weeskynt'.⁶²⁵

Uit dit huwelijk:

1. *Agnes van Bloemenstein*, overl. voor 5 oktober 1459, tr. *Gijsbert van Heelde*, won. Montfoort, schout of schepen 1464. Hij tr. 2^e Willemkken.

Gijsbert van Heelde bewijst zijn dochter Godelt, die hij heeft bij 'Agniesen Jan Bloemsteynsdochter', voor haar moeders erfenis drie morgen land in Heeswijk en een halve hoeve land, die hij met zijn vrouw in huwelijkse voorwaarden aangekomen is, voorts drie morgen land in Heeswijk, na het overlijden van Jacob Willemsz., en tenslotte tien 'Beyerse' gulden te betalen tot haar mondige dagen. Hij zal verder in de boedel blijven en zijn dochter eten, drinken, kleding en schoenen geven tot haar mondige dagen en naar school sturen.⁶²⁶ Op 23 december 1460 legde Machteld Speyerts vast dat een zilveren schaal, een zilveren kopje enz. evenals al haar andere kleinodiën aanwezig in haar kamer zullen toevallen aan Godelt.⁶²⁷ De hiervoor genoemde Jacob Willemsz. blijkt in 1462 te zijn overleden, maar Gijsbert had geen recht op die drie morgen land. Ter compensatie werd een bedrag van 25 'Beyerse' gulden vastgesteld, die belegd werden in één morgen land, gelegen in Willeskop.⁶²⁸ Enige jaren later is Gijsbert overleden en werden de nagelaten goederen opgesomd in aanwezigheid van zijn tweede vrouw Willemkken en zijn dochter Godelt.⁶²⁹

Uit dit huwelijk:

1. *Godelt de Heelde*.

IV-c. *Allard van Beusichem*, knaap (1280), vermeld 1280, overl. voor 20 januari 1287.

Op 1 mei 1280 neemt Rudolf de Cock van Waardenburg, ridder, van de deken en het kapittel van Sint Jan voor 16 jaar de grove en smaltienden van Hier, Neerijnen en Opijnen in erfpacht, waarbij Allard van Beusichem, knaap, borg voor hem is.⁶³⁰

Toelichting

Met de opsplitsing van de vermeldingen van Allard van Beusichem (1280-1298) in een gelijknamige vader (1280) en zoon (1287-1298) blijken de stamreeksen van die van Everdingen en Beusichem parallel te lopen (geneagram 11). Ter vergelijking zijn de stamreeksen de heren van Amstel en Woerden ernaast geplaatst.⁶³¹

⁶²⁵ RHC Rijnstreek en Lopikerwaard, ORA Montfoort inv.nr. 114 (losse stukken), no. 18, d.d. 14-3-1452.

⁶²⁶ RHC Rijnstreek en Lopikerwaard, ORA Montfoort inv.nr. 107, fol. 3, d.d. 5-10-1459.

⁶²⁷ RHC Rijnstreek en Lopikerwaard, ORA Montfoort inv.nr. 107, fol. 5v, d.d. 23-12-1460.

⁶²⁸ RHC Rijnstreek en Lopikerwaard, ORA Montfoort inv.nr. 107, fol. 3v, d.d. 4-3-1462.

⁶²⁹ RHC Rijnstreek en Lopikerwaard, ORA Montfoort inv.nr. 107, fol. 4, d.d. [ongedateerd].

⁶³⁰ OSU IV no. 2028, d.d. 1-5-1280.

⁶³¹ De Keijzer, Borgen, blz. 13.

Amstel	Woerden	Everdingen	Beusichem
			(Hubert)
Egbert 1131-1172	Herman 1131	(Engelbert)	Rudolf
Gijsbert I 1169, 1176-1188	Herman II 1165, 1186	Hubert 1213/15-1222	Hubert 1196-1213
Gijsbert II 1200-1238	Herman III x (Berta) 1224-1227	Engelbert 1224-1227	Steven 1213-1249
Gijsbert III 1235-1249	Herman IV 1252	Hubert 1259-1296	Allard 1280
Gijsbert IV x Berta 1252-1303	Herman V 1274-1317	Hendrik 1287	Allard 1287-1298
		(...) x	Sweder 1314

Geneagram 11. Chronologisch overzicht.

Kind:

1. *Allard van Beusichem*, volgt V-e.

V-e. *Allard van Beusichem*, heer in Jutphaas, knaap (1287), ridder (1294), vermeld 1287-1298, in leven 24 juni 1298, memorie 28 augustus,⁶³² dood 21 december 1306.⁶³³

Op 20 januari 1287 wordt de hiervoor genoemde pacht (1280) nu voor de tijd van 58 jaar aangegaan, waarbij Allard van Beusichem, knaap, borg is.⁶³⁴ Arnoud van Amstel, ridder, geeft op 4 juli 1287 aan de landgenoten van Jutphaas, in de gerechten van Allard van Beusichem en Hendrik van den Rijn, het recht om door zijn land een watergang te maken naar de IJssel.⁶³⁵

⁶³² Necrologium Sint Servaes, blz. 151, Augustus V Kal. (= 28 augustus) Dominus Alardus de Busichem, pater dominae Margaretae.

⁶³³ Muller, Regesten Sint Pieter no. 118, d.d. 21-12-1306.

⁶³⁴ OSU IV no. 2290, d.d. 20-1-1287.

⁶³⁵ OSU IV no. 2308, d.d. 4-7-1287.

Verschillende Stichtse edelen w.o. heer Allard van Beusichem, ridder, verbinden zich op 25 oktober 1294 om graaf Floris V op zekere voorwaarden te dienen en te helpen.⁶³⁶ Aan de oorkonde hangt zijn zegel (afb. 71).⁶³⁷

Afb. 71. Allard van Beusichem, ridder (1294).⁶³⁸
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Loef van Kleef beveelt op 27 augustus 1296 heer Hendrik de Rover van Montfoort om het goed van Katharina, (bastaard)zuster van graaf Jan I, in ontvangst te nemen en te bewaren, waarop heer Hubert van Vianen en heer Allard van Beusichem, ridders, toezicht zullen zoudén.⁶³⁹

Afb. 72. Allard van Beusichem, ridder (1298).⁶⁴⁰
(*Nationaal Archief*)

Hubert Schenk van Beusichem, ridder, erkent op 8 oktober 1296 verkocht te hebben aan de deken en het kapittel ten Utrechtsen Dom onder andere 11 morgen land, en deze weer in

⁶³⁶ OSU V no. 2655, d.d. 25-10-1294; OHZ V no. 2927, d.d. 25-10-1294.

⁶³⁷ CSN no. 727.

⁶³⁸ Beschrijving: 1. omschrift: +S'ALARDI·DE BOSINGHE'·MILITIS·
2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, licht beschadigd.
3. zegelbeeld: een gotisch schild.
4. wapen: drie zuilen 2:1) met een barensteel van vijf hangers.

⁶³⁹ OSU V no. 2780, d.d. 27-8-1296; OHZ V no. 3164, d.d. 27-8-1296.

⁶⁴⁰ Beschrijving: 1. omschrift: -
2. kenmerken: rond, ca. - mm, bruine was, zwaar beschadigd.
3. zegelbeeld: een gotisch schild.
4. wapen: drie zuilen (2:1) met een barensteel van vijf hangers.
5. bijzonderheden: het zegel is gerestaureerd.

erfpacht terugontvangen te hebben. Als getuige treedt o.a. op heer Allard van Beusichem, die de oorkonde mede bezegelt.⁶⁴¹ Op 24 juni 1298 sluiten enige Stichtse edelen w.o. Allard van Beusichem, ridder, een verbond met graaf Jan I van Holland.⁶⁴² Aan de oorkonde hangt zijn zegel (afb. 72).

Kinderen:

1. *Steven van Beusichem (van den Waal/Wale)*, ridder (1306), vermeld 1306-1312, overl. tussen 30 mei 1312⁶⁴³ en 23 juni 1314.

Op 21 december 1306 verklaart 'Stephanus, filius dni Alardi, bone memorie, miles', ten overstaan van de schout en landgenoten van Vulcoep een halve hoeve land, gelegen in 'Vulcoep' in het gerecht van heer Hubert van Schonauwen, ridder, gelegen tussen het land van Johan van Beusichem, knaap, en Dirk van Broijlant, verkocht te hebben aan het kapittel Sint Pieter en het daarna weder in erfpacht te hebben genomen.⁶⁴⁴ Bezegeld door Steven van Beusichem (afb. 73) en Hubert van Schonauwen.

Afb. 73. Tekening van het zegel van Steven van Beusichem, ridder (1306).⁶⁴⁵
(Het Utrechts Archief)

Op 24 juni 1307 blijkt dat Matheus van den Waal (Wale), knaap in dienst van heer Steven van den Waal (Wale), is gedood, waarvoor 50 pond moet worden uitgekeerd.⁶⁴⁶ Steven, zoon van heer Allard van Beusichem, ridder, wordt op 19 oktober 1307 vermeld als borg voor Jan van Beusichem.⁶⁴⁷ In 1308 wordt heer Steven van den Waal genoemd als één van de borgen voor Kerstant van Linschoten.⁶⁴⁸ Steven van den Wale, ridder, geeft op 4 mei 1308 een vierendeel land in Jutphaas in leen aan Evert Dircksz. van Jutphaas.⁶⁴⁹ Heer Steven van den Waal was één van de borgen voor Jan van Culemborg bij het opstellen van diens huwelijkse voorwaarden met de zuster (Petronella) van

⁶⁴¹ OSU V no. 2790, d.d. 8-10-1296.

⁶⁴² OSU V no. 2877, d.d. 24-6-1298; OHZ no. 3401, d.d. 24-6-1298.

⁶⁴³ Vermast, Bosinchem, blz. 42. Zonder bronvermelding.

⁶⁴⁴ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 25, fol. 41, d.d. 21-12-1306 (1306, festo in die Beati Thome apostoli); Muller, Regesten Sint Pieter no. 118, d.d. 21-12-1306.

⁶⁴⁵ Beschrijving: 1. omschrift: '+STEPHANI·DE·BOSINCHEM·MIL·'

2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, gaaf.

3. zegelbeeld: een halfrond schild.

4. wapen: gedwarsbalkt van zes stukken waarover heen twee smalle dwarsbalken.

⁶⁴⁶ Berkelbach van der Sprenkel, Regesten Bisschoppen, no. 91, d.d. 24-6-1307.

⁶⁴⁷ Van Doorninck, Akten Gelre en Zuthpen-4, blz. 33.

⁶⁴⁸ Immink, Registrum Guidonis, blz. 60, d.d. 1308.

⁶⁴⁹ Vermast, Bosinchem, blz. 42.

Sweder van Abcoude. De akte is niet gedateerd, maar zal opgesteld zijn niet lang voor 11 juli 1308 toen de dispensatie voor dit huwelijk van de paus werd verkregen.⁶⁵⁰

Kind:

1. *Elisabeth van den Waal (Wale)*, vermeld 1314, 1346, tr. 1^e (voor 23 juni 1314) *Hugo Botter van Loenersloot*, ridder (1314), overl. voor 14 mei 1346, zn. van Gijsbert van Loenersloot en een dochter van Hugo Botter, tr. 2^e (voor 14 mei 1346) *Egbrecht van den Damme*, vermeld 1346.

Op 23 juni 1314 beleent Elisabeth, dochter van Steven van den Wale, ridder, met toestemming van Hugo Botter van Loenersloot, haar man, ridder, haar tante Machteld, dochter van Allard van Beusichem, met de waard, gelegen tussen Vreeswijk en de Nieuwevaart, die zij als leenopvolgster van haar vader in leen had van het Sticht, en beloofde tegelijkertijd deze belening voor de bisschop te zullen herhalen, *als zij tot haar jaren is gekomen*. De oorkonde wordt bezegeld door verschillende leden van de familie, namelijk: Hubert van Vianen, ridder, Jan van Beusichem, Sweder van Vianen, Hendrik van Loenersloot, Gerard van Rossem, Sweder van Bloemenstein en Sweder van den Waal (Wale), knapen.⁶⁵¹ Vervolgens werd op 14 mei 1346 door Elisabeth, dochter van Steven van den Waal (Wale), ridder, en haar man Egbrecht van den Damme, na opdracht door Gielis van den Berghe, haar neef, beleend Gerard Voerne van Vianen, haar neef, met het voornoemde leengoed.⁶⁵² Aan de oorkonde hangt het zegel van Egbrecht van den Damme (afb. 74).

Afb. 74. Tekening van het zegel van Egbrecht van den Damme (1346).⁶⁵³
(*Het Utrechts Archief*)

2. *Sweder van Beusichem (van den Waal/Wale)*, knaap (1314), vermeld 1314, memorie 11 november,⁶⁵⁴ tr. (...) *van Everdingen*, dr. van Hendrik van Everdingen en Glorie van Nywendale.

⁶⁵⁰ Immink, *Registrum Guidonis*, blz. 176-178, d.d. (voor 11-7-1308).

⁶⁵¹ HUA, *Verzameling Van Buchel-Booth*, inv.nr. 17, fol. 16, d.d. 23-6-1314.

⁶⁵² HUA, *Verzameling Van Buchel-Booth*, inv.nr. 17, fol. 17, d.d. 14-5-1346.

⁶⁵³ Beschrijving: 1. omschrift: +S'EBRECHT·VA·R·DAMME

2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, gaaf.

3. zegelbeeld: een gotisch schild.

4. wapen: een schuinkruis beladen met vijf bollen (2:1:2) vergezeld midden in het schildhoofd van een brisure.

⁶⁵⁴ *Necrologium Sint Servaes*, blz. 168: November III Jd. (= 11 november) Obiit Swederus de Wale.

Op 23 juni 1314 treedt Sweder van den Waal als getuige op voor Elisabeth, dochter van Steven van den Waal,⁶⁵⁵ en zegelt de oorkonde (afb. 75).

Afb. 75. Tekening van het zegel van Sweder van den Waal (1314).⁶⁵⁶
(*Het Utrechts Archief*)

Kinderen:

1. *Allard van Beusichem (van den Waal/Wale)*, knaap (1332), ridder (1342), vermeld 1321-1369, tr. *Bate (van den Waal)*, nog in leven 1381.⁶⁵⁷

In 1321 wordt vermeld 'Alaerd Sueders sone van Bosinchem', geland in Tulle.⁶⁵⁸

Afb. 76. Zegel van Allard van den Waal, knaap (1332).⁶⁵⁹
(*Gelders Archief, foto auteur*)

Op 13 juli 1330 testeert jonkvrouw Glorie, weduwe van Hendrik van Everdingen. In dit testament wordt Allard van den Waal (Wale) neef genoemd van Jacop van

⁶⁵⁵ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 17, fol. 16, d.d. 23-6-1314.

⁶⁵⁶ Beschrijving: 1. omschrift: +S' SVERDERI DE BOSI'CHEM
2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, gaaf.
3. zegelbeeld: een gotisch schild.

4. wapen: gedwarsbalkt van zes stukken waarover heen twee smalle dwarsbalken.

⁶⁵⁷ HUA, Verzameling Van Bushel-Booth, inv.nr. 172, blz. 719 sub 3.

⁶⁵⁸ Vermast, Bosinchem, blz. 41. Met verwijzing naar: RAU, Inv. HS 378, dl. 6, fol. 601, sub. 30.

⁶⁵⁹ Beschrijving: 1. omschrift: *S'*ALAERT*VA*DE*WAEL
2. kenmerken: rond, ca. 18 mm, bruine was, beschadigd.
3. zegelbeeld: een smal beginnend gotisch schild.
4. wapen: geschuinbalkt van acht stukken.

Nywendale.⁶⁶⁰ Allard van den Waal, knaap, verklaarde op 3 juni 1332 verkocht te hebben aan Hubert Schenk, heer van Culemborg, zijn gerecht op Autena met de tienden en cijzen, leenroerig aan de proost van Oudmunster, voor een bedrag van 225 pond, waarmee Jan van Maurik wordt beleend.⁶⁶¹ Aan het charter hangt zijn zegel (afb. 76). Nog diezelfde dag beloofde hij Hubert Schenk, dat hij zijn grootmoeder Glorie van Everdingen afstand zal laten doen van haar lijftocht en alle rechten op het goed Outena.⁶⁶²

Toelichting

De familierelatie tussen Allard van den Waal en Glorie, weduwe van Hendrik van Everdingen genoemd in de akten van 1330 (testament van Glorie) en 1332 zijn op het eerste gezicht onverenigbaar. Vermast heeft zich hierover het hoofd gebroken en erover uitgeweid in zijn publicatie. Uiteindelijk noemt hij het ‘een ingewikkelde voor ons geheel onbekende familieverhouding’.⁶⁶³

Het opmerkelijke verschijnsel wat hierbij een rol speelt is dat indien een persoon na het benoemen van een eerste familierelatie bij een volgende familierelatie verwijst naar de eerdere familierelatie en niet opnieuw de familierelatie nader duidt. Dit verschijnsel komt in vele akten voor ook in deze publicatie, maar meestal wordt wel begrepen wat er wordt bedoeld. Echter in het testament van Glorie, weduwe van Hendrik van Everdingen, leidt dat verschijnsel tot een niet te bevatten familierelatie met betrekking tot Allard van den Waal. Zij spreekt namelijk over *mijn* broer, Jacob van Nywendale, en dan over *zijn* neef Allard van den Waal. Op zich klopt dat genealogisch, maar het verwarrende is dat zij dus haar verwantschap met Allard niet vanuit haar positie duidt. Hij is haar kleinzoon (1332).

Op 31 oktober 1339 sloot Hendrik van Vianen, ridder, ten behoeve van het kind van Goye, waar hij momber over is, een pachtovereenkomst met het kapittel van Sint Marie voor 10 jaar van de tienden van Goy. Waarbij o.a. Allard van den Waal (zegel verloren) als borg wordt genoemd.⁶⁶⁴ Heer Allard van den Waal, ridder, krijgt op 14 maart 1342 van het kapittel van Sint Marie te Utrecht 12 morgen land, gelegen Schalkwijk.⁶⁶⁵

Op 14 februari 1369 erkent Allard van den Waal, ridder, van het kapittel van Oudmunster in pacht te hebben ontvangen een hove land in Middelbroek bij de Diefdijk.⁶⁶⁶

In 1381 zegelt Herberen van den Waal de brief van Gijsbert, heer van Vianen, waarbij de lijftocht voor vrouwe Bate van den Waal, zijn moeder, wordt gevestigd op 3 viertelen

⁶⁶⁰ HUA, Het Heilige Geesthuis (toegang 708-3), inv.nr. 392 (Cartularium), fol. 29, d.d. 13-7-1330. [zie: bijlage 10]

⁶⁶¹ Gelders Archief, Archief van de Heren en Graven van Culemborg, inv.nr. 4759-0, d.d. 3-6-1332. [zie: bijlage 11]

⁶⁶² Gelders Archief, Archief van de Heren en Graven van Culemborg, inv.nr. 4759-1, d.d. 3-6-1332. [zie: bijlage 12]

⁶⁶³ Vermast, Bosinchem, blz. 49-50.

⁶⁶⁴ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 12, fol. 34v-35, d.d. 31-10-1339.

⁶⁶⁵ Vermast, Bosinchem, blz. 51. Met verwijzing naar: HUA, HS 361, deel II (= Verzameling Van Winssen inv.nr. 2), fol. 307v, d.d. 14-3-1342.

⁶⁶⁶ Vermast, Bosinchem, blz. 51. Met verwijzing naar: HUA, Kapittel Oudmunster, inv.nr. 935, deel II (cartularium), fol. 231, d.d. 14-2-1369.

land in Vreeswijk. Zijn zegel vertoont een geschuimbalkt hartschild vergezeld van drie zuilen (2:1).⁶⁶⁷ Dit wapen wordt omschreven als in zilver een van zes stukken goud en zwart geschuimbalkt hartschild, vergezeld van drie zwarte zuilen (2:1).⁶⁶⁸

Uit dit huwelijk:

1. *Herbaren van den Waal*,⁶⁶⁹ vermeld 1378, 1381, 1383, tr. *Lijsbeth van den Cule*,⁶⁷⁰ vermeld 1378, 1383, dr. van Hubert van den Cule en Alijt.

2. (verm.) *Steven van Beusichem*, kanunnik ten Dom 1321, deken ten Dom 1322, in leven 21 september 1322, overl. 11 september 1323, dood 7 juni 1323.⁶⁷¹

3. *Machteld (van Beusichem)*, vermeld 1314, tr. (verm.) *Otto van den Berghe*, vermeld 1336.⁶⁷²

Machtelt, dochter van Allard van Beusichem, wordt op 23 juni 1314 beleend met de waard, gelegen tussen Vreeswijk en de Nieuwevaart.⁶⁷³

Uit dit huwelijk:

1. *Gielis van den Berghe*, vermeld 1346 (neef van Elisabeth van den Waal/Wale).

4. *Domina Margaretha*, geestelijke.

⁶⁶⁷ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 172, blz. 719 sub 3.

⁶⁶⁸ Johannes van Hiltrop, Wapenkaart van oude geslachten van Utrecht (de Waal van Vyanen) (1769).

⁶⁶⁹ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 172, blz. 719 sub 3.

⁶⁷⁰ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 172, blz. sub 1.

⁶⁷¹ HUA, Van Buchel, Monumenta, fol. 29v. Ten onrechte staat er dat hij gestorven zou zijn op 11 september 1323. Zijn voorganger, Jacob van Oudshoorn in 1322 benoemd tot bisschop van Utrecht, is overleden zes weken na zijn benoeming op de feestdag van de apostel en evangelist de Heilige Mattheus (= 21 september) 1322. Zijn opvolger, Gijsbert van Everdingen, was al op 7 juni 1323 in functie.

⁶⁷² Hinsbergen, Zeist, blz. 47-48, d.d. 8-12-1336.

⁶⁷³ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 17, fol. 16, d.d. 23-6-1314.

Bijlagen

1. Kwitantie van boeten die Hubert van Vianen schuldig aan de Abt van Oostbroek, d.d. 14-1-1296.⁶⁷⁴

Een quytancy van sekere boeten die die Abt van Oistroick den here van Vianen sculdich was. Alle den gheenen die desen brief sien zellen off horren leesen doe wy verstaen Abt ent Convent van Oistbroick dat here Hubrecht van Vyanen, ridder, alle die boeten ende die banne die groot waeren die hy gewonnen hadt vp ons ende vp onsse guide van Hulsdingen onder legget mit rechte end emit oirdele der heemraedere die dair off toredeell pleghen te wysen ende te deelene hevet ghenest ende vpgeset alsoe lange als wy onsse guide te Hulsdingen selver bouwen ende mit huseluden doen bouwen, mare waer dat seke dat wy off onsse naecomelinghen hier nae dat huedt te Hulsdingen vercofften offte verpachten den geenen die heeren Hubrecht van Vyanen offt zynen erffnamen ghenoten waeren offt weldiger dan zij dair zyn ende der luden landt die onder den dike van Hulsdingen zyn gelegen imede geroeret mcoh wesen soe is die Abt ended at Convent van Oostbroick sculdich te geven heeren Hubrecht van Vyanen off zynen erffnamen gebraeke zyns iii hondert lb. parments van Vtrecht sonder wederseggen te horer maninge bynre vp vertye wij alle voirwairden van geestelicken recht ende van werlicken recht dair van ons mede weren mochten hier teghen, dese voirwairden zyn gemaent sonder all argeliSint In oirconde van desen dingen soe hebben wy heer Herman by der Goets genaeden Abt ende Convent van Oistbroick onsse zegell aen desen brief gedaen. Ende want wy heer Hubrecht van Amersforde, proest van Sinte Marien ende heer Jacop van Lichtenberch, scepen van Vtrecht, over dese voirwaerde waeren, soe hebben wy desen brief mede besegelt om die meerer stadicheit. Dit gesciede inden jaere ons heeren dusent twehondert sesse ende negentich vp sinte Pontiaensdach..

2. Hubert van Vianen, ridder, bevestigt het aanbrengen van een stuk muur, d.d. 29-10-1303.⁶⁷⁵

Al den genen de desen briefh sulen sien jofh horen lesen, doe ic hare Hubrecht van Vyanen een ridder maerscalc in den lande van Vtrecht, te weten ende te verstaen. Dat hare Ghiselbreght van Sulen min neve de canonic van Oudemunster een stuc van ere mure een endertigh voet lanc allene ghemakec hevet, de gheleghen is tusghen hem ende mi ane de noertsie. In oerconde minen open brieve. Ghegheven int jare ons heren dusent driehondert ende drie des anderen daghes nae Sente Symon ende Iudaesdaghe. Tutrecht.

3. Hubert van Vianen huurt een uithof van de abt van Oostbroek, d.d. 18-7-1306.⁶⁷⁶

Een huerbrieff dair heeren Hubrecht van Vyanen onsse vuthoff ende guide tot Hulsdingen vanden Abt gehuert heeft tot sijnen ende sijner huysvrouwen lyve ende levenlanck.

Alle den geenen die desen brief sullen sien ofte hoeren leesen dor van Hubrecht van Vyanen, ridder, ende Agniese, vrouwe van Vyanen, zyn wyff, te weeten ende te verstaen dat wy van gheestelicke luden den Abde ende den Convente van Oistbrouck te pachte hebben ontfanen t'onsser beijder lijve den hoff ende dat guedt van Hulsdingen dat leget over die Lecke bij Vyanen mit all den goede dat totte dien hoeve behoert soe waert gheleghen is jaerlickes om anderhalff hondert pondt selckers payments als die Cleesie van Vtrecht ende die gemeene guide lude vanden lande te pachte nemen sonder alrehande archent. Dese penningen sell van betailen op onsse cost anxt ende vp ons selves arbeyt den Abbede ende den convente die voirghenoemt zyn tot Oistbrouck In den cloister die eene helffte tSinte Martijnis misse Inden wijnter ende die andere helfft te Passken dat dair nae yert toecoemt ende alsoe vort jaerlickes mit desen voirwaerden dat wy Hubrecht ende Agnyse voirghenoemde alle den cost ende alle den scaede die

⁶⁷⁴ HUA, Archief Laurensabdij van Oostbroek te De Bilt, inv.nr. 12 (Cartularium), fol. 133-133v, d.d. 14-1-1296.

⁶⁷⁵ HUA, Kapittel Oudmunster inv.nr. 472, d.d. 29-10-1303.

⁶⁷⁶ HUA, Archief Laurensabdij van Oostbroek te De Bilt, inv.nr. 12 (Cartularium), fol. 133-133v, d.d. 18-7-1306.

valle mach off comen mach vp die gueden sullen wy alleene staen, ende en sullen noch cost noch scaede eysschen van den Heeren ande affslaen van haren pachte, vutgenomen off die Greve van Ghelre off van Hollandt offt ende landstheere oirloge hadde tegen den Biscop offt tegen dat Stichte van Vtrecht alsoe dat ons scaede dair off quame van here offt van brande offt van meerer plaege, offt dat eene waede braeck indy dycke van desen guede dair nae date ne die hemeraden gelovet hadden, soe sullen wy heeren van Oistbrouck geven alle die oerbare diwy dan behouden moegen vp desen lande sonder alrehande archert by onssen eede offt wy sullen hem geven dan haren rechten pacht. Voert sullen wij dat guedt alsoe vrij ende alsoe hort alst nu is van allen stucken den heeren van Oistbroick weder doen ontwaerden nae onsser doot. Hier boven sulle wy hem geven elckes jaers twee scellinc die wij hem mit eeren geven moegen, den eenen in Kiresavonde offt inder weke vore kiresavonde, ende den andren in witten donerdaeghe offt binnen die passin weke onbegrepen ende voert dat saeke dat wij te selcker tyt geenzen zelme te cope vonden soe soude wij hem geven wore elken salm twintich grooter coening toenoeyse. Alle dese punten heb wij voirgenomde Hubrecht van Vyanen ende Agnyese, vrouwe van Vyanen, gelovet vaste te houdene met goeder trouwen sonder alrehande argelic. Ende vp dattet te vaster blijve soe heb wy ze borgen vp geset heren Gyssbrecht den here vutten Goye, haren Hubrecht van Schonouwe, haren Steven vanden Waele, ridder, Sweder van Apcoude, Johanne van Boesenkem, Johanne vutten Goye, knapen, Willem ende Vrederick van Rodenborch, borger van Vtrecht. In deser manieren, waer dat saeke dat wy verbraecken in eenegen punte die hier bescreven zyn soe soude wy ende die voirg. borge totter maninge der heeren van Oistbrouck offt hares boden in comen sonder wederseggen alsoe dat die yrst gemaent worde yrst in comen in eene herberge tutrecht dair ons die heeren van Oistbroick off hote bode in wysen dair des daeges te sekeren thyden in tetene ende des ndachts te slapene enede onselven te winnen, dare niet te sceydene ende gheve nemach dare sceyden noch quyt wesen dat punt dair wy omme gemaent waerene zy verbetert den heeren soe dat zys hem beloven ende die cost ne zy betaelt dien sy doen om ons te manen ende die coast sall staen vp twere priester seggen van Oistbrouck by hoerer waireheit ende dair tegen ne sullen wy niet seggen. Ende verbraeke eenich van desen voirg. borgen dair mede ne moegen dandere niet bescudden, mere sterven eenich soe sullen wy eenen anders borge hem weder setten alsoe goet als die was binnen eenre meant nae des anderdes doot ender der peene van leysten die hier boven bescreven is. Ende wie dan anders wairlage offt tonnelicke noot hadde dat hy selve niet leysten ne mochte, is hy ridder hy sall voir hem leggen twee guede knapen. Is hy knape hy sall vore hem leggen eenen andren gueden man. Ende wair dat saeke dat dese voirseyde borge niet leysten ne wilden, soe verliesen wy all dat recht dat wy hadden aen desen pachtgueden sonder eenich wederseggen ende soe coemert vrylicken verder an die heeren van Oistbroick, nochtan sulle wy hem gelden haer pacht van dier tyt die dan geleeden is. Ende hier vp vertye wy alle weerwoerde in geeste (ende) werelicken rechter ende van werelicken rechte dair wy ons medeweren mochten tegen eenich punt dat hier boven bescreven is. Voret soe lanc wy alle dese punten te houdene met goeden trouwen onder den ban des Biscops van Vtrecht offt zijns officiaels ende lyen des dat wy te banne zyn wanneer dat wij hier tregen daden. In oirconde van all desen dinghen heb wy Hubrecht van Vyanen ende Agnyse, vrouwe van Vyanen, zyn wyff, ons heeren segell, haren Gijen des Biscops van Vtrecht met ons selvers zegellen ende wy Gyssbrecht heeren van Goye, Hubrecht van Sconouwe, Steven vanden Waele, ridder, Sweder van Apcoude, Johan van Bosenkem, Johan vuten Goye, knapen, Willem ende Vrederick van Roedenborch, borger van Vtrecht, onsse segelle gehangen aen desen brief ende wy Gye, Biscop tUtrecht hebben mede besegelt mit onssen zegelle dor haren Hubrecht bede wille van Vyanen ende voren Agnyzen zuner vrouwen om die mere vasticheeden. Gegeven inden jaer ons heeren duysent driehondert ende sesse des manendages vore sinte Marien Magdalenen daege.

4. Ten overstaan van Hubert van Vianen en Jacob van Lichtenberg, ridders, wordt een verklaring afgelegd, d.d. 25-5-1315.⁶⁷⁷

Alle den ghenen de desen brief sellen sien of horen lesen. Do wi verstaen Hubrecht van Vianen ende Jacob van Lichtenberg, ridders, dat an dar over ende ane waren ende anders vele goeder lude daer die stat van Vtrecht dade houden ten tuyghen tien manne van horen rade, alse tue scepene, vier raetsmannen

⁶⁷⁷ HUA, Stad Utrecht (toegang 701-1), inv.nr. 274, d.d. 25-5-1315.

ende vier oudermannen van hore stat, dat die sloet die ghegraven is op de oester side des riins, streckende van riinvoerde toten ouden gheyne toe, ende alle dat lanc dat tuschen dese sloet ende dien riin gheleghen is hoere stat euyhen is ende horen diepe toebehoert, ende dat daer anders nyemant niet ane en heeft. In orconde deser dinghe so heb an Hubrecht van Vianen ende Jacob van Lichtenbergh, riddersen, vorgheuoemde, om bede der stat van Vtrecht, vorgheuoemt, onse seghelle an desen brief ghedaen in orconde der warheyt. Ghegheven int iaer ons heren dusent drehondert ende viiftiene in Sinte Verbaens daghe.

5. Verklaring op verzoek van Arnoud Loef van Ruwiel, kanunnik van Sint Jan, d.d. 22-1-1317.⁶⁷⁸

Allen etc. doen wy verstaen Johan van Bronckhorst bijder G.G. Proest van Oudmunster, etc. dat voor ons quam Johan van Bosinchem, knape, ende gaf met onser hant ende bij onse wille door bede van h. Arnouds Loeff van Ruele, can. van Sint Johans tUtrecht, die sone was ende erfname veren Aleysen, wilnere vrouwe van Ruele, den parochi pape van Sente Nicolaes tUtrecht ende den huse van Sente Lazarus tot Oudewater sevendehalf lib. vuyt 6½ morgen lands, de gelegen syn tot Redinchem biden wege etc. Ende dese vii lib. was Johan van Bosinchem ende sine ouder schuldig ende plagen te betalen veren Aleyse, vr. van Ruele, ende veren Agnesen, hare moeder, doe si levenden van rechter boedels gaven, die veren Aleysen voornt. bij rade ende wille h. Arnouds Loeff hares soons voerseghet gaf in rechter aelmoes alse de ene helft den parochie papen van S. Nicholaes voernt. ende ander helft den huys van Oudewater voerseghet. In deze maniere van vorwarden dat Jan van Bosinchem voernt. ende sijne erfnamen dit guet lossen mogen met lx lib. etc. Tot allen s. Petersmisse met betalen van d'een jaere pachte. In orconde hijr of heb wi Johan, proest van Oudemonster, Johan van Bosinchem, knaep, ende Arnoud Loef voregnt. onse segelen ane desen brief gedaen. Gegeven int jaer o.h. dusent drehondert ende seventiene op Sint Vencentius daghe.

6. Uitspraak in een kwestie tussen de bisschop van Utrecht en Sweder van Vianen, ridder, d.d. 24-7-1324.⁶⁷⁹

Wy Reynoud zoon des graven van Ghelre, ridder, doen condt ende kenlick alle den gheenen die desen brief sellen zien off horen lesen, dat wy ten seggen indehandt hadden alse tusschen onsen lieven heere ende neve haren Johan, bider ghenade goeds bisscop tUtrecht, aen die eenzijde, ende haren Sweder van Vianen, ridder, aen die ander zijde, alst vanden hogen gerechte, voort vant van alsulcken seggen alse van dien gerechte van Vriesewyck ende vander Nyervaerd, voort van alsulcken rechte alse hem haer Sweder voorschr. vermact te hebben aen die gruit, des zy aen beyden zyden aen ons gebleven zyn, van welcken wy een seggen geseyt hebben in dusdanigen manieren alst hier nae bescreven staen. Alse dat onse neve bisscop tUtrecht voorschr. alle hoghe rechte behouden zell in alle dien manieren als hem die twaleff, vier vander ecclesien, vier vanden lande, ende vier vander stadt van Utrecht toeseyden, voort is onse seggen alse vanden gerechte van Vreeswyck ende vander Nyervaerd, also alst haer Sweder voorgenoemt hadde teenen onderpandt, dat al gerecht onse neve bisscop tUtrecht voorschr. behouden zell, ende alsulcke brieve alse haer Sweder voorgen. daer op heeft die zell hy onsen neve bisscop tUtrecht overgeven, voort vander gruit die haer Sweder voorgenoemt geset hadde die seggen wy off ende dat hy dair geen recht toe en heeft. In oirconde desbriefs besegelt mit onsen zegell. Gegeven tUtrecht int jaer ons heeren duysent drie hondert ende vier ende twyntich op Sinte Jacobsavont.

7. Hubert Schenk, knaap, belooft Hendrik de Rover van Montfoort, zijn neef, schadeloos te houden, d.d. 24-6-1325.⁶⁸⁰

⁶⁷⁸ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth inv.nr. 25, fol. 61-61v, d.d. 22-1-1317 (1317, op Sint Vincentius daghe).

⁶⁷⁹ HUA, Domkapittel inv.nr. 793, fol. 20v-21, d.d. 24-7-1324.

⁶⁸⁰ HUA, Heerlijheidsarchief Montfoort inv.nr. 125, d.d. 24-6-1325.

Ic Hubrecht die Scenke, knape, doe verstaen allen luden dat ic gheloeft hebbe vor mi ende voer mine erfname ende ghelove Henric den Rover van Montforde, minen neve, scadeloes te houden van drien hondert ponden ende van dertich ponden die hi met mi ende voer mi met anders minen borghen hevet geloeft, iaerlix also langhe alse ic leve, den deken ende den capittel van Sente Iohan tot Utrecht of horen camere mette penen also alse die brief spreket die ic daer op ghegheven hebbe, so wat scade hem of sinen erfname gebrac siins daer af coemt daer sel icse scadeloes afhouden tot haers selver secghen. In orkonde van deser dinc so hebbe ic desen brief besegelt met minen segel. Gegheven inden iare ons heren dusent driehondert ende viif ende tvintich op Sente Ians dach te midde somer.

8. Sweder van Vianen, ridder, draagt zijn burcht Vianen over, d.d. 29-9-1326.⁶⁸¹

Wi Willem, Grave enz., ende Willem van Duvenvoorde maken condit allen luden, want Here Zueder van Vianen, ridder, ons in die hand gheset heeft zine burch te Vianen, ende alle zyn heerscappie te Vianen, ende al, dat daer toe behort, ende al zine renten, lien, eyghen, tiende, ende erve, pacht, veren, viskerie, ende al verval, dat van deser tyt voerwaert meer van allen zinen goede verscreven verscinnen zal, wtghenomen die versterfte van zinen mannen, also als die handveste spreket van den huwelicke tuschen Willem vorseyt ende Joncvrouwe Heylewyf sire dochter, in dustanighen voerwaerden, dat wi hem wt zinen goede vorscreven iaerlicx gheven zullen vierhondert pont Tournoy, te betaelen alle jare die ene helfte te midden winter, ende die ander helfte te Paeschen. Vort zullen wi Veren Lysebetten, der Vrouwe van Vianen, zinen Wive, daerof iaerlicx wtreyken twee hondert viertich pond Tournoy, die ene helfte iaerlicx te S. Martins misse inden winter, ende die andere helfte te S. Jans misse middezomer. Vort zullen wi iaerlicx uytreyken Claes ende Steven, Heren Zueders broederen, ende Katrinen, zire suster, hondert pond Tornoys, te betalen iaerlicx, die ene helfte te S. Martyns misse inden winter, ende die ander helfte te S. Pieters misse in die lenden. Voirt zullen we behouden iaerlicx die borch te Vianen vorsz. mede te doen verzwaren twee hondert pond Tornoys. Vort zal Willem van Duvenvoorde vorsz. behouden iaerlicx, ende vor al alvoer uyt nemen alse van zyn huwelic goed twee hondert pond Tornoys, ende daerof zal die eerste jaerscaer ingaen te Sente Martyns misse inden winter int jaer van zeven ende twyntich, ende alle renten vorscreven zullen wi betalen ten voernoemden terminen, also verre alse alsoe vele renten van sinen goede vorscreven verscinen.

9. Wouter van Bloemenstein, kanunnik van Sint Pieter, zegelt (verloren), d.d. 12-2-1329.⁶⁸²

Alle den ghenen die desen brief sellen sien of horen lesen, Do ic verstaen Johan vander Cule, knape, dat ic gheloeft hebbe ende ghelove mit goeden trouwen eersamen luden den deken ende den capitel van Oudenmunster tUtrecht, jare ende dach te waren nader daten des briefs te waerborghen rechte, de seventien morghen lands de gheheten siin onsteden die ic desen voerseiden heren vercoft hebbe ende daer ic hem den vryen eyghendoem of ghegheven hebbe agghen ende enden alse gheleghen siin tot Gaspwerde, daer Henric Vresen kinderen naest ghelant siin an de overside ende *mijn joncfrouwe Vten Goye* an den nederste side. Ende waer dat sake dat hem hieren binnen enich hinder, cumer ofte lettenisse ghedaen waerde of gheviele. An desen voerseiden lande dien ghelove ic hem ofte done buten horen cost ende buten horen scade sonder alrehande archeyt, waert dat ic des niet en dade so sel ic ende mine borghen de ic hiir op hebbe gheset mit ghesamender hant ende elc voer al alse haer Wouter van Bloemensteyne, canonic tot Sinte Peters tUtrecht, Henric van der Lecke, Henric van Vyanen ende Henric vanden Rine, knapen, temaninghe deser vorghenoemder heren of haere ghewaerde boden in connen sonder weder segghen. Also so wie dat eerste ghemaent ware de sel eerste in comen tUtrecht in ene herberghe, daer ons dese vorghenoemde heren of hoer ghewaerde bode in wiist, aldaer des daghes rechte maeltiden, t'etene ons schien te winnen dane niet te sceyden, desen voerseiden heren en ware voldaan van desen voerscrevene ponten ende daertoe van den coste daer si daden ons in cameran. Ende so wie van ons dan sacke voer ander scout of selve niet leysten en machte so sel ic Johan vander Cule sacwoude voerseyt binnen viertien daghen daer na enen anderen goeden man setten in des doden stade of ic conte ghene de van minen borghen telive bliven sellen daer voer in comen leysten alse voerscreven

⁶⁸¹ Van Mieris II, blz. 401-402, d.d. 29-9-1326.

⁶⁸² HUA, Archief Kapittel Oudmunster, inv.nr. 2041-3, d.d. d.d. 12-2-1329.

is also langhe ont ic enen anderen goeden borghe hebbe gheset. Alle dese vorwaerden ghelove ic Johan vanden Cule sacwoude voerseyt ende wi Wouter van Bloemensteyne, canonic tot Sinte Pieter tUtrecht, Henric vander Lecke, Henric van Vyanen ende Henric vanden Rine, knapen, borghen vorgenoemde mit ghesamender hant ende elc voer al mit goeden trouwen ende sonder alrehande archeyt vast ende stade te houden ende weal tedone. In orconde des briefs beseghelt mit onsen seghellen ghegheven int jaer ons heren dusent drehondert ende neghen ende twintich des sonnendaghes voer Sinte Valentiins dach.

10. In het testament van Jonkvrouw Glorie, weduwe van Hendrik van Everdingen, wordt Allard van den Waal neef genoemd van Jacop van Nywendale, d.d. 13-7-1330.⁶⁸³

Wij Ghisebrecht van Everdingen, bider genade goods doemheer tUtrecht, Johan haren Roetaerdt sone ende Arnoud Proeyt, borgermeyster der Stadt van Utrecht, provisor des Helighs Gheesthuys tUtrecht, doen kond allen dinghen dat Jonckfrou Glory, die Henricx wijff was van Everdingen, mit hoeren vryen wille puurlicken om goots willen ende in rechter aelmoessen gegeven heeft des Helichs Gheests Huijs voerseijt den vryen eijgendom van eener hoeve landts, behouden haren Johanne van Everdingen, hoeren soene, here ende broeder vander Duitschen orde, sire lyftocht ende behouden, oeck mede nae sire doot hoer selven hoerer lyftocht an dese voerschreven hoeve landts, welke voerschreven hoeve landts gelegen is te Goie in Ghisebrechts gerecht uten Goeije ende in de rechte helft van twee hoeven landts onderdeelt alsoe gelegen syn mit Johanne Kockaerd ende syn geheten de Soederick. Ende op dese selve hoeve landts soe heeft Jonckfrou Glori voergenoemt geseth ende gemaect hoer testament, dat sy will dat ewelicke vast ende gestade blyve, in deser manieren int eerste soe selle hebben de Heren vanden Duytschenhuijs bij Utrecht een pondt gelts ende dat sell hen ingaren nae haren Johans doot voergenoemt tot synen jaerchtide ende soe onder memorie ende petantie ewelicke mede te doen. Ende nae hoerer tweer doot heren Johans ende Jonckfrou Glorien voerseijt soe sellen hebben die heren vanden Doeme tUtrecht een pondt gelts, die Predichare broeder twee pondt gelts, die Minnebroeder een pondt gelts. die nonnen ten Dale thien schellinge gelts, die nonnen ten Wittefrouwe thien schellinge gelts, die arme Begghijnen opt Hoff een pont gelts, die ziecken int hospitael tot Sinte Katerynen thien schellinge gelts, te gevene an reden gelde elcken tsine alsoe groot alst hen geboren mach. Ende die ziecken toten Malaten thien schellinge gelts, te gevene an reden gelde elken tsine alsoe groot alst hen geboren mach. Die summe hier off loopt op achte pondt gelts darements paeyements oft verstaen sell alsoe als ener groten coninx torneoyen voer sestien penninge, ener brabantischen voer vier penninge ende enen hollantschen voer twee penninge gerekent. Ende dese voerschreven achte pondt gelts sell die genen die procurator is inder tyt des Helichs Geesthuys voerseijt alle jaer utreiken ende geven als dene helft tot Sinte Maertyns misse inden wijnter ende dander helft tot Sinte Petersmisse ad cathedram. Ende soe wat dat dese voerseigde hoeve landts beter is ende meerrent dan dese voerseigde achte pondt gelts dat sell blyven dat Helichs Geesthuys voerseyt ende daer off soe sell dan geven Jacop van Nywendale, Jonckfrou Gloerien broeder voerseyt, dene provende alsoe lange alsoe hy leeft ende nae hem Alaerd vanden Wale, syn neve, dene provende alsoe lange alsoe hy leeft. Ende waer dat saecke dat die aelmoesse des Helichs Geesthuys voerseijt te geringe ende te niet worden dat godt verbieden moete soe sell die eygendom van dese vorschreven hoeven landts vrijlicken comen aen Jonckfrou Glorien rechten erffnamen voerseyt, wtgenomen hoer testament van achte pondt gelts alsoe voirschreven is, dat ewelick vast ende gestade bleyven sall, sonder alrehande archeyt. In orconde ende kennisse deser dingen soe heb wy doemdeecken ende borgermeyster provisoer des Helichs Geesthuys voergenoemde onse seggele ghemene mitter Stadts segell van Utrecht want wy gebeden hebben mede te besegelen an desen brieff gedaen. Ende wij schepene ende ghemene rait der Stadt van Utrecht hebben doer bede wille gesamende alsoe des doemdeeckens ende onser borgemeyster voergenoemde onser Stadt segell mede an desen brieff gedaen. In orconde ende vestenese alle der dinge de hier voerbescreven staen, deser voeren syn twee gegeven. Int jair ons Heeren duysent drehondert ende dertich op Sinte Margareten dach.

⁶⁸³ HUA, Het Heilige Geesthuis (toegang 708-3), inv.nr. 392 (Cartularium), fol. 29, d.d. 13-7-1330.

11. Allard van den Waal, knaap, verkoopt aan Hubert Schenk, heer van Culemborg, het goed Autena, d.d. 3-6-1332.⁶⁸⁴

Alle den ghenen die desen brief sellen sien of horen lesen, doe ic Allaert van den Wael, cnape, verstaen kennesse der waerheit, dat ic vercoft hebbe Hubrecht den Scenke, heer van Culenborch, mijn gherecht dat ghelegghen is vp Outena metten tyenden ende met den tijnsen ende met alle dien recht dat daer toebehoert om the hondert pont ende vijf ende twintich pont suarte tornoyse enen guoeden hollantschen voer tve penningghe gherekent die mi vol ende betaelt sijn ende dat hebbe ic verlyet Jan van Mauderic tot Hubrechts Scencken behoef ende sijnre erfnamen daer sijn leengoet vp coemt, waer hi doet voermijns heren man des proeset van Oudemoster daer ic dit voerghenoemde guoet af houde, alsoe voer Ghisebrecht vten Goye, borchgrave tot Vtrecht, ende voer Hubrecht Jans soen van Goetberdinghen ende voer andere veel goeder lude. In dusdanighen manieren soe wannaer Hubrecht die Scencke of sijn erfname daer sijn leen guoet vp coemt, waer hi doet, begheert soes al ic Alaert voerseit of mijn erfname comen voer den proest van Oudemoster ende draghen dit guoet vp ende vesten hem daer aen, alsoe alre man wisen dat men sculdich is te doen. Ende hier toe soe sal ic Alaert voerscreven of mijn erfname Hubrecht ten Scencke of sinen erfname daer sijn leengoet vp coemt waer hi doet toe helpen met guoeden trouwen dat hem dit ghescie ende met desen guoete soe en sal ic Alaert voerscreven noch mine erfname niet doen in gheenrehande punten ten si Hubrecht ten Scencken of sijne erfnamen daer sijn leengoet vp coemt waer hi doet wille ende si en heyten ons doen. In orkonde van deser dinc soe hebbe ic Alaert voerscreven desen brief beseghelt met minen seghel. Ende om die meerre sekerheit soe hebbe ic ghebeden Ghisebrecht vten Goye, borchgrave tot Vtrecht, dat hi desen brief mede beseghelt heeft. Ende Ghisebrecht vten Goye voerscreven om beden wille Alaerde van den Wael hebbe desen brief mede beseghelt met minen seghel tot eenre rechter orkonde. Ende ic Hubrecht Jans soen voerscreven want ic en gheen seghel en hebbe soe tughe ic Allaerde voerscreven vorwaerden alsoe een man onder deser tvier seghel ghehanghen aen desen brief. Ghegeven inden jaer ons Heren dusent drie hondert ende tve ende dertich des woensdaghes voer pinxten.

12. Allard van de Waal, knaap, verzekert de lijftocht van zijn grootmoeder, die op het goed Autena berustte, d.d. 3-6-1332.⁶⁸⁵

Alle den ghenen die desen brief sellen sien of horen lesen, die ic Alaert van den Wael, cnape, verstaen dat ic gheloeft hebbe ende ghelove Hubrecht den Scencken ende sinen erfname daer sijn leengoet vp coemt dat ic sal doen vertyen ioncfrouwe Glorien van Everdinghen mijre oudemoeder vp die lijftochte ende vp alle rechten dat si aen dien guoede heeft van Outena, dat ic Hubrecht den Scencke vercoft hebbe, dede ice niet soe wat scaden dat hem daer af quame dien soude ic hem vp richten tot sijne selves segghen dien hi met sinen recht waer maken woude onder tijt toe dat ick voldae hebbe. In orconde van deser dinc soe hebbe ic Alaert van den Wael voerscreven desen brief beseghelt met minen seghel. Ghegeven inden jaer ons Heren dusent drie hondert ende tve ende dertich des woensdaghes voer pinxten.

⁶⁸⁴ Gelders Archief, Archief Heren en Graven van Culemborg, inv.nr. 4759-0, d.d. 3-6-1332.

⁶⁸⁵ Gelders Archief, Archief Heren en Graven van Culemborg, inv.nr. 4759-1, d.d. 3-6-1332.

Verwijzingen naar gedrukte bronnen en literatuur

Codex diplomaticus Neerlandicus. Tweede serie 1851-1862. Uitgegeven door het Historisch Genootschap te Utrecht. [CDN]

Corpus Sigillorum Neerlandicorum. *De Nederlandsche zegels tot 1300* ('s-Gravenhage, 1937-1940). [CSN]

Necrologium van de Abdij Egmond (kalender van begunstigers), in: *Huiszittend Leeven II-1* (Amsterdam, 1812), blz. 90-140. [Necrologium Abdij Egmond]

Necrologium van Vallis S. Mariae (Mariëndaal), in: *Fundationes et fata Ecclesiarum* (Uitgegeven door Antonius Mattheus, 1703), blz. 434-486. [Necrologium Mariëndaal]

Necrologium van Sint Pieter, in: *Fundationes et fata Ecclesiarum* (Uitgegeven door Antonius Mattheus, 1703), blz. 115-119. [Necrologium Sint Pieter]

Necrologium der Sint Servaas-abdij te Utrecht, in: *Archief voor de geschiedenis van het Aartsbisdom Utrecht*, 27^e deel (1901). [Necrologium Sint Servaas]

Johannes de Beke, *Croniken van den Stichte van Utrecht ende van Hollant* ('s-Gravenhage, 1982). Uitgegeven door H. Bruch. RGP Grote Serie no. 180. [Kroniek]

J.W. Berkelbach van der Sprenkel, *Regesten van oorkonden betreffende de Bisschoppen van Utrecht uit de jaren 1301-1340* (Utrecht, 1937). [Oorkonden Bisschoppen]

H.M. Brokken, *Het ontstaan van de Hoekse en Kabeljauwse twisten* (Zutphen, 1982). [Hoekse en Kabeljauwse twisten]

Gisbertus Brom, *Bullarium Trajectense. Romanorum Pontificum Diplomata quotquot olim usque ad Urbanum Papam VI (an. 1378) in Veterem Episcopatum Trajectensem Destinata*. Volumen primum (Den Haag, 1891-96). [Bullarium Trajectense-1]

A.W.E. Dek, *Genealogie der Heren en Graven van Egmond* (Zaltbommel, 1970). [Van Egmond]

A.W.E. Dek, De adellijke geslachten Van Culemborg en Van Vianen, stammende uit de heren van Bosinchem, alsmede de uit de Van Culemborg's spruitende heren van Boxmeer, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 92 (1975). [Van Culemborg]

A.W.E. Dek, *Genealogie der Heren van Borselen* (Zaltbommel, 1979). [Borsele]

A.W.E. Dek, Het nageslacht van Philips van Duivenvoorde, eerste heer van Polanen, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 38 (1983). [Van Duivenvoorde]

C. Dekker en J.G. Kruisheer, Het Victorinnenklooster Jeruzalem te Biezelinghe, 1246-begin 17^e eeuw, met regestenlijst (Odijk/Maarssen, 1973). [Victorinnenklooster]

C. Dekker, *Het kromme rijng gebied in de middeleeuwen* (Zutphen, 1983). [Kromme rijng gebied]

P. van Doorninck en J. van Veen, *Acten betreffende Gelre en Zutphen, 1107-1415* (Haarlem, 1908). [Akten Gelre en Zutphen-4]

- E. Dösseler und F.W. Oediger, *Die Lehnregister des Herzogtums Kleve* (Siegburg, 1974). [Leenregister Kleef]
- S.W.A. Drossaers, *Het archief van de Nassause Domeinraad*. Tweede deel ('s-Gravenhage, 1955). Regestenlijst [Domeinraad II]
- J. de Fremery, *Cartularium der Abdij Mariënweerd* ('s-Gravenhage, 1890). [Cartularium]
- R. Fruin Th.Az. en A. le Cosquino de Bussy, *Catalogus van het Archief der Heeren van Montfoort* (Utrecht, 1920). [Archief Montfoort]
- E. Harenberg (ed), *Oorkondenboek van Gelre en Zutphen tot 1326*. [OGZ-Harenberg]
 Deel I: Klooster Zennewijnen ('s-Gravenhage, 1980).
 Deel II: St.-Maria-Magdalenaklooster te Nijmegen en Munsterabdij te Roermond ('s-Gravenhage, 1984).
 Deel III: Munsterabdij Roermond en diverse Roermondse instellingen ('s-Gravenhage, 1988).
 Deel IV: Klooster Bethlehem bij Doetinchem (eerste gedeelte) ('s-Gravenhage, 1991).
 Deel V: Abdij Graventhal bij Goch ('s-Gravenhage, 1993).
 Deel VI: Klooster Bethlehem bij Doetinchem (tweede gedeelte) ('s-Gravenhage, 1994).
 Deel VII: Klooster Bethlehem bij Doetinchem (laatste gedeelte en Zutphen (eerste gedeelte) ('s-Gravenhage, 1996).
 Deel VIII: Zutphen (laatste gedeelte) ('s-Gravenhage, 2003).
- W.J.C. van Hasselt, Bloemenstein, Blommenstein, in: *Bijdragen voor Vaderlandse Geschiedenis en Oudheidkunde* (BVGO), 1^e reeks, 9^e deel (1854). [Bloemenstein]
- H. den Hertog en B. de Keijzer, De oudste lijst van leenmannen van de Graaf van Gelre, 1326, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 70 (2015). [Leenboek Gelre]
- C. Hoek, De woning van heer Dirk van Hodenpijl te Overschie en de geslachten Van Rodenrijs, Van Matenesse, Uter Nesse, Van (der) Spangen, Van den Vene en Van (den) Dorp(e), in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 82 (1965). [De woning van heer Dirk van Hodenpijl]
- C. Hoek, Repertorium op de Grafelijke lenen in de Lier, Schipluiden en Vlaarding, 1252-1648, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 28 (1973). [Grafelijk lenen in De Lier]
- Ph.J.C.G. van Hinsbergen, *Bronnen voor de geschiedenis van Zeist* (Assen, 1957). Deel I: Afl. I (838-1339); Afl. II (1339-1400). [Zeist]
- P.W.A. Immink en A. Johanna Maris, *Registrum Guidonis. Het zogenaamde register van Guy van Avesnes Vorst-Bisschop van Utrecht (1301-1317). Met aansluitende stukken tot 1320* (Utrecht, 1969). [Registrum Guidonis]
- B. de Keijzer, *De borgen voor Gijsbert van Amstel en Herman van Woerden* (Rotterdam, 2011). [De Borgen]
- B. de Keijzer, *De oudste lijst van leenmannen van de Bisschop van Utrecht 1379* (Hilversum, 2015). [Leenmannen van de Bisschop]
- B. de Keijzer, Bewijsvoering in de genealogie in het bijzonder met betrekking tot middeleeuwse (adellijke) families, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 71 (2016). [Bewijsvoering – Van Lienden]
- B. de Keijzer, De Heren Uten Goye, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 136 (2019). [Uten Goye-1]

- B. de Keijzer, *Catharina van de Nesse, de vrouw van Willem van Montfoort, en een zoenovereenkomst uit 1309* (Emmen, 2020). Gepubliceerd op HoGenDa. [Zoenovereenkomst 1309]
- B. de Keijzer, *Van Wulven (Horst, Wulverhorst, Sterkenburg, Hardenbroek)* (Emmen, 2020). Gepubliceerd op HoGenDa. [Van Wulven]
- B. de Keijzer, *Uten Goye (Van Langerak)* (Emmen, 2021). Gepubliceerd op HoGenDa. [Uten Goye-2]
- B. de Keijzer, *Van Rossem* (Emmen, 2021). Gepubliceerd op HoGenDa. [Van Rossem]
- B. de Keijzer, *Van Rijswijk (Heemskerk – Poelenburg)* (Emmen, 2024). Gepubliceerd op HoGenDa [Van Rijswijk]
- H.J. Kok, *Proeve van een onderzoek van de patrocinia in het middeleeuws bisdom Utrecht* (Assen, 1958). [Patrocinia]
- J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de hofstede Montfoort, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 37 (1982). [Leenkamer Montfoort]
- J.C. Kort, Het oudste leenregister van Culemborg, in: *Bijdragen en mededelingen van de Vereniging Gelre* (Arnhem, 1984). Deel LXXV. [Leenregister Culemborg]
- J.C. Kort, De leenhoven van de Heren van Vianen, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 41 (1986). [Leenkamer Vianen].
- J.C. Kort, De lenen van de Hofstede Bloemenstein, 1395-1646, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 41 (1986). [Leenkamer Bloemenstein].
- J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de hofstede Culemborg, 1251-1648, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 42 (1987). [Leenkamer Culemborg]
- J.C. Kort, Repertorium op de Cuykse lenen in Holland, het Sticht en Gelre, 1129-1649, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 44 (1989). [Leenkamer Cuyk-2]
- J.C. Kort, Repertorium op de grafelijke lenen in het Land van Woerden en van de hofstede Woerden, 1281-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 46 (1991). [Grafelijke lenen in Woerden-1]
- J. Kuys, De Herlaars: van Brabantse tot Gelderse adel, in: *Tijdschrift voor Geschiedenis* jrg. 93 (1980) [Van Herlaar]
- Ant. Matthaeus, *Veteris Aevi Analecta seu Vetera Monumenta* deel 3, 2^e editie (Den Haag, 1738). [Analecta-3]
- O. Merckens, *Arkeliana Vetera*. Bijdragen tot de stamboomen Arkel – Heukelom – Leyenburg – Schonauwen, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 61 (1943). Met opmerkingen van J.W. Groesbeek en J.P. de Man. [Arkeliana Vetera II]
- Frans van Mieris, *Groot Charterboek der Graaven van Holland, van Zeeland en Heeren van Vriesland, beginnende Met de eerste en oudste Brieven van die Landstreeken, en eindigende met den dood van onze Gravinne, Vrouwe Jacoba van Beyere, in 4 delen* (Leyden, 1753-1756). [Van Mieris]
- S. Muller Fz., *Regesten van het Kapittel Sint Pieter* ('s-Gravenhage, 1891). [Regesten Sint Pieter]
- S. Muller Fz., *De registers en rekeningen van het Bisdom Utrecht, 1325-1336*. Deel II ('s-Gravenhage, 1891). [Registers en rekeningen II]

S. Muller Fz., *Mr. Hugo Wstinc. Het rechtsboek van Den Dom van Utrecht* ('s-Gravenhage, 1895). Oude Vaderlandsche rechtsbronnen, eerste reeks no. 18. [Rechtsboek]

S. Muller Fz., *Regesten van het archief der stad Utrecht* (Utrecht, 1896). [Regesten Stad]

S. Muller (e.d.), *Oorkondenboek van het Sticht Utrecht tot 1301*. [OSU]

Deel I: 695-1197 (Utrecht, 1920).

Deel II: 1198-1249 ('s-Gravenhage, 1940).

Deel III: 1249-1267 ('s-Gravenhage, 1949).

Deel IV: 1267-1290 ('s-Gravenhage, 1954).

Deel V: 1291-1301 en supplement op de delen I-V 966-1296 ('s-Gravenhage, 1959)

S. Muller Fz., *Regesten van het archief der Bisschoppen van Utrecht, 722-1528* (Utrecht, 1927). [Regesten Bisschoppen]

H.K. Nagtegaal, *Heraldisch vademecum* (Den Haag, 2003). [Vademecum]

Is. An. Nijhoff, *Gedenkwaardigheden uit de geschiedenis van Gelderland door onuitgegevene oorkonden opgehelderd en bevestigd*. Eerste deel (Arnhem, 1830). [Gedenkwaardigheden I]

Henri Obreen, Heer Simon van Benthem heeren Willemszoon en zijne nakomelingen, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 54 (1936). [Van Benthem]

B. Olde Meierink e.a., *Kastelen en ridderhofsteden in Utrecht* (Utrecht, 1995). [Kastelen en ridderhofsteden]

E.N. Palmboom, *Het kapittel van Sint Jan te Utrecht* (Hilversum, 1995). [Sint Jan]

J.B. Rietstap, *De wapens van den Nederlandschen adel* (Groningen, 1890). [Wapens]

Wolf R. Schleidgen, *Regesten des Bestandes Kleve-Mark Urkunden im Nordthein-Westfälischen Hauptstaatsarchiv in Düsseldorf (1223-1368)* (Siegburg, 1983). [Kleve-Mark Urkunden]

A.P. van Schilfgaarde, *Het archief der Heeren en Graven van Culemborg* ('s-Gravenhage, 1949). [Culemborg]

L.A.J.W. Baron Sloet, *Oorkondenboek der Graafschappen Gelre en Zutfen tot op den slag van Woeringen, 5 juni 1288* ('s-Gravenhage, 1872). [OGZ]

J.G. Smit e.a., *Bronnen voor de geschiedenis der dagvaarten van de Staten en steden van Holland voor 1544*. Deel I: 1276-1433 tweede stuk: teksten ('s-Gravenhage, 1987). RGP Grote Serie 202. [Dagvaarten II]

P.G.F. Vermast, De Heeren van Goye, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 66 (1949) en jrg. 67 (1950). [Uten Goye]

P.G.F. Vermast (†), De heeren van Bosinchem voor het jaar 1300, in: *Gelre, Bijdragen en mededelingen*, deel LIII (Arnhem, 1953). [Van Bosinchem]

Johan van de Water, *Groot Placaatboek 's Lands van Utrecht*. Derde deel (Utrecht, 1729). [Placaatboek III]

G.J.J. van Wimersma Greidanus, Van Zu(y)len, fouten, feiten en fantasieën, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 101 (1984). [Van Zuylen]

E.B.F.F. Wittert van Hoogland, Bijdragen tot de geschiedenis der Utrechtse Ridderhofsteden en Heerlijkheden: Amerongen, Sandenburg, Lunenburg, Hindersteyn, Geresteyn, Beverweert, Schonauwen, Hardenbroek, Zuilensteyn, Lockhorst, in: *Genealogische en Heraldische bladen* jrg. 2 (1907). [Ridderhofsteden-1].

E.B.F.F. Wittert van Hoogland, Bijdragen tot de geschiedenis der Utrechtse Ridderhofsteden en Heerlijkheden: Domselaer, Rysenburg, Woudenberg, Hoogland, Emiclaer, Coelhorst, Bloemendael, Driebergen, Nyenrode, Cronenburch en Loenen, Ter Meer en Maarsse, in: *Genealogische en Heraldische bladen* jrg. 4 (1909). [Ridderhofsteden-3].

Internet

Registers van de Hollandse grafelijkheid, 1299-1345. Bewerking van ruim 3.500 oorkonden openbaar te raadplegen op de website van het Huygens ING (www.huygens.knaw.nl).

Repertoria op de leenkamers. Alle bewerkingen (repertoria) van leenkamers, ook de niet gepubliceerde, zijn voor iedereen openbaar te raadplegen op de Hollandse Genealogische Databank (www.hogenda.nl) onder het kopje *leenkamers*.